

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

БІЛА КНИГА 2016

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

БІЛА КНИГА 2016

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Видання “Біла книга-2016. Збройні Сили України” підготовлене авторським колективом Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України.

Голова робочої групи:
Іван РУСНАК

Робоча група:
Оксана ГАВРИЛЮК, Олександр ДУБЛЯН, Сергій ДУДКО, Віктор МУЖЕНКО,
Ігор ПАВЛОВСЬКИЙ, Анатолій ПЕТРЕНКО, Олег ШЕВЧУК

Секретар робочої групи:
Дмитро ХРИСТОФОРОВ

Щорічник “Біла книга” видається відповідно до Закону України “Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави” для систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних Сил України, а також про оборонну політику держави, проблеми, що виникають у цій сфері, та шляхи їх розв’язання.

Дванадцяте видання щорічника “Біла книга-2016. Збройні Сили України” присвячене питанням реформування Збройних Сил України. У виданні висвітлюються поточний стан Збройних Сил та головні напрями подальшого військового будівництва.

Матеріали щорічника призначені для цивільних і військових фахівців у галузі військового будівництва, оборонної політики та політики безпеки, журналістів, викладачів і студентів профільних вузів та факультетів, а також усіх, хто цікавиться станом і напрямками розвитку Збройних Сил України.

ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

2016 р. став першим роком реалізації оборонної реформи, якою передбачено кардинальні перетворення у Збройних Силах України. Окремо зазначу, що жодна країна не має досвіду здійснення реформування армії в умовах ведення бойових дій.

Разом з тим, завдяки підтримці Президента України та Уряду, завершено розроблення документів оборонного планування. Набули чинності Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, Стратегічний оборонний бюлетень України та Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 р., Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року.

Для забезпечення реалізації оборонної реформи був створений Комітет реформ Міністерства оборони та Збройних Сил України. Спільними зусиллями оптимізовано апарат Міністерства оборони та реформовано 25% структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил з урахуванням принципів і критеріїв, прийнятих у державах-членах НАТО.

Сформовано та включено до складу Збройних Сил України Об'єднаний оперативний штаб та Сили спеціальних операцій. Виведено зі складу Сухопутних військ та сформовано як окремий рід військ Високомобільні десантні війська.

Ми вживаємо невідкладних заходів щодо забезпечення військ озброєнням і військовою технікою, що дало змогу в цілому забезпечити основні потреби військ (сил). За результатами державних випробувань у 2016 р. прийнято 20 нових зразків озброєння та військової техніки.

Внесено принципові зміни у систему підготовки військ, нарощено навчально-тренувальну базу, зокрема: проведено майже на третину більше, ніж у 2015 р., заходів бойової та оперативної підготовки; сформовано навчальний центр Сил спеціальних операцій (м. Бердичів); завершується формування Центру підготовки та вдосконалення на базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки (м. Яворів), удосконалюється навчальна база полігону “Широкий лан”.

Уперше за роки незалежності України екіпажі військових частин армійської авіації провели стрільби по повітряних цілях. У рамках діяльності Багатонаціональної об'єднаної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) підготовлено за стандартами НАТО п'ять батальйонів.

Нам вдалося поліпшити загальний рівень матеріально-технічного забезпечення військ. Забезпечено створення та перехід до нової системи логістичного забезпечення Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО.

Розроблено нову форму одягу українського війська, якою поступово будуть забезпечені всі військовослужбовці Збройних Сил.

За результатами проведених експериментів реформування системи харчування у Збройних Силах в 2017 р. ми плануємо перевести 25 військових частин на нову систему харчування з елементами “шведського столу”, різноманітнішим раціоном та смачнішими стравами.

Для уникнення зловживань у державних закупівлях впроваджено проект “Електронних закупівель” за системою “ProZorro”, що дало змогу прискорити процедури торгів, забезпечити їх прозорість та заощадити значні кошти. На нових засадах організовано роботу Тендерного комітету Міністерства оборони України.

У напрямі антикорупційної політики ми ввели в дію єдину Систему роботи із запобігання корупції для всіх рівнів військового управління, до військової частини, державного підприємства включно. У грудні 2016 р. сформовано п'ять територіальних антикорупційних підрозділів для роботи у військах (силах).

Зміцнюється підтримка України НАТО. На саміті Альянсу в місті Варшава затверджено Комплексний пакет допомоги для України, яким визначено 40 напрямів співпраці та допомоги для реформування оборонного сектору. Ми продовжуємо отримувати консультативно-дорадчу, матеріально-технічну та гуманітарну допомогу від країн-партнерів. В інтересах Міністерства оборони та Збройних Сил України пліч-о-пліч з нами діють більше 30 радників з 12 держав-членів НАТО, а також п'ять стратегічних радників високого рівня від США, Великої Британії, Канади, Литовської Республіки та ФРН.

Ми чітко усвідомлюємо, що одним із найважливіших факторів успішного виконання військовослужбовцями Збройних Сил завдань за призначенням, у тому числі в ході антитерористичної операції (АТО) на Сході України, є належний рівень соціальних гарантій військовослужбовців та членів їх сімей. У 2016 р. нам вдалося значно підвищити розмір грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил, а також збільшити винагороди воїнам, які беруть безпосередню участь в АТО.

Розроблено стратегію забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей, якою передбачено власне будівництво житла, його закупівля, виплата компенсацій тощо, та здійснюються заходи щодо закріплення її відповідними нормативно-правовими актами.

Удосконалено порядок надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями.

Таким чином, можу з впевненістю сказати: за минулий рік Збройні Сили наростили спроможності щодо виконання покладених на них завдань та готові до стримування збройного конфлікту та відсічі збройній агресії проти України. Незмінним у війську залишається сила духу наших воїнів, патріотизм, з яким вони відстоюють кожен сантиметр української землі.

Впевнений, кардинальні реформи, розпочаті у 2016 р., стали незворотними.

І я не маю жодного сумніву – ми досягнемо визначених цілей.

Міністр оборони України

генерал армії України

Степан ПОЛТОРАК

РОЗДІЛ 1

ПІДСУМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2016 р. ТА УЧАСТІ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

УДОСКОНАЛЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ОБОРОНИ

ПІДСУМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ У 2016 р.

ПІДСУМКИ УЧАСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ
В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ
ОПЕРАЦІЇ

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ
ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ

ЗАПОБІГАННЯ
ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ

ПІДСУМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2016 р. ТА УЧАСТІ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

У 2016 р. основні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу були зосереджені на виконанні визначеними силами і засобами Збройних Сил України завдань в антитерористичній операції, збалансуванні структури, складу і чисельності органів військового управління та Збройних Сил, нарощуванні боєздатності військ (сил), їх всебічному забезпеченні, а також створенні нормативно-правового підґрунтя подальшого розвитку Збройних Сил України.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

У 2016 р. на основі Стратегії національної безпеки України¹ та Воєнної доктрини України² продовжено створення нових концептуальних засад діяльності сектору безпеки і оборони України. Зокрема, затверджено Президентом України Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України³, Стратегічний оборонний бюлетень України⁴ та Державну цільову оборонну програму розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року. Радою національної безпеки і оборони України схвалено Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року.

Врізка 1.1. Реалізація Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України передбачає:

- створення ефективної системи управління сектором безпеки і оборони як цілісною функціональною системою;
- об'єднання оперативних спроможностей складників сектору безпеки і оборони для забезпечення своєчасного й адекватного реагування на кризові ситуації, які загрожують національній безпеці;
- постійне підтримання визначених сил безпеки і оборони в готовності до виконання завдань за призначенням;
- удосконалення системи планування у секторі безпеки та оборони, забезпечення раціонального використання державних ресурсів;
- поетапне та узгоджене нарощування оперативних спроможностей сил безпеки і оборони та рівня їх готовності до невідкладного реагування на виклики й загрози національній безпеці України;
- створення умов для широкого залучення недержавних організацій до виконання завдань в інтересах національної безпеки і оборони держави

Таким чином, уперше в історії України за результатами комплексного огляду сектору безпеки і оборони у повному обсязі розроблені документи оборонного планування.

Основою для реформування сектору безпеки і оборони України є Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України, у якій визначені шляхи досягнення оборонних спроможностей, які дадуть змогу відновити територіальну цілісність України у межах міжнародно визнаного державного кордону України, а також забезпечать створення національної системи реагування на кризові ситуації, своєчасне виявлення, запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці та їх нейтралізацію, кібербезпеку (врізка 1.1).

В умовах гібридної війни пріоритетом є організація відсічі збройній агресії, зміцнення оборони держави, посилення сил оборони та їх спроможностей, що передбачає кардинальне реформування українського війська. Засади оборонної реформи визна-

¹ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України"» № 287/2015 від 26 травня 2015 р.

² Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"» № 555/2015 від 24 вересня 2015 р.

³ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України"» № 92/2016 від 14 березня 2016 р.

⁴ Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року "Про Стратегічний оборонний бюлетень України"» № 240/2016 від 6 червня 2016 р.

Врізка 1.2. Стратегічні цілі оборонної реформи:

- об'єднане керівництво силами оборони відповідно до принципів і стандартів, прийнятих державами-членами НАТО;
- ефективна політика, системи планування і управління ресурсами з використанням сучасних євроатлантичних підходів;
- оперативні спроможності сил оборони, необхідні для гарантованої відсічі збройній агресії, оборони держави, підтримання миру та міжнародної безпеки;
- об'єднана система логістики і система медичного забезпечення, здатні надати підтримку всім компонентам сил оборони;
- професіоналізація сил оборони та створення військового резерву

чені Стратегічним оборонним бюлетенем України (врізка 1.2).

Метою проведення оборонної реформи є набуття та підтримання силами оборони необхідного рівня бойової готовності і здатності до виконання завдань оборони держави, ефективного реагування на виникаючі воєнні загрози й воєнно-політичні виклики національній безпеці, підвищення рівня оперативної сумісності Збройних Сил України та інших військових формувань з підрозділами збройних сил держав-членів НАТО та ЄС до виконання спільних завдань у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

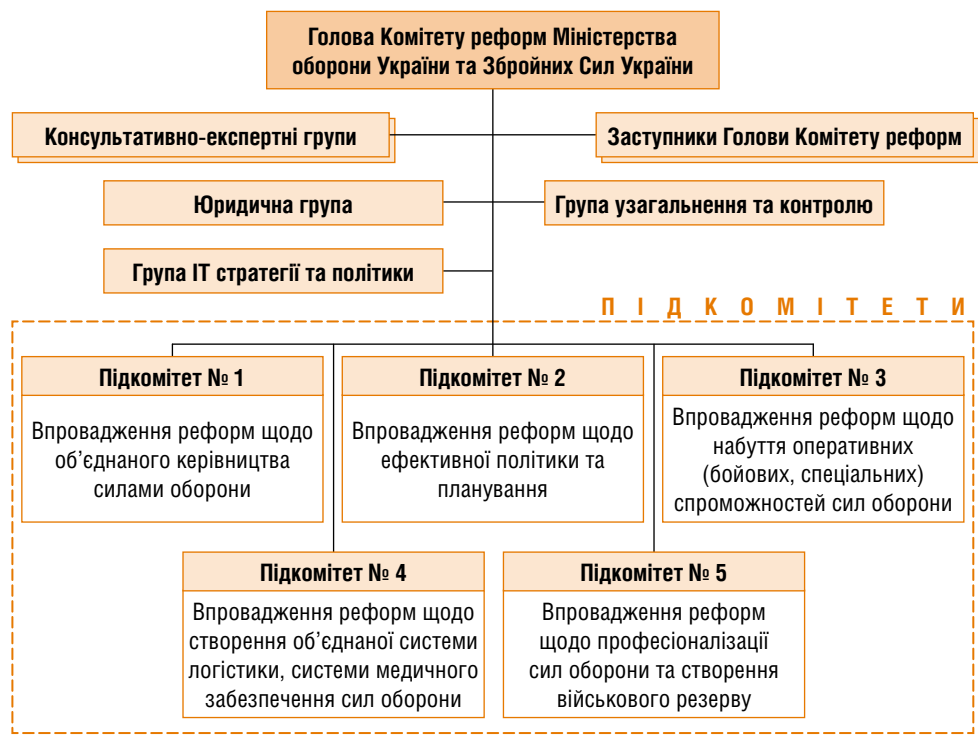
Основними об'єктами реформи є:

- органи державної влади, які реалізують повноваження у сфері оборони;
- сили оборони, їх склад, функції та завдання, структура, чисельність, підготовка, оснащення, спроможності, забезпечення, дислокація тощо;
- оборонно-промисловий комплекс, діяльність у сфері військово-технічного співробітництва.

Забезпечення координації, моніторинг та оцінювання оборонної реформи здійснює Комітет реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України (Комітет реформ) під головуванням Міністра оборони України. До складу Комітету реформ включаються представники Міністерства оборони України, інших центральних органів виконавчої влади, Збройних Сил України, інших складових сил оборони, радники від держав – членів НАТО, народні депутати України, волонтери та представники організацій громадянського суспільства.

Комітет реформ складається з п'яти підкомітетів, кожен з яких очолює посадова особа, яка особисто відповідає та звітує за успішну та вчасну імплементацію відповідної стратегічної цілі (схема 1.1).

Схема 1.1. Структура Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України

Громадянським суспільством повною мірою через Комітет реформ реалізовано принцип демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України та забезпечено прозорість прийняття рішень у сфері оборони.

Загалом протягом 2016 р. проведено понад 200 засідань підкомітетів і робочих груп Комітету реформ.

Удосконалення нормативно-правової бази у сфері оборони

Упродовж 2016 р. законопроектна та нормотворча робота у Міністерстві оборони була спрямована на виконання завдань з реалізації реформ оборонного

відомства, забезпечення обороноздатності держави та створення сучасних боєздатних Збройних Сил.

За результатами законопроектної та нормотворчої роботи Міністерства оборони прийнято 2 закони України, постанова Верховної Ради України, 20 указів та одне розпорядження Президента України, 49 постанов та 35 розпоряджень Кабінету Міністрів України, які дали змогу:

- удосконалити питання підготовки держави до оборони;
- завершити розроблення документів оборонного планування;
- започаткувати реалізацію оборонної реформи та здійснити реформування Міністерства оборони та Генерального штабу, інших органів військового управління, у тому числі командувань Сил спеціальних операцій та Високомобільних десантних військ;
- визначити місце Об'єднаного оперативного штабу, Сил спеціальних операцій, Високомобільних десантних військ у загальній структурі Збройних Сил та їх правовий статус;
- задовольнити невідкладні потреби Збройних Сил у сучасному озброєнні та військовій техніці;
- визначити територіальний розподіл відповідальності та повноважень органів військового управління Збройних Сил у сфері оборони держави на суші, у повітряному та морському просторах;
- визначити порядок проходження військової служби у Збройних Силах іноземцями та особами без громадянства;
- підвищити рівень соціальних і правових гарантій військовослужбовців, зокрема в частині забезпечення житлом, визначення порядків виплати компенсації вартості за не отримане речове майно, відшкодування витрат, пов'язаних з перевезенням військовослужбовців та членів їх сімей, їх особистого майна залізничним, повітряним, водним і автомобільним транспортом;
- підвищити якість харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань;
- вдосконалити Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.

Законодавчі та нормативно-правові акти, ухвалені (видані) у 2016 р., сприяли виконанню Збройними Силами завдань за призначенням. Перелік основних нормативно-правових актів наведений у Додатку 1.

ПІДСУМКИ
ВПРОВАДЖЕННЯ
ОБОРОННОЇ
РЕФОРМИ
У 2016 р.

У 2016 р. Збройні Сили забезпечили виконання покладених на них завдань щодо відсічі та стримування збройної агресії проти України, охорони повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря, запобігання поширенню кризової ситуації воєнного характеру на регіони України, стримування збройного конфлікту, ізоляції кризового району на Сході України. Здійснювалися заходи щодо розвитку Збройних Сил з метою підвищення їх спроможності ефективно реагувати на загрози національній безпеці у воєнній сфері, захищати суверенітет України, її територіальну цілісність і недоторканність.

У рамках оборонної реформи у 2016 р. оптимізовано апарат Міністерства оборони з одночасним зменшенням його чисельності. Затверджено нову структуру апарату Міністерства оборони, схему підпорядкування та розподіл основних завдань і функцій між структурними підрозділами, зокрема:

- з дотриманням установлених законодавством вимог призначено державного секретаря Міністерства оборони України та керівників структурних підрозділів апарату Міністерства оборони;
- делеговано окремі функції Міністра оборони України до його заступників, а від заступників Міністра оборони України – до керівників структурних підрозділів Міністерства оборони. Повноваження щодо прийняття рішень у відповідних сферах діяльності делеговано разом з відповідальністю за кінцеві результати роботи;

- оптимізовано та укрупнено департаменти, що дає змогу ефективніше вирішувати комплексні завдання (докладніше див. у Розділі 2);

- вдосконалено функціональні обов'язки та проведено переатестацію всіх посадових осіб, що дало змогу сформувати професійний цивільний кадровий склад Міністерства оборони;

- затверджено Концепцію створення інформаційної інфраструктури. За допомогою захищеної системи організовано перехід на електронний документообіг як у Міністерстві, так і з іншими державними установами;

- упорядковано нормативно-правову базу, визнано такими, що втратили чинність, застарілі відомчі нормативні акти;

- затверджено дорожню карту впровадження системи оборонного планування на основі спроможностей, яка полягає у комплексному врахуванні під час оборонного планування загроз національній безпеці, фінансово-економічних та оборонних можливостей держави;
- забезпечено прозорість та високу ефективність використання ресурсів оборонного відомства за допомогою системи електронних закупівель "ProZorro". З 1 серпня 2016 р. забезпечено можливість громадян в онлайн-режимі ознайомитися з перебігом торгів, порівняти ціни, що склалися, із середньо ринковими;
- в основному завершено реформування системи внутрішнього контролю та управління ризиками.

З урахуванням принципів і критеріїв, прийнятих у державах-членах НАТО, реформовано 25% структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил.

Розроблено нові керівні документи з підготовки та застосування Збройних Сил, зокрема:

- Основи підготовки і ведення операцій військ (сил);
- настанови з оперативної роботи штабів;

- бойові статuti механізованих і танкових військ, військ ППО, авіації, радіотехнічних та зенітних ракетних військ.

Проведено заходи щодо реформування системи кодифікації озброєння та спеціальної техніки, сумісної з системою кодифікації НАТО. При цьому використано допомогу відповідного Трастового фонду НАТО.

Таким чином, Міністерство оборони, Генеральний штаб удосконалили систему керівництва Збройними Силами, яка базується на новому розподілі завдань, повноважень та звітності за принципом: Міністерство оборони України формує політику у сфері оборони, а Генеральний штаб Збройних Сил України її реалізує.

Основні заходи щодо реформування Збройних Сил

У 2016 р. основні заходи щодо реформування Збройних Сил передбачали:

- подальше удосконалення системи управління;
- реорганізацію та уніфікацію штатів бойових військових частин;
- формування командування Сил спеціальних операцій;
- нарощування спроможностей з відновлення озброєння та військової техніки.

Протягом року:

- сформовано та включено до складу Збройних Сил Сили спеціальних операцій;
- виведено зі складу Сухопутних військ та сформовано як окремий рід військ Високомобільні десантні війська;
- здійснено нарощування бойового складу Сухопутних військ та сухопутної компоненти Військово-Морських Сил;
- сформовано управління корпусу резерву (м. Київ).

З досвіду участі в антитерористичній операції удосконалена структура бойових бригад, зокрема, збільшена частка бойових підрозділів, підвищено їх вогневі спроможності, посилено підрозділи розвідки, артилерії, у першу чергу протитанкової. За рахунок удосконалення системи забезпечення збільшена автономність дій бойових бригад.

Одним із пріоритетних напрямків реформування Збройних Сил було підвищення бойових спроможностей Високомобільних десантних військ. З цією метою аеромобільні бригади переформовані у десантно-штурмові бригади з нарощуванням вогневих спроможностей.

Нарощено систему управління Повітряних Сил (сформовано управління повітряного командування “Схід”), посилено підрозділи охорони аеродромів та прикриття позицій зенітних ракетних військ.

У Військово-Морських Силах сформовано окрему артилерійську бригаду, реактивний артилерійський полк, окремих батальйон морської піхоти, а також Інститут Військово-Морських Сил Збройних Сил України Національного університету “Одеська морська академія”.

Протягом 2016 р. командування Сил спеціальних операцій набуло відповідних спроможностей та прийняло у своє підпорядкування визначений комплект військових частин.

Для посилення спроможностей з евакуації та ремонту озброєння і військової техніки Збройних Сил нарощено чисельність органів (підрозділів) технічного забезпечення.

Загалом у Міністерстві оборони та Збройних Силах виконано 4 382 організаційні заходи, у тому числі високозатратних 195 (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. Основні показники реформування Міністерства оборони та Збройних Сил у 2016 р.

Найменування органу військового управління	Організаційні структури			
	Сформовано	Розформовано	Переформовано	Передислоковано (переміщено)
Міністерство оборони	23	39	9	4
Генеральний штаб	8	4	4	3
Головне управління оперативного забезпечення	1	1	1	5
Озброєння Збройних Сил	1	1	1	–
Тил Збройних Сил	–	1	–	–
Сухопутні війська	19	2	19	2
Повітряні Сили	4	2	3	2
Військово-Морські Сили	6	17	3	1
Високомобільні десантні війська	–	–	5	–
Сили спеціальних операцій	4	–	–	–
Усього	66	67	45	17

Упроваджено нову Концепцію розвитку професійного сержантського і старшинського складу. Протягом 2016 р. на військову службу за контрактом прийнято близько 70 тис. осіб.

Разом з тим збережено призов на строкову службу як основу для формування військово-навченого резерву та підготовки контрактників.

Створено оперативний резерв військовозобов’язаних першої черги – понад 100 тис. осіб.

Відновлено військовий облік близько 400 тис. військовозобов’язаних.

Виконання заходів з реформування Збройних Сил протягом 2016 р. дозволило удосконалити їх структуру та систему органів військового управління з наближенням до прийнятої у державах-членах НАТО, наростити бойовий склад видів Збройних Сил та завершити створення окремого роду сил – Сил спеціальних операцій.

ПІДСУМКИ УЧАСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

Керуючись Мінськими домовленостями, Стратегією національної безпеки України, Воєнною доктриною України, незважаючи на складну воєнно-політичну обстановку в районі проведення антитерористичної операції (АТО), а також на ризики нарощування збройного протистояння, Збройні Сили та інші складові сектору безпеки і оборони організували глибоко ешелоновану оборону вздовж усієї лінії розмежування для стримування провокаційних дій противника.

Протягом року загальна обстановка у районах проведення АТО залишалася напруженою, але контрольованою та характеризувалася постійними обстрілами позицій Збройних Сил.

За рахунок збільшення фінансування сектору безпеки і оборони поліпшено постачання військ (сил) новими зразками озброєння та військової техніки, що дало можливість наростити вогневі спроможності військових частин і підрозділів.

Указом Президента України підвищено грошове забезпечення військовослужбовців за контрактом, що дало змогу за рахунок призову контрактників, більшість яких мали досвід бойових дій, укомплектувати бойові підрозділи без проведення у 2016 р. заходів мобілізації.

Результати участі Збройних Сил в проведенні антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей

Збройні Сили, впроваджуючи набутий бойовий досвід, протягом 2016 р. нарощували боєздатність військових частин і підрозділів, підвищували рівень технічної оснащеності та матеріального забезпечення, завдяки чому досягли спроможності впевнено виконувати завдання із захисту територіальної цілісності та недоторканності держави.

На виконання Рамкового рішення Тристоронньої контактної групи щодо розведення сил з 23 вересня 2016 р. підрозділи Збройних Сил виконували умови режиму припинення вогню на узгоджених ділянках відведення в районах населених пунктів Станиця Луганська, Золоте, Петрівське та відведення сил і засобів з ділянок місцевості, визначених цим рішенням.

Поряд з цим, підрозділам Збройних Сил вдалося поліпшити своє тактичне положення на Маріупольському, Авдіївському та Бахмутському напрямках, не порушуючи Мінських угод.

Упродовж 2016 р. противник основні зусилля зосереджував на просуванні своїх підрозділів углиб “сірої” зони, проведенні активних обстрілів позицій українських військ та дотримувався тактики “ведення війни на виснаження”.

Найбільша активність противника була зафіксована в районах населених пунктів Авдіївка, Широкине, Шахта Дутівка, Новоолександрівка, Верхньоторецьке, Мар’їнка, Красногорівка, що обумовлювалося їх намаганням забезпечити контроль за важливими об’єктами інфраструктури.

У червні-липні та у грудні 2016 р. найбільш активно велись бойові дії в районі Світлодарської дуги (населені пункти Луганське, Світлодарськ).

Так, з 18 по 24 грудня 2016 р. у районі Світлодарської дуги незаконні збройні формування активними наступальними діями за підтримки артилерії намагалися витіснити підрозділи Збройних Сил із займаних позицій. Атаки бойовиків були відбиті, противник зазнав втрат і був відтіснений, залишивши позиції. Підрозділи Збройних Сил просунулися вперед на 2–3 км, чим поліпшили своє тактичне положення, зайнявши вигідні позиції на панівних висотах, що не суперечило Мінським домовленостям.

19–22 грудня 2016 р. противник здійснив спроби захопити втрачені позиції кількома групами (до посиленого взводу кожна), а також обстрілював позиції із застосуванням артилерії та мінометів.

У результаті ведення бойових дій підрозділи Збройних Сил утримали займані позиції та частково поліпшили своє тактичне положення.

Активні дії противника потребували додаткових заходів для інженерного обладнання позицій Збройних Сил та інших військових формувань України.

Так, у районі проведення АТО створено систему інженерних загороджень та проведено фортифікаційне обладнання трьох оборонних рубежів. Силами і засобами АТО в межах першого оборонного рубежу утримувалось 37 батальйонних районів оборони. На другому та третьому оборонних рубежах обладнано 178 взводних опорних пунктів, які були побудовані силами обласних державних адміністрацій.

Для підтримання правопорядку серед військово-вослужбовців, здійснення контролю за законністю їх переміщення, забезпечення безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів та контролю за їх пересуванням, запобігання незаконному вивезенню зброї, боєприпасів спільно з органами Національної поліції України, військовими частинами Національної гвардії України здійснювалось несення служби на спільних блокпостах у Запорізькій, Дніпропетровській та Харківській областях, а також на залізничних вокзалах, автостанціях, станціях навантаження (розвантаження).

У місцях дислокації військових частин, на вулицях і в громадських місцях до несення патрульно-постової служби, у тому числі спільно з підрозділами Національної поліції України, щоденно залучалось до 50 патрулів Військової служби правопорядку.

Для організації комендантської служби, регулювання руху на маршрутах, супроводження колон військових частин, підрозділів під час висування на станції навантаження (розвантаження) та під час переміщення до районів розташування військових частин (підрозділів) залучалися підрозділи військової інспекції безпеки дорожнього руху у взаємодії з підрозділами Національної поліції України.

Першочерговим завданням протягом 2016 р. було закупівля та постачання перш за все до військ (сил), які беруть участь в АТО, нових (модернізованих) зразків ОВТ, відновлення ОВТ силами і засобами ремонтно-відновлювальних органів Збройних Сил та підприємств оборонно-промислового комплексу безпосередньо у військових частинах за рахунок наявних поточних запасів військово-технічного майна, а також ремонту вузлів, блоків, агрегатів на підприємствах.

Виконання зазначених заходів протягом року дало змогу прийняти на озброєння нові зразки, закупити, модернізувати та відновити понад 30 тис. зразків ОВТ, обладнання та майна.

Для впорядкування використання автомобільної техніки, наданої військовим частинам та підрозділам як гуманітарна (благодійна) допомога в районі проведення АТО, здійснено їх переоблік та визначено порядок їх подальшого використання.

Виділені ресурси **пально-мастильних матеріалів** та наявність техніки служби пального забезпечили у 2016 р. виконання бойових завдань угрупованням військ (сил) у районі проведення АТО, а також проведення заходів бойової підготовки військових частин та підрозділів. З початку року військами (силами) Збройних Сил фактично витрачено на забезпечення військ в АТО та заходи повсякденної діяльності 69,2 тис. тонн пально-мастильних матеріалів на суму 2 044,3 млн грн.

Протягом року вдалося без зривів здійснювати **продовольче забезпечення** військово-вослужбовців Збройних Сил України, які виконують завдання в районі проведення АТО.

У 2016 р. для поліпшення харчування військовослужбовців у зоні АТО введено зміни до норм забезпечення особового складу⁵ (докладніше див. у Розділі 3).

Крім того:

- виготовлено 628 комплектів малогабаритних технічних засобів для приготування їжі в польових умовах;
- відновлено 589 од. пошкоджених технічних засобів у районі проведення АТО;
- забезпечено підрозділи в районі АТО столово-кухонним посудом, холодильним обладнанням (холодильники побутові, холодильні скрині), прирусами газовими, а також контейнерами ізотермічними;
- організовано харчування особового складу сухим пайком під час переміщення залізничним та автомобільним транспортом у район АТО;
- введено норму щодо забезпечення військових частин миючими засобами для миття посуду та індивідуальних казанків військовослужбовців при організації харчування особового складу в польових умовах.

Для посилення контролю за якістю продуктів харчування організовано роботу двох мобільних лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи зі складу об'єднаних центрів забезпечення безпосередньо в районі проведення АТО. Лабораторії провели 3220 досліджень харчових продуктів у кількості 1378 тонн, з яких 113 тонн не допущено на забезпечення та повернуто суб'єктам господарювання.

У 2016 р. військові частини, які виконують завдання в районі проведення АТО, були забезпечені **речовим майном** на 100%, у тому числі зимової номенклатури.

Восени 2016 р. прийнято на забезпечення, отримано від промисловості та поставлено у війська нові зразки бойової форми одягу з поліпшеними експлуатаційними характеристиками.

Протягом року для задоволення потреб у лазне-пральному обслуговуванні військових частин та підрозділів, які виконують завдання в районі проведення АТО, було закуплено 550 пральних машин активаторного типу, 40 побутових пральних машин-автоматів та 7 мобільних лазне-пральних комплексів (МЛПК), що дає змогу організувати індивідуальне прання для понад 55 тис. чол. на тиждень.

Для виконання завдань з **медичного забезпечення** в районі проведення АТО:

- розгорнуто чотири військових мобільних госпіталі, зведений загін та дві окремі автосанітарні роти;
- створено 32 мобільні лікарсько-сестринські бригади, групи підсилення цивільних лікарень, 4 пересувні групи медичного постачання;

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до норм харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань" № 470 від 22 липня 2016 р.

- підготовлено 164 інструктори з тактичної медицини на базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки (м. Яворів).

Протягом року пройшли лікування у лікувальних закладах понад 4 тис. осіб. Було направлено на лікування за кордоном 119 військовослужбовців. Потребували протезування 69 військовослужбовців, запротезовано 23 особи. Відповідно до Програми медико-психологічної та соціальної реабілітації учасників антитерористичної операції медико-психологічною реабілітацією охоплено понад 31 тис. осіб, у тому числі фізичною реабілітацією – 7,8 тис. осіб.

Для виконання **військових перевезень та перевезень матеріальних засобів** з метою забезпечення військових частин і підрозділів, які виконують завдання в районі проведення АТО, була задіяна мережа залізничних шляхів ПАТ “Укрзалізниця”.

Для нарощування оперативних можливостей залізничних станцій щодо перевезення військ проведено ремонтно-відновлювальні роботи навантажувально-розвантажувальних місць на 51 залізничній станції, у тому числі на 18 залізничних станціях у районі проведення АТО.

Протягом 2016 р. перевезено 216 тис. військовослужбовців, 38 тис. одиниць ОВТ та 182 тис. тонн матеріально-технічних засобів.

Військовим автомобільним транспортом у 2016 р. було перевезено 60,3 тис. тонн матеріальних засобів центру. Середньодобовий пробіг автомобільного транспорту склав до 450 км, а підвезення матеріально-технічних засобів становило до 167 тонн за добу.

Ракети, босприпаси та інші матеріально-технічні засоби в інтересах усіх угруповань військ, які беруть участь в АТО на території Донецької та Луганської областей, підвозили автомобільним транспортом військових частин Тилу Збройних Сил у складі 24 колон (140 автомобілів та 20 причепів).

Наявність автомобільного транспорту військових частин оперативно-тактичних угруповань військ (сил), плече підвезення, стан дорожньої мережі на маршрутах руху в цілому дають змогу підвозити матеріально-технічні засоби від тилових пунктів управління бригад до підрозділів упродовж 1,5–2 год.

Виконання цих заходів та отримані матеріальні засоби по службах тилу забезпечили готовність визначених військових частин і підрозділів до виконання завдань за призначенням в антитерористичній операції.

Таким чином, Збройні Сили наростили спроможності щодо виконання покладених на них завдань із запобігання поширенню кризової ситуації, стримування збройного конфлікту, ізоляції району АТО на Сході України та відсічі збройній агресії проти України

Заходи щодо розмінування територій в окремих районах Донецької та Луганської областей

На виконання Плану розмінування залізничних перегонів та територій навколо ліній електропередач, що з'єднують Об'єднану енергетичну систему України з енергосистемою тимчасово неконтрольованої території Донецької і Луганської областей, які входять до 12 пріоритетних ділянок відповідно до рішень Тресторонньої контактної групи (м. Мінськ) та Плану проведення нетехнічного обстеження звільнених територій Донецької та Луганської областей від 25 травня 2016 року, протягом року до виконання завдань з розмінування місцевості та об'єктів залучалися групи розмінування (від 25 до 40) зі складу військових частин (підрозділів) Збройних Сил, Державної спеціальної служби транспорту (ДССТ) та Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС), а також міжнародні організації "The HALO Trust" і "DDG".

Врізка 1.3. Визначення Міжнародних стандартів протимінної діяльності (IMAS)

Гуманітарне розмінування – діяльність, унаслідок якої відбувається усунення загроз від мін та вибухонебезпечних залишків війни; включає нетехнічне, технічне обстеження, очищення, маркування, складання документації після очищення, зв'язок з громадами з питань протимінної діяльності та передачу очищеної території місцевим органам влади.

Нетехнічне обстеження – збирання та аналіз даних без використання технічних засобів про присутність, тип, розподіл та оточення місць забруднення мінами/вибухонебезпечними залишками війни (ВЗВ), з метою кращого визначення того, де є забруднення мінами/ВЗВ, а де його немає, і для підтримки визначення пріоритетності звільнення земель і процесів прийняття рішень шляхом надання доказів.

Технічне обстеження означає збирання та аналіз даних (з використанням належних технічних засобів) про присутність, тип, розподіл та оточення місць забруднення мінами /ВЗВ, для кращого визначення наявності або відсутності забруднення мінами/ВЗВ і для підтримки визначення пріоритетності розблокування земель та процесів прийняття рішень шляхом надання доказів.

Суцільне розмінування – діяльність, унаслідок якої відбувається усунення загроз від мін/ВЗВ, включаючи технічне обстеження, складання карт, очищення, маркування, складання документації після очищення, зв'язок з громадами з питань протимінної діяльності та передача очищеної території

За цей період групи розмінування перевірили місцевість площею понад 2785 га, виявили та знешкодили понад 142 тис. вибухонебезпечних предметів, перевірили та очистили 896,1 км доріг, 17,6 км залізничних колій, а також 105 об'єктів інфраструктури.

У 2016 р. Міністерство оборони впровадило використання програмного забезпечення IMSMA (розроблено Женевським міжнародним центром гуманітарного розмінування та використовується у всьому світі), за допомогою якого здійснюється збирання та аналіз інформації щодо заходів гуманітарного розмінування та інших аспектів протимінної діяльності, що виконуються в гуманітарних цілях (врізка 1.3).

У ході заходів гуманітарного розмінування звільнених територій Донецької та Луганської областей із залученням неурядових та міжнародних організацій у 2016 р. було розпочато нетехнічне обстеження, що є обов'язковою складовою гуманітарного розмінування. Нетехнічним обстеженням охоплено прилеглі території 991 населеного пункту, ідентифіковано 84 небезпечні та підозрілі ділянки загальною площею 1200 га, що підлягають суцільному розмінуванню.

Результати проведених заходів наведено у таблиці 1.2.

Проведені заходи з розмінування звільнених територій в окремих районах Донецької та

Луганської областей знизили ризики у повсякденному житті мирного населення.

Таблиця 1.2. Кількість виявлених та знешкоджених вибухонебезпечних предметів, розмінованих об'єктів інфраструктури на території Донецької та Луганської областей у 2014–2016 рр.

Завдання, які виконувались	Розмір перевіреної території	Кількість виявлених та знешкоджених ВВП, од.
Очищення залізничних перегонів та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на підконтрольній території між станціями: Костянтинівка – Майорська (до станції Деліївка), Авдіївка – Ясинувата, Оленівка – Південнодонбаська та Курдюмівка – Майорськ	95 га	213
Проведення інженерної розвідки, розмінування та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на магістральних електричних мережах	357 га	1 191
Проведення заходів гуманітарного розмінування із залученням міжнародних організацій:		
• нетехнічне обстеження території;	12,5 тис. км ²	–
• ідентифіковано підозрілих небезпечних територій;	460 га	–
• ідентифіковано підтверджених небезпечних територій;	620 га	–
Суцільне розмінування місцевості:		
• виявлено, знищено (знешкоджено) ВВП під час заходів гуманітарного розмінування	285,5 км ²	364
Виявлення та знешкодження вибухонебезпечних предметів	-	понад 142 тис.

Цивільно-військове співробітництво

У 2016 р. тривало формування системи цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах та здійснювались заходи, спрямовані на забезпечення її стійкого функціонування (врізка 1.4).

Врізка 1.4. Формування системи цивільно-військового співробітництва:

- розроблено та затверджено Концепцію розвитку цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України та Інструкцію щодо попередження людських втрат серед цивільного населення;
- включено в штат окремих механізованих (танкових, мотопіхотних) бригад групу цивільно-військового співробітництва;
- введено в дію Алгоритм дій посадових осіб у разі загибелі (смерті) військовослужбовця Збройних Сил України у районі проведення антитерористичної операції.

З цією метою протягом року:

- розгорнуто Об'єднаний центр цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України у м. Краматорськ Донецької області;
- скоординовано 15 заходів доставки гуманітарної допомоги найбільш незахищеним верствам населення Донецької та Луганської областей (понад 2286 тонн);
- відновлено понад 100 об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури в районі проведення АТО на території Донецької та Луганської областей;
- організовано доставку понад 70 т вугілля підрозділам Збройних Сил та мешканцям Донецької та Луганської областей, 8 виїздів дітей із району проведення АТО до місць реабілітації;
- організовано та проведено святкові заходи з нагоди Дня пам'яті і примирення, Дня захисту дітей та Дня Конституції України в районі проведення АТО;
- впроваджено систему пошуку та транспортування тіл загиблих військовослужбовців Збройних Сил до місць їх остаточного поховання та вшанування;
- створено електронну карту необлікованих поховань, електронну базу даних зниклих безвісти, загиблих та військовослужбовців, яких незаконно утримують представники НЗФ, та базу даних, яка містить інформацію про функціонування центрів соціально-психологічної допомоги учасникам АТО і членам їх сімей.

Заходи цивільно-військового співробітництва сприяли зменшенню впливу наслідків бойових дій на цивільне населення у районі проведення антитерористичної операції.

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ

У Державному бюджеті України на 2016 р. Міністерству оборони були передбачені асигнування в сумі **59 427,9 млн грн** (2,63 % валового внутрішнього продукту), з них за загальним фондом – 54 907,9 млн грн (92,4 % видатків), за спеціальним фондом – 4 520,0 млн грн (7,6 %), у тому числі за бюджетною програмою “Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності та безпеки держави” – 3 600,0 млн грн.

Фактично отримано **58 025,6 млн грн** (2,57 % валового внутрішнього продукту), або 97,6 % річних призначень, із них за загальним фондом – 54 907,9 млн грн (100 % призначень загального фонду), за спеціальним – 3 117,7 млн грн (69 % призначень спеціального фонду), у тому числі за бюджетною програмою “Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності та безпеки держави” – 0,1 млн грн (Додаток 2).

У 2016 р. обсяг фінансування Міністерства оборони порівняно з 2015 р. збільшено на **8,7 млрд грн** (майже в 1,2 рази), що дало змогу забезпечити потреби Збройних Сил на мінімально-необхідному рівні (схема 1.2).

Завдяки реалізації заходів на виконання рішень Кабінету Міністрів України щодо залучення для фінансування потреб оборони додаткових надходжень у

Схема 1.2. Стан фінансування потреб Збройних Сил у 2014–2016 рр., млрд грн

Схема 1.3. Динаміка додаткових надходжень для потреб Міністерства оборони у 2014–2016 рр., млрд грн

вигляді благодійних пожертв, гуманітарної та міжнародної технічної допомоги від іноземних держав, Міністерство оборони у 2016 р. отримало понад 2 млрд грн (схема 1.3).

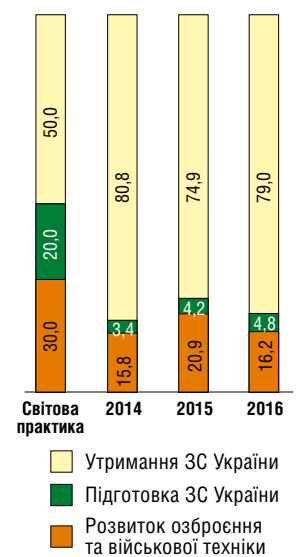
Пріоритетними напрямками фінансування у 2016 р. стали видатки на збільшення грошового забезпечення військовослужбовців, підвищення інтенсивності бойової підготовки військ (сил), відновлення навчально-матеріальної бази полігонів, розвиток інфраструктури військових містечок та розвиток і відновлення ОВТ.

Напрями розподілу виділених коштів (58 025,6 млн грн) (схема 1.4):

- утримання Збройних Сил – 45 854,2 млн грн (79 % загальної суми);
- підготовка Збройних Сил – 2 798,8 млн грн (4,8 % загальної суми);
- розвиток озброєння та військової техніки – 9 372,6 млн грн (16,2 % загальної суми).

Аналіз фінансування Міністерства оборони за функціональним призначенням (схема 1.4) вказує, що обсяг видатків у 2016 р. не був достатнім для належного забезпечення Збройних Сил, зокрема, це стосується витрат на розвиток озброєння та військової техніки.

Схема 1.4. Структура видатків Міністерства оборони України у 2014–2016 рр., %

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ТА ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

У 2016 р. Міністерством оборони вжито заходів щодо удосконалення системи внутрішнього контролю та управління ризиками, приведення її у відповідність до міжнародних стандартів і кращої практики держав – членів НАТО та Європейського Союзу.

Пріоритетні напрями діяльності Служби внутрішнього аудиту у 2016 р.:

- запобігання порушенням законодавства і корупційним проявам;
- дослідження найбільш ризикових сфер, моніторинг заходів щодо усунення порушень та притягнення до відповідальності винних осіб;
- оперативне реагування на повідомлення про факти порушень, сприяння військовослужбовцям та членам їх сімей в одержанні належних соціальних гарантій;
- удосконалення системи внутрішнього контролю та управління ризиками.

Запобігання порушенням законодавства і корупційним проявам

Завдяки запровадженню нової системи внутрішнього контролю та управління ризиками у 2016 р. порівняно з попереднім роком у проектах документів, охоплених операційними аудитами, майже вдвічі зменшено обсяг коштів з ризиками недоотримання чи втрати ресурсів або їх неефективного використання (з 1,3 % до 0,7% обсягу ресурсів, охоплених операційними аудитами ризикових операцій).

Впровадженням рекомендацій, наданих за результатами операційних аудитів, які здійснюються перед прийняттям управлінських рішень, забезпечено додаткові надходження та попереджено зайві витрати на суму майже 489 млн грн (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. Економічний ефект від упереджувальних заходів Служби внутрішнього аудиту за 2014–2016 рр.

Показники	2014	2015	2016
Опрацьовано пакетів документів щодо ризикових операцій, на суму, млрд грн	3446 17,4	6178 68,2	7982 70,9
Економічний ефект, млн грн	57,6	895,9	488,8
у тому числі в районі проведення антитерористичної операції, млн грн	–	59,5	8,0

Крім того, опрацьовано понад 2 тис. проектів нормативно-правових актів та інших документів Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил і надано рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими і матеріальними ресурсами, порядку оформлення матеріалів на списання майна та документів щодо надходження і використання ресурсів, з питань закупівель, відчуження майна, реорганізації підприємств, укладання і розірвання контрактів з керівниками підприємств, інших питань діяльності.

Ризик-орієнтоване планування вплинуло на зменшення кількості позапланових доручень, а системний моніторинг стану виконання аудиторських рекомендацій і пропозицій сприяв підвищенню результативності внутрішнього аудиту та відповідальності керівників усіх рівнів за усунення виявлених порушень і ризиків (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4. Результати внутрішніх аудитів у 2014–2016 рр.

Показники	2014	2015	2016
Відшкодовано втрати та збитки на суму, млн грн	39,6	82,8	92,4
Попереджено втрати ресурсів на суму, млн грн	18,6	84,2	23,0
Усунуто інші порушення, які не призвели до втрат та збитків, зменшено негативний вплив неефективних управлінських рішень, млн грн	1 288,7	3 489,4	4 537,6
Усунуто ризики в управлінні майном і коштами на суму, млн грн	–	266,3	2690,3
Економічний ефект від впровадження рекомендацій, млн грн	8,6	51,0	57,1
Кількість осіб, притягнутих до дисциплінарної та матеріальної відповідальності, з них звільнено із займаних посад	1 365 6	1 397 4	1 825 5
Передано до правоохоронних органів матеріалів на суму втрат та збитків, млн грн	210,0	437,9	298,9

У 2016 р. запроваджені за рекомендаціями внутрішніх аудиторів заходи внутрішнього контролю забезпечили додаткові надходження та економію витрат на суму 57,1 млн грн (у 2015 р. – 51 млн грн).

Таким чином, загальний обсяг попереджених та усунутих порушень (втрат, збитків, інших порушень) і ризиків, а також не допущених завдяки внутрішнім аудитам втрат надходжень і зайвих витрат у 2016 р. становив 7889,2 млн грн.

Протягом року опрацьовано майже 640 звернень громадян, з них 520 надійшло через “гарячу лінію”. Близько 85 відсотків звернень – звернення військовослужбовців та членів їх сімей, які переважно стосувалися грошового забезпечення та інших видів виплат військовослужбовцям або містили повідомлення про порушення. За результатами розгляду за 380 зверненнями прийнято позитивні рішення, за іншими надано інформацію чи роз’яснення. До військових частин направлено листи з метою усунення причин виникнення проблем, а в окремих з них проведено позапланові аудити.

Для приведення внутрішнього аудиту у відповідність до міжнародних стандартів у 2016 р. 287 внутрішніх аудиторів підвищили кваліфікацію, у тому числі 175 – з внутрішнього аудиту в рамках співпраці з міністерством оборони Великої Британії.

Удосконалення внутрішнього контролю та управління ризиками

У 2016 р. розроблено науково-методологічне та нормативно-правове забезпечення для запровадження в Міністерстві оборони та у Збройних Силах системи внутрішнього контролю та управління ризиками відповідно до міжнародних стандартів, а саме:

- затверджено Стандарти внутрішнього контролю в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України та Методичні рекомендації щодо їх застосування⁶;

⁶ Затверджено Міністром оборони України 30 червня 2016 р. № 81/з/26

- визначено завдання, повноваження та відповідальність керівників структурних підрозділів Міністерства оборони за організацію і функціонування систем внутрішнього контролю та управління ризиками;
- затверджено Інструкцію з внутрішнього контролю у Збройних Силах України⁷;
- проведено навчання з внутрішнього контролю та управління ризиками понад 1200 військових і цивільних керівників, які приймають рішення щодо управління державними коштами і майном.

Виконання плану заходів Міністерства оборони щодо управління ризиками на 2016 р., застосування заходів внутрішнього контролю у структурних підрозділах Міністерства оборони сприяли впровадженню європейських підходів до управлінської відповідальності і підзвітності керівників та утриманню ризиків у межах, які істотно не впливають на досягнення визначених цілей.

Для розмежування функції внутрішнього аудиту від процесів оплати, обліку та внутрішнього контролю проведено організаційно-структурні зміни:

Департамент внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міністерства оборони України реорганізовано у Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони України;

функції координації внутрішнього контролю та управління ризиками, які раніше реалізовував Департамент внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міністерства оборони України, покладено на Головну інспекцію Міністерства оборони України.

Таким чином, у 2016 р. завершено основний етап реформування системи внутрішнього контролю та управління ризиками в Міністерстві оборони.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

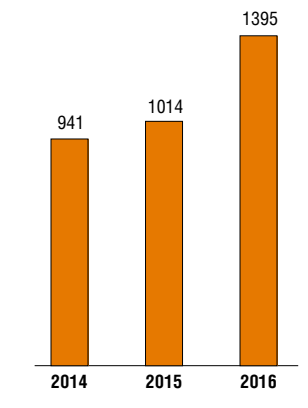
Діяльність Міністерства оборони та Збройних Сил з питань запобігання та виявлення корупції у 2016 р. зосереджувалася на виконанні заходів, передбачених Державною програмою щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки та Антикорупційною програмою Міністерства оборони України на 2015–2017 роки, для максимального зменшення втрат оборонного бюджету від корупційних правопорушень, виявлення та усунення корупційних ризиків, подальше становлення та розвиток інституційних механізмів щодо запобігання корупції, особливо в реалізації пілотних проектів реформ.

Для виконання цих завдань у Міністерстві оборони у 2016 р.:

- запроваджено Комісію з моніторингу та координації виконання Антикорупційної програми;
- започатковано реформи у сфері закупівель, логістичного, речового, продовольчого, фінансового, матеріально-технічного та житлового забезпечення, управління державними підприємствами;
- розгорнуто територіальні підрозділи з питань запобігання та виявлення корупції у Збройних Силах;
- урахувавши досвід держав-членів НАТО, для удосконалення системи матеріального забезпечення та мінімізації корупційних ризиків утворено Головне управління розвитку та супроводження матеріального забезпечення Збройних Сил України;
- на нових засадах організовано роботу Тендерного комітету Міністерства оборони. Для уникнення зловживань у державних закупівлях з впровадженням проекту “Електронних закупівель” за системою “ProZorro” прискорено процедури торгів, забезпечено їх прозорість. Відкрито торги на електронних майданчиках.

⁷ Наказ Генерального штабу Збройних Сил України “Про затвердження Інструкції з організації внутрішнього контролю у Збройних Силах України” № 40 від 29 серпня 2016 р.

Схема 1.5. Динаміка проведення антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів у 2014–2016 рр.

З метою зовнішнього антикорупційного моніторингу діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил з питань запобігання корупції утворено Експертний антикорупційний консультативно-дорадчий комітет⁸. Головою комітету обрано Філа Джонса, радника при Міністерстві оборони України та Генеральному штабі Збройних Сил України з питань оборонного планування та фінансового менеджменту у сфері оборони (Велика Британія), головою секретаріату комітету – Оксану Горбач, представника комунікаційної інформаційної компанії “Стратком Україна”.

Налагоджено співпрацю з Незалежним антикорупційним комітетом з питань оборони (НАКО), який є спільною ініціативою Програми протидії корупції у сфері безпеки і оборони міжнародної неурядової організації “Transparency International” – Велика Британія та “Transparency International” – Україна.

Протягом року здійснено антикорупційну експертизу 1395 проектів нормативно-правових актів (схема 1.5), опрацьовано 162 звернення громадян з питань запобігання корупції.

На базі Національного університету оборони України імені Івана Черняховського проведено:

- протягом року шість навчальних курсів з питань розбудови доброчесності, прозорості та зниження корупційних ризиків за навчальною програмою міжнародної неурядової організації “Transparency International” і за сприяння міністерства оборони Великої Британії (підготовлено понад 800 осіб);
- 21–25 листопада 2016 р. II-й Міжнародний антикорупційний тиждень (МАКТ-2016) за участю представників оборонних відомств держав-членів Альянсу.

Протягом 2016 р. Міністерством оборони послідовно вживалися системні заходи щодо запобігання та виявлення корупції.

Особливістю діяльності Збройних Сил у 2016 р. було виконання завдань угрупованнями військ (сил) під час антитерористичної операції, адекватне нарощування їх бойового складу, відновлення боєздатності військових частин (підрозділів) з одночасним проведенням заходів оборонної реформи. Завершено прийняття документів стратегічного оборонного планування. Завдяки започаткованим реформам зроблено черговий крок у напрямку досягнення основної мети – створення мобільних, професійних, оснащених і всебічно забезпечених сучасних Збройних Сил України, оперативно сумісних зі збройними силами держав-членів НАТО.

⁸ Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Положення про Експертний антикорупційний консультативно-дорадчий комітет” № 377 від 22 липня 2016 р.

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ, ЇХ СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ
СТРУКТУРИ ЗБРОЙНИХ СИЛ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ, ЇХ СТРУКТУРА, ЧИСЕЛЬНІСТЬ

Система управління Збройними Силами у 2016 р. в умовах особливого періоду забезпечила управління угрупованнями військ у районі проведення антитерористичної операції та у пунктах постійної дислокації. При цьому вона зазнала трансформацій, спрямованих на підвищення оперативності і якості управління, забезпечення потреб військ (сил) та упровадження відповідних доктрин і стандартів НАТО.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

У 2016 р. продовжено планове нарощування системи управління Збройними Силами та посилення спроможностей органів військового управління, підвищення якості оперативного і бойового управління силами і засобами військ (сил) у районі проведення антитерористичної операції та на інших напрямках.

Головні зусилля зосереджувалися на:

- переоснащенні польового (мобільного) компоненту автоматизованої системи оперативного (бойового) управління, зв'язку, розвідки та спостереження (C4ISR) сил оборони на цифрові засоби з рівнем завадостійкості та захищеності, які відповідають стандартам НАТО;
- розробленні ядра автоматизованої системи оперативного (бойового) управління Збройних Сил;
- нарощуванні системи управління Повітряних Сил у частині прийняття на озброєння комплексу засобів автоматизації командних пунктів автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною держави;
- формуванні підрозділів взаємодії з об'єднаною цивільно-військовою системою організації повітряного руху України.

Ураховуючи потреби військ (сил) та отриманий бойовий досвід, удосконалено елементи загальної системи управління військами (силами). Зокрема, у районі проведення антитерористичної операції завершено створення оперативного угруповання військ у складі трьох оперативно-тактичних угруповань: “Луганськ”, “Донецьк” та “Маріуполь”. Уточнено їх смуги відповідальності, оперативну побудову (бойовий порядок), порядок управління, взаємодії та всебічного забезпечення.

Продовжувалося переведення систем управління військами (силами) на цифрові засоби зв'язку, оснащення рухомих пунктів управління новітніми засобами зв'язку. Визначені компоненти підключено до телекомунікаційних мереж спеціального призначення та загального користування. Затверджено Дорожню карту створення інформаційної інфраструктури¹. Нарощено спроможності системи захисту інформації та кібернетичної безпеки в інформаційно-телекомунікаційних системах Міністерства оборони та Збройних Сил. За допомогою захищеної системи організовано перехід на електронний документообіг у Міністерстві оборони. У зоні проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей розгорнуто систему відеоспостереження та розпочато її інтегрування до системи зв'язку й управління військами (силами).

Протягом року продовжено створення Єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами, що дало змогу:

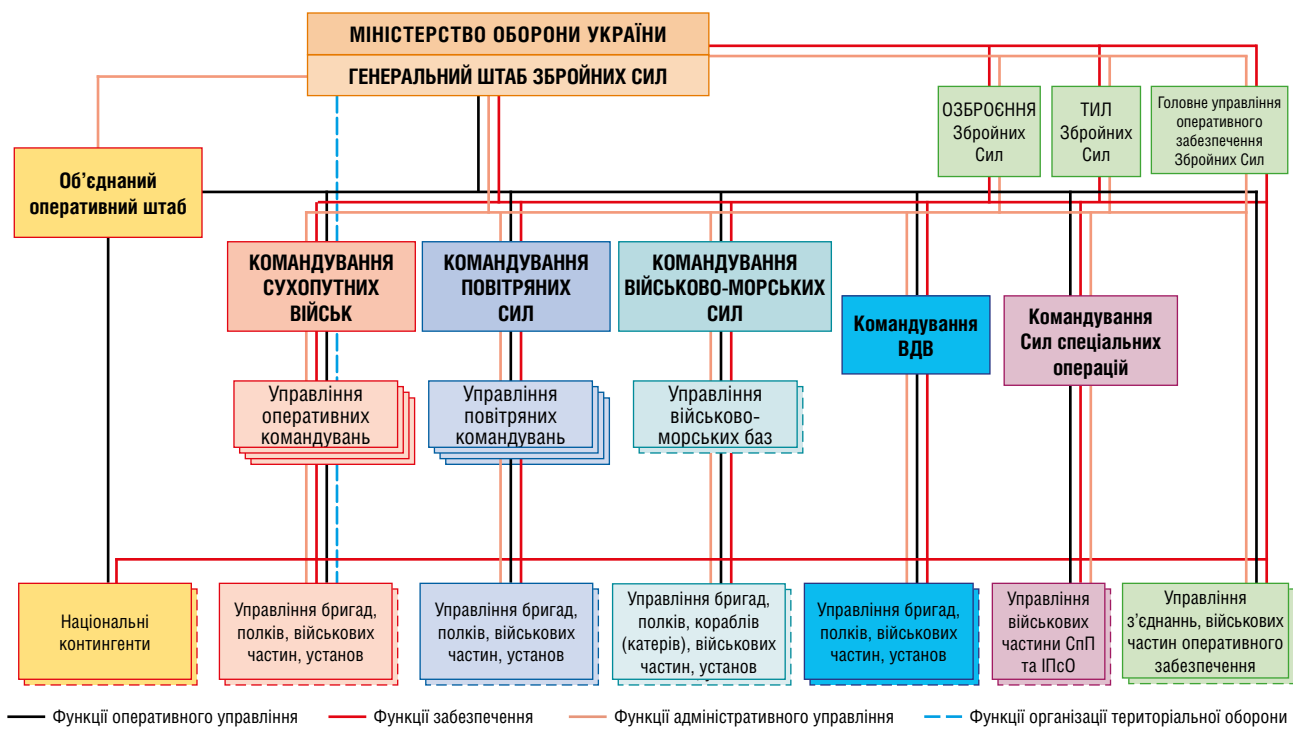
¹ Дорожня карта створення інформаційної інфраструктури Міністерства оборони України, затверджена Міністром оборони України 20 травня 2016 року.

- прийняти на озброєння та ввести в експлуатацію 10 комплексів засобів автоматизації у стаціонарному варіанті виконання²;
- розгорнути захищений автоматизований комплекс системи інформаційно-аналітичного обліку особового складу Збройних Сил на базі локальної обчислювальної мережі Генерального штабу Збройних Сил з вищим грифом обробки інформації “тасмно”;
- наростити захищену систему електронного документообігу Міністерства оборони до рівня оперативних командувань Збройних Сил;
- розпочати створення автоматизованої системи оперативного (бойового) управління Збройними Силами.

На кінець 2016 р. система управління Збройними Силами включає (схема 2.1):

- *стратегічний рівень* – Міністерство оборони, Генеральний штаб, Озброєння, Тил, Головне управління оперативного забезпечення;
- *оперативний рівень* – командування видів Збройних Сил, Високомобільних десантних військ, Сил спеціальних операцій, Об’єднаний оперативний штаб, управління оперативних командувань “Північ”, “Південь”, “Схід” і “Захід” Сухопутних військ, управління повітряних командувань “Центр”, “Захід”, “Схід” і “Південь” Повітряних Сил, управління військово-морських баз “Західна” і “Південна” Військово-Морських Сил;
- *тактичний рівень* – управління бригад, полків, баз, складів, арсеналів, інших військових частин їм рівних, національні миротворчі контингенти.

Схема 2.1. Структура органів військового управління Збройних Сил, на кінець року

Стратегічна ланка управління

На стратегічному рівні продовжено реструктуризацію органів військового управління, спрямовану на набуття ними сучасних принципів керівництва обороною та приведення у відповідність до процедур і стандартів оборонних відомств та штабів армій країн – членів НАТО.

² Заходи здійснено у рамках створення перспективної автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною за результатами державних випробувань.

Врізка 2.1. Організаційні заходи в апараті Міністерства оборони:

- розформовано 15 структурних підрозділів;
- сформовано 8 структурних підрозділів;
- внесено зміни до штату 17 структурних підрозділів

Завершено комплекс організаційних заходів у **Міністерстві оборони**. Зокрема оптимізовано та укрупнено департаменти, загальну кількість структурних підрозділів апарату зменшено з 25 до 18, а його чисельність скорочено майже на 200 осіб. Загалом в апараті Міністерства оборони проведено

40 організаційних заходів (врізка 2.1). Зокрема, з метою скорочення чисельності апарату внесено зміни до штату 17 структурних підрозділів. Розформовано 15 структурних підрозділів:

- Департамент внутрішнього аудиту та фінансового контролю;
- Департамент державної власності;
- Департамент воєнної політики та стратегічного планування;
- Департамент міжнародного оборонного співробітництва;
- Департамент соціальної та гуманітарної політики;
- Адміністративний департамент;
- Департамент військової освіти та науки;
- Департамент озброєння та військової техніки;
- Департамент відчуження та утилізації військового майна;
- Управління організаційно-аналітичного забезпечення роботи Міністра оборони України (патронатна служба);
- Управління спорту;
- Управління військово-технічного співробітництва та експортного контролю;
- Управління з питань запобігання та виявлення корупції;
- Відділ по роботі з громадянами та доступу до публічної інформації;
- Відділ державного нагляду за охороною праці.

Сформовано 8 структурних підрозділів:

- Департамент внутрішнього аудиту;
- Департамент воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва;
- Департамент військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики;
- Департамент військово-технічної політики, розвитку озброєння та військової техніки;
- Департамент інформаційно-організаційної роботи та контролю;
- Управління фізичної культури і спорту;

- Відділ організаційно-аналітичного забезпечення роботи Міністра оборони України (патронатна служба);
- Відділ з питань запобігання та виявлення корупції.

Користуючись принципами кадрового менеджменту країн – членів НАТО, сформовано професійний цивільний кадровий склад Міністерства оборони. Проведено об'єктивну переатестацію всіх посадових осіб, впорядковано їх функціональні обов'язки. Окремі функції Міністра делеговано до його заступників, а від заступників – до керівників структурних підрозділів. Повноваження щодо прийняття рішень у відповідних сферах діяльності делеговано разом з відповідальністю за кінцеві результати роботи. Водночас упорядковано нормативно-правову базу, затверджено нові положення про структурні підрозділи, визнано такими, що втратили чинність, застарілі відомчі нормативні акти.

Завдяки оптимізації апарату Міністерства оборони впорядковано його структуру, забезпечено підвищення ефективності та оперативності у вирішенні комплексних завдань. Підвищено рівень сумісності з оборонними відомствами країн – членів Альянсу, при цьому уніфіковано зв'язки з іншими центральними органами виконавчої влади держави.

У **Генеральному штабі Збройних Сил** проведено заходи щодо уточнення завдань, функцій і повноважень структурних підрозділів, їх реорганізації на зразок j-структури, впровадження стандартів підготовки армій країн – членів НАТО. Зокрема проведено шість організаційних заходів.

Структуру Головного оперативного управління Генерального штабу (J3) приведено у відповідність до нової структури Збройних Сил.

Переформовано три структурних підрозділи:

- Головне управління по роботі з особовим складом Збройних Сил – у Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил;
- Центральне управління підготовки та повсякденної діяльності військ (сил) Збройних Сил – у Головне управління підготовки Збройних Сил (J7);
- Центральне управління захисту інформації і криптології – у Центральне управління охорони державної таємниці та захисту інформації.

Реорганізовано два структурних підрозділи: Головне управління оборонного та мобілізаційного планування та Головне управління персоналу (J1).

Структуру апарату Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил на кінець 2016 р. наведено у Додатку 3.

Оперативна ланка управління

На оперативному рівні в усіх органах військового управління продовжено впровадження принципів і підходів НАТО. Вдосконалено організаційно-штатну

структуру Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил, що забезпечило підвищення якості виконання завдань з питань безпосереднього планування застосування й управління міжвидовими (міжвідомчими) угрупованнями військ (сил) в операціях (бойових діях).

На доповнення до існуючого комплексу військ, для посилення сухопутного компоненту та оперативного вирішення завдань із захисту території держави від можливого глобального вторгнення ззовні сформовано кадр корпусу резерву.

У Повітряних Силах додатково сформовано одне управління повітряного командування – “Схід”. Розпочато заходи щодо набуття ним оперативних спроможностей, після яких йому буде підпорядковано визначений комплект військових частин.

Завершено організаційні заходи щодо формування командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил.

Тактична ланка управління

У Військово-Морських Силах розформовано 15 екіпажів (команд) плавкладу, кораблі (судна) яких не виведено з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, при цьому особовий склад розподілено по інших екіпажах (командах) з урахуванням їх спеціальності за фахом та професійної майстерності. Сформовано окрему артилерійську бригаду, реактивний артилерійський полк, окремий батальйон морської піхоти, а також Інститут Військово-Морських Сил Збройних Сил України Національного університету “Одеська морська академія”.

У Високомобільних десантних військах переформовано аеромобільні бригади у десантно-штурмові бригади, що дало змогу додатково наростити їх вогневі спроможності.

Система управління протягом року забезпечила безперервне, стійке управління Збройними Силами щодо виконання ними заходів у повсякденній діяльності та районі проведення АТО, адекватне реагування на зміни обстановки в цілому.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Удосконалення організаційної структури Збройних Сил мало на меті створення відповідного бойового складу військ (сил), здатного виконувати завдання щодо оборони України, захищати її національні інтереси, суверенітет та територіальну цілісність.

В основу формування структури Збройних Сил покладалося:

- врахування принципів і підходів збройних сил держав – членів НАТО, переведення системи управління на J-структуру, підвищення ефективності військового управління;

- удосконалення структури видів Збройних Сил та підпорядкованих їм військових частин для забезпечення гарантованої відсічі збройній агресії проти держави;
- реорганізація та уніфікація штатів бойових військових частин;
- збільшення чисельності, кількості та загальної частки бойових військових частин Збройних Сил, а також нарощування їх боєздатності.

Протягом 2016 р. переведено на уніфіковані штати 89 військових частин бойового складу, сформовано 3 кадри бригад, 4 полки та 12 батальйонів (дивізіонів).

На кінець 2016 р. загальна чисельність Збройних Сил становила 250 тис. осіб, у тому числі 204 тис. військовослужбовців та 46 тис. працівників Збройних Сил (Додаток 3).

Продовжено удосконалення системи управління, впровадження нових стандартів, наближення органів військового управління до перспективного складу військ (сил) та переходу на j-структури. Удосконалено бойовий склад військових частин Збройних Сил та визначено основні напрями і завдання щодо подальшого реформування і розвитку вітчизняного війська.

РОЗДІЛ 3

ПІДСУМКИ РОЗРОБЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЇ, ПОСТАЧАННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ Й УТИЛІЗАЦІЇ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ, МАТЕРІАЛЬНО- ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ОСНАЩЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ
ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО

УТИЛІЗАЦІЯ РАКЕТ, БОЄПРИПАСІВ
ТА КОМПОНЕНТІВ РАКЕТНОГО ПАЛИВА

ПІДСУМКИ РОЗРОБЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЇ, ПОСТАЧАННЯ, ВІДНОВЛЕННЯ Й УТИЛІЗАЦІЇ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ, УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО- ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Забезпечення Збройних Сил новими і модернізованими зразками озброєння, військової та спеціальної техніки, військово-технічним майном було пріоритетним напрямом діяльності Міністерства оборони у 2016 р.

ОСНАЦЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

У 2016 р. Міністерство оборони розробило Державну цільову оборонну програму розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року¹ як єдиний середньостроковий документ планування розвитку озброєння та військової техніки військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Програмою передбачено переоснащення Збройних Сил, Національної гвардії та Державної прикордонної служби новітніми та модернізованими зразками (комплексами, системами) озброєння, військової та спеціальної техніки в обсягах, які забезпечать ефективне виконання покладених на них завдань у сфері оборони держави.

Основні зусилля у 2016 р. були зосереджені на забезпеченні Збройних Сил озброєнням, яке впливає на боєздатність військових частин і підрозділів, поліпшенні стану високотехнологічних зразків озброєння та військової техніки Збройних Сил для проведення антитерористичної операції на Сході України.

За цих умов 93% виділених коштів було спрямовано на модернізацію наявного і закупівлю нового озброєння та військової техніки, а 7% – на фінансування дослідно-конструкторських робіт, які перебувають на етапах розроблення документації, виготовлення дослідного зразка, проведення державних (попередніх) випробувань.

За підсумками виконання Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки у 2016 р.:

- прийнято на озброєння (постачання) 20 зразків озброєння та військової техніки, зокрема броньовану санітарно-евакуаційну машину БММ-4С, броньовану ремонтно-евакуаційну машину БРЕМ-4РМ, машину штабну МШ, причіп штабний ПШ, наземний радіолокатор

ближньої дії 112L1 виконання 2 “Борсук-А”, єдиний піхотний кулемет “Маяк” КМ-7,62, єдиний піхотний кулемет “Маяк” КМ-7,62Т зі стволом до кулемета ПКТ, стаціонарні комплекси засобів автоматизації командних пунктів автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряної оборони Збройних Сил України (7 зразків), вертоліт Мі-2МСБ, малий броньований артилерійський катер проекту 58155 (два виробу), автоматизовану станцію оптико-електронних перешкод СПЕ-1, міну сигнальну звуко-світлову СМ-У, спеціальну апаратну СА-10У;

¹ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року” № 284-6 від 30 березня 2016 р.

- допущено до експлуатації у Збройних Силах прилади нічного бачення, тактичні ножі ТМ “SKIF Хижак”, броневих автомобілі SAXON, бронетранспортери БТР-3ДА/70, електростанції силові, комплекси перешкоджання роботі технічних засобів наземної та повітряної розвідки, безпілотні авіаційні комплекси, засоби автоматизації управління вогнем артилерії, бортові автомобілі та спеціалізовані броньовані автомобілі для перевезення особового складу, передавачі радіоперешкод, радіостанції та мобільні ретранслятори цифрового транкінгового зв'язку спеціального призначення, танкові нічні приціли, навчально-тренувальні засоби;
- поставлено до Збройних Сил близько 14,4 тис. нових і модернізованих зразків озброєння та військової техніки, обладнання та майна, понад 155 тис. одиниць боєприпасів, у тому числі засобів динамічного захисту танків (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. Стан закупівлі основних зразків нового та модернізованого ОВТ у 2014–2016 рр.

Зразки ОВТ	2014	2015	2016
Модернізовані літаки та вертольоти	8	20	14
Бронетанкове озброєння та техніка	21	31	43
Артилерійські системи (самохідні гаубиці, міномети, автоматичні гармати до бронетанкового озброєння)	18	67	522
Протитанкове озброєння	10	30	3
Стрілецька зброя	508	640	152
Засоби протиракетного захисту авіації	52	20	84
Броньовані автомобілі	15	90	35
Автомобільна техніка	48	526	397
Радіолокаційні станції	6	8	17
Наземні радіотехнічні засоби розвідки	40	50	60
Засоби ураження	89	932	612
Засоби зв'язку	–	–	236
Навігаційні прилади	134	337	310
Засоби захисту інформації	8	87	306
Засоби радіоелектронної боротьби	10	10	23
Засоби хімічного захисту	–	–	1 500

Щоб скоротити строки оснащення Збройних Сил новим сучасним озброєнням та військовою технікою для забезпечення їх нагальних потреб, у тому числі пов'язаних з проведенням заходів антитерористичної операції, надана можливість їх закупівлю здійснювати із залученням кредитів під державні гарантії².

Головні заходи з оснащення Збройних Сил озброєнням та військовою технікою у 2016 р. наведено у Додатку 4.

Виконання заходів Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки у 2016 р. надало змогу:

- частково забезпечити нагальні потреби Збройних Сил у переоснащенні їх сучасним і модернізованим озброєнням та військовою технікою для проведення антитерористичної операції;
- підвищити науково-технологічний і кадровий потенціал для забезпечення потреб оборони;
- забезпечити підґрунтя для збільшення кількості замкнених циклів виробництва в Україні озброєння та військової техніки для потреб Збройних Сил;
- створити умови для забезпечення науково-технічних досягнень у сфері роз-

² Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Програми підвищення обороноздатності держави та забезпечення невідкладних потреб Збройних Сил на 2016 рік” № 406-8 від 1 липня 2016 р.

роблення озброєння та військової техніки проведенням фундаментальних та пошукових досліджень для потреб оборони;

- зберегти мобілізаційні потужності підприємств оборонно-промислового комплексу щодо серійного виробництва окремих видів озброєння та військової техніки.

Відновлення технічної готовності озброєння та військової техніки

У 2016 р. нарощено сили та засоби технічного забезпечення за рахунок створення нових частин та підрозділів, а також посилено потужності з ремонту існуючих, що забезпечило відновлення зразків озброєння та військової техніки відповідно до планів ремонту.

Протягом року державні підприємства відновили і поставили до військових частин понад 1,1 тис. одиниць озброєння та військової техніки та близько 1,6 тис. агрегатів до них (таблиця 3.2).

Силами ремонтно-відновлювальних частин і підрозділів Збройних Сил відремонтовано понад 14,5 тис. зразків озброєння та військової техніки.

Військові представництва Міністерства оборони забезпечили контроль за якістю виготовлення (проведення відновлення) зразків озброєння та військової техніки. У 2016 р. вдалося запобігти перевитраті державних коштів на суму понад 720 млн грн.

Таблиця 3.2. Стан відновлення основного озброєння та військової техніки Збройних Сил у 2015–2016 рр.

Типи ОВТ	Кількість, од.	
	2015	2016
Літаки	17	39
Вертольоти	2	20
Безпілотні літальні апарати	3	–
Зенітні ракетні комплекси	38	7
Техніка радіотехнічних військ	696	7
Ракетно-артилерійське озброєння	1743	205
Бронетанкове озброєння і техніка	3196	487
Автомобільна техніка	10720	231
Техніка радіоелектронної боротьби	–	12
Техніка ВМС	–	7
Інженерна техніка	443	30
Техніка для забезпечення паливно-мастильними матеріалами	–	15
Техніка радіаційного, хімічного та біологічного захисту	315	14
Засоби зв'язку та криптографічного захисту інформації	2978	20

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Потреби Збройних Сил у військовому майні забезпечувалися під час переходу до нової системи логістичного забезпечення відповідно до стандартів НАТО.

У рамках реформування системи матеріально-технічного забезпечення розроблено «Основні положення логістичного забезпечення Збройних Сил України»³, проведено нарощування виробничих можливостей військових частин технічного забезпечення.

³ Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Основних положень логістичного забезпечення Збройних Сил України» № 522 від 11 жовтня 2016 р.

У 2016 р. Міністерство оборони здійснило перехід на новий порядок у сфері публічних закупівель⁴, відповідно до якого процедури закупівель проводяться в електронній системі публічних закупівель ProZorro.

Це дало змогу Міністерству оборони здійснювати в максимально стислі строки закупівлю товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб Збройних Сил.

Таблиця 3.3. Додаткова видача продовольства для військово-службовців, які виконують завдання в районі проведення АТО, г

Продовольство	Норма № 1	Додаткові продукти для учасників АТО	Загальна кількість продуктів харчування
Хліб із суміші борошна житнього обдирного і пшеничного 1-го сорту	300		300
Хліб із борошна пшеничного 1-го сорту	350		350
Булочка із борошна пшеничного 1-го сорту	70		70
Борошно пшеничне 2-го сорту	15		15
Крупи різні	120		120
Макаронні вироби	40		40
М'ясо	250	125	375
Риба	150		150
Жири тваринні топлені, маргарин	15		15
Сало-шпик	20		20
Олія	25		25
Сир сичужний твердий	20		20
Масло	30	20	50
Яйця курячі, штук (на тиждень)	2	3	5
Цукор	70	10	80
Сіль, сіль йодована	25		25
Чай	1,2	1,0	2,2
Лавровий лист	0,2		0,2
Перець	0,3		0,3
Гірчичний порошок	0,3		0,3
Оцет	1		1
Томат-паста	6		6
Картопля й овочі, усього	900		900
у тому числі:			
картопля	600		600
капуста	130		130
буряки	30		30
морква	50		50
цибуля	50		50
огірки, помідори, коріння, зелень	40		40
Сухофрукти	20		20
або соки фруктові (плодово-ягідні)	100		100
Печиво		50	50
Молоко незбиране		100	100
Мед натуральний або джем	20		20
Полівітамінний препарат типу "Гексавіт" з 15 березня до 15 червня, <i>драже</i>	1		1
Вода питна бутильована, л	1,5		1,5
у період з 1 червня по 1 вересня, л	3		3

За результатами проведених процедур в електронній системі публічних закупівель ProZorro заощаджено понад 162 млн грн.

Для поліпшення забезпечення військ (сил) пально-мастильними матеріалами розроблено та прийнято на озброєння Збройних Сил автоцистерну ємністю 12 м³ АЦ-12-63221 для заправлення та транспортування пального та модуль заправний ємністю 20 м³ для зберігання та заправлення світлими нафтопродуктами.

У 2016 р. отриманий фінансовий ресурс на **продовольче забезпечення** за нормами харчування⁵ у визначеному порядку⁶ на суму 2 796,2 млн грн дав змогу:

- забезпечити харчування військовослужбовців із залученням суб'єктів господарювання, що надають послуги з харчування та послуги із забезпечення продовольством за екстериторіальним і територіальним принципами, за договорами, укладеними Міністерством оборони;
- провести експеримент з продовольчого забезпечення двох військових частин (у Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів) та Західній військово-морській базі (м. Одеса), за результатами якого на нову систему харчування планується перевести 25 військових частин;
- поліпшити забезпечення сухими пайками за рахунок введення норми № 15 – "Добовий польовий набір продуктів";
- розширити асортимент продуктів (сметана, консервовані горошок, сік, фрукти, зелень, кетчуп), холодних закусок, перших та других страв, м'ясних і рибних страв, кондитерських виробів (печиво, вафлі);
- впровадити сезонність свіжих овочів (огірки, помідори, перець, кабачки, баклажани, часник, цибуля, зелень);
- передбачити для військовослужбовців, які виконують завдання в районі проведення АТО, додаткове харчування (таблиця 3.3, 3.4);

⁴ Закон України "Про публічні закупівлі" № 922-VIII від 25 грудня 2015 р. (набув чинності 19.02.2016, але введений в дію 01.04.2016)
Закон України "Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони" № 1356-VIII від 12 травня 2016 р.

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України "Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту" № 426 від 29 березня 2002 р. (із змінами).

⁶ Наказ Міністра оборони України "Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Збройних Сил України" № 402 від 9 грудня 2002 р. (із змінами)

Таблиця 3.4. Повсякденний набір сухих продуктів за нормою № 10 (у разі відсутності можливості готувати гарячу їжу із продуктів за основною нормою)

Найменування	Кількість, г
Галети з борошна пшеничного 1-го сорту	300
Консерви м'ясні (сніданки м'ясні вищого сорту)	325
Консерви м'ясні (паштети печінкові)	100
Консерви м'ясо-рослинні (каші з м'ясом в асортименті)	650
Мед натуральний	40
Цукор	90
Кава розчинна	2
Чай чорний натуральний	4
Серветки паперові, шт.	3
Серветки гігієнічні, шт.	3

Таблиця 3.5. Додаткова видача продовольства для військово-службовців, які виконують завдання в районі проведення АТО, г

Найменування	Раціон сніданку/вечері	Раціон обіду	Кількість на добу
Галети з борошна пшеничного 1-го сорту	50/50	50	150
Сухарі з борошна пшеничного 1-го сорту або з борошна житнього оббивного	0/50	50	100
Готова до вживання перша страва (борщ з м'ясом або супи з м'ясом в асортименті) в реторт-упаковці	–	500	500
Готова до вживання друга страва (каші з м'ясом або овочі з м'ясом в асортименті) у реторт-упаковці	350/350	350	1050
Кава натуральна розчинна	2/0	–	2
Чай чорний байховий фасований	0/2	2	4
Цукор	10/10	10	30
Мед натуральний	0/20	–	20
Джем фруктовий (в асортименті)	–	20	20
Сухофрукти (в асортименті)	30/0	–	30
Шоколад чорний (какао не менше 56%)	35/0	–	35
Перець чорний мелений	–	0,3	0,3
Сіль	1/1	1	3
Гумка жувальна, шт.	1/1	1	3
Ложка столова пластикова одноразова, шт.	1/1	1	3
Серветка паперова, шт.	1/1	1	3
Серветка гігієнічна волога, шт.	1/1	1	3
Безпалуменевий нагрівач їжі, шт.	1/1	1	3

- впровадити нову норму харчування для наближення до стандартів НАТО (таблиця 3.5).

- ввести нормативи та порядок розрахунку потреби обслуговуючого персоналу їдалень військових частин (ВВНЗ, установ) за штатним розписом.

Для надання ефективної допомоги командуванню та посадовим особам продовольчої служби військових частин:

- визначено єдині підходи до планування розкладки продуктів;

- сформовано алгоритм та особливості замовлення продуктів у суб'єктів господарювання;

- введено механізм контролю за надходженням продуктів харчування;

- впроваджено типові розкладки продуктів для польових умов (перша – з холодильним обладнанням, друга – без холодильного обладнання) з урахуванням заміни продуктів харчування та розширення їх асортименту;

- доведено порядок ведення претензійної роботи з суб'єктами господарювання у разі виявлення порушень;

- запроваджено практику документального оформлення порушень з боку суб'єктів господарювання в щоденних і зведених актах приймання з обов'язковим складанням окремих актів.

Для подальшого удосконалення системи харчування надано дозвіл на закупівлю продуктів харчування, проведення процедур закупівель продуктів харчування в межах бюджетних призначень за каталогом продуктів харчування (переліком продуктів харчування, призначеним для формування добового меню з урахуванням таких критеріїв, як енерговитрати осіб, які харчуються, та ціни на продукти харчування)⁷.

Передбачено поетапний перехід військових частин Збройних Сил на нові системи харчування:

- закупівля послуг із забезпечення продовольством

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання закупівлі продуктів харчування Міністерством оборони" № 1026 від 28 грудня 2016 р.

за каталогом та організація харчування штатним (за штатним розписом) персоналом;

- закупівля послуг із забезпечення продовольством за каталогом та децентралізована закупівля послуг з приготування їжі (проведення підсобних робіт).

Завершується реформа системи **речового забезпечення**: протягом 2015–2016 рр. у відповідність до стандартів НАТО в систему речового забезпечення впроваджено 17 документів НАТО, з яких 16 – військові стандарти НАТО та один військовий довідник. Прийнято 53 технічні умови та 9 технічних описів предметів речового майна, які врегульовують вимоги до форми одягу, засобів індивідуального захисту, інших складових речового забезпечення.

Розроблено План заходів щодо приведення вимог якості речового забезпечення Збройних Сил у відповідність до стандартів НАТО.

Запроваджено пілотний проект щодо автоматизації обліку речового майна на базах і складах.

Протягом року тривало удосконалення нормативно-правової бази стосовно речового забезпечення, зокрема:

- нормативно врегульовано порядок забезпечення військовослужбовців Збройних Сил речовим майном в мирний час, у тому числі в особливий період⁸;
- упорядковано виплату військовослужбовцям Збройних Сил грошової компенсації за неотримане речове майно⁹;
- отримано від промисловості, прийнято на забезпечення та поставлено у війська нові зразки бойової форми одягу з поліпшеними експлуатаційними характеристиками;
- розроблено концепцію однострою повсякденної та парадної форми одягу, яку було представлено під час військового параду на честь 25-ї річниці Незалежності України;
- прийнято на озброєння та поставлено у війська (сили) сім мобільних лазнепальних комплексів.

У 2016 р. у військових частинах Високомобільних десантних військ Збройних Сил було проведено випробування нових предметів речового майна (шапки зимової, шарфа-труби, сорочки та кальсонів зимових, шкарпеток-укладок утеплювальних, костюма флісового, рукавичок демісезонних та зимових, костюма вітровологозахисного зимового, шолома кулезахисного TOP-Д, наколінників та налокітників), пропозиції щодо їх удосконалення враховано.

⁸ Наказ Міністерства оборони України "Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України" № 232 від 29 квітня 2016 р.

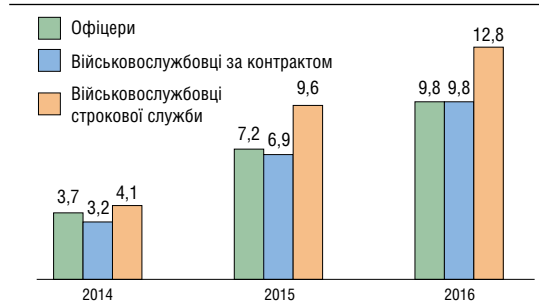
⁹ Постанова Кабінету Міністрів України "Порядок виплати грошової компенсації військовослужбовцям Збройних Сил України, вартості за неотримане речове майно" № 178 від 16 березня 2016 р.

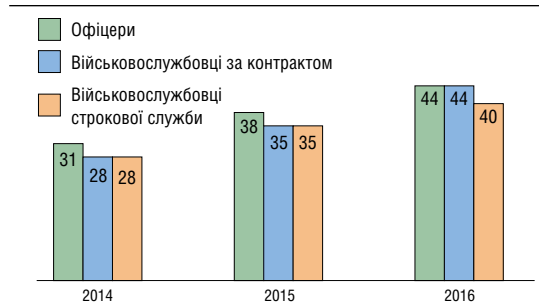
У 2016 р. отриманий фінансовий ресурс на речове майно у сумі 1664,1 млн грн. дав змогу закупити тільки польову форму одягу.

У 2016 р. вартість забезпечення речовим майном одного військовослужбовця в порівнянні з 2014 р. у середньому зросла утричі (схема 3.1) у зв'язку із збільшенням кількості та покращення якості предметів речового майна на одного військовослужбовця (схема 3.2). Через відсутність коштів не закуплено спорядження, повсякденну форму одягу, не відновлено непорушні запаси (врізка 3.1).

Схема 3.1. Вартість забезпечення речовим майном одного військовослужбовця у 2014–2016 рр., тис. грн

Схема 3.2. Кількість предметів речового майна на одного військовослужбовця у 2014–2016 рр.

Врізка 3.1. Фінансовий ресурс на 2016 р. для організації речового забезпечення та лазне-прального обслуговування

Кошторисом Міністерства оборони на 2016 р. було передбачено 1708,2 млн грн, що становить 17% від потреби (нормативна потреба 10 065,4 млн грн) та у 1,8 раза менше виділеного у 2015 р., у тому числі:

- на оплату речового майна – 1 664,1 млн грн (при потребі 9 695,0 млн грн);
- лазне-пральні витрати – 35,6 млн грн (при потребі 55,6 млн грн);
- інші видатки (придбання прального обладнання та інше) – 8,5 млн грн (при потребі 314,8 млн грн)

За рахунок отриманого від промисловості речового майна організовано забезпечення в першу чергу військових частин Збройних Сил, що виконують завдання в зоні проведення АТО.

Кількість речового майна, отриманого для забезпечення Збройних Сил у 2016 р. наведено у таблиці 3.6.

Для відновлення непорушних запасів речового майна Збройних Сил потреба в коштах становить 29,6 млрд грн.

Таблиця 3.6. Стан постачання речового майна для забезпечення Збройних Сил у 2015–2016 рр.

Речове майно	Усього, од.	
	2015*	2016*
Кашкети польові, тис. шт.	261,5	127,7
Шапки-фески, тис. шт.	207,0	31,7
Костюми польові літні, тис. комплектів	412	255,1
Куртки польові утеплені, тис. шт.	265,0	58,7
Штани польові утеплені, тис. шт.	174,5	39,2
Куртки флісові, тис. шт.	–	76
Черевики з високими берцями, тис. пар	360	303,8
Фуфайки з короткими рукавами, тис. шт.	664,4	236
Труси трикотажні, тис. шт.	550,4	199,4
Білизна тепла трикотажна, тис. комплектів	215	109,4
Білизна натільна трикотажна, тис. комплектів	375	39
Бронжилети, тис. комплектів	105,1	26,7
Шоломи кевларові, тис. шт.	99,6	25
Намети УСБ-56, комплектів	2315	2211
Намети УСТ-56, комплектів	674	494

* фінансовий ресурс складав у 2015 р. – 3 051,8 млн грн, у 2016 р. – 1 664,1 млн грн.

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО

Впровадження стандартів НАТО у Збройних Силах та інших складових сил оборони визначене стратегічними оборонними документами України, пакетом Цілей партнерства Україна–НАТО.

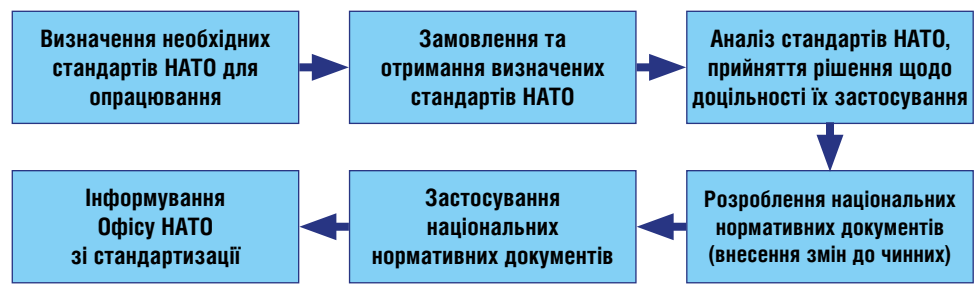
Відповідно до Военної доктрини України одним з основних завдань воєнної політики України є реформування Збройних Сил для досягнення оперативної і технічної сумісності зі збройними силами держав–членів НАТО, а також дотримання прийнятих у державах–членах ЄС і НАТО стандартів щодо діяльності і розподілу функцій та основних завдань.

Для реформування системи стандартизації у сфері оборони України у 2016 р. було створено єдиний орган військової стандартизації, однією з функцій якого є здійснення загального керівництва та координації діяльності відповідних органів військового управління з впровадження стандартів НАТО.

У Міністерстві оборони та Збройних Силах визначено механізм отримання, обліку, збереження та впровадження стандартів НАТО. Порядок виконання цих робіт визначений у Тимчасовій інструкції з організації робіт у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України щодо впровадження стандартів НАТО (схема 3.3), розробленій з урахуванням вимог союзної публікації НАТО AAR-03 “Розробка, супроводження та управління документами НАТО зі стандартизації”.

Схема 3.3. Механізм впровадження стандартів НАТО

Структурні підрозділи Міністерства оборони та органи військового управління Збройних Сил провели роботу з впровадження стандартів НАТО у процесі імплементації Цілей партнерства, зокрема щодо розроблення керівних документів з організації бойової підготовки та медичного забезпечення військ. Усього розроблено 78 національних нормативних документів на основі 126 стандартів НАТО (таблиця 3.7).

Впровадження стандартів НАТО забезпечує планомірне нарощування боєздатності військ (сил) та досягнення взаємосумісності зі збройними силами провідних держав світу, сприяє підвищенню ефективності використання державних ресурсів у сфері оборони, удосконаленню системи підготовки військових частин і підрозділів, що входять до складу багатонаціональних військових формувань, та зростанню авторитету України на міжнародному рівні.

Таблиця 3.7. Розподіл стандартів НАТО та національних нормативних документів за функціональними ознаками

Функціональна ознака	Кількість впроваджених стандартів НАТО	Кількість розроблених національних документів
Військова стандартизація	1	3
Військова кодифікація	7	6
Військова система оцінки відповідності	2	2
Військова освіта	1	2
Цивільно-військове співробітництво	1	1
Застосування ВМС ЗС України	32	3
Застосування ПС ЗС України	10	11
РХБ захист	17	2
Топогеодезичне і навігаційне забезпечення	17	16
Гідрометеорологічне забезпечення	4	2
Інформаційна боротьба	3	2
Медичне забезпечення	11	7
Техніка зв'язку	3	1
Речове забезпечення	13	15
Матеріально-технічне забезпечення	3	4
Розвідка	1	1
Усього	126	78

УТИЛІЗАЦІЯ РАКЕТ, БОЄПРИПАСІВ ТА КОМПОНЕНТІВ РАКЕТНОГО ПАЛИВА

Утилізація непридатних для подальшого використання і зберігання ракет, боеприпасів та компонентів ракетного палива залишається однією з важливих складових зниження реальної загрози виникнення техногенно-екологічних катастроф та забезпечення безпечної експлуатації озброєння і військової техніки як у мирний час, так і в особливий період.

Утилізація ракет і боеприпасів

На виконання заходів Державної цільової оборонної програми утилізації звичайних видів боеприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008–2017 роки (Державна програма утилізації) у 2016 р. призначено 30,5 млн грн, що становить 9% від передбачених обсягів фінансування.

Роботи з утилізації боеприпасів фінансувалися також за рахунок міжнародної допомоги (таблиця 3.8).

У 2016 р. на утилізацію були передані лише непридатні ракети і боеприпаси номенклатури Сухопутних військ, Повітряних Сил та інженерних військ, а також надлишкові боеприпаси II категорії до зразків ОВТ, які зняті з озброєння і не мають перспективи повернення до бойового складу.

Відповідно до Імплементативної угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з технічного забезпечення й обслуговування щодо утилізації стрілецької зброї та легких озброєнь, звичайних боеприпасів і протипіхотних мін типу ПФМ-1, ратифікованої Верховною Радою України, за рахунок міжнародної допомоги в рамках Трастового фонду у 2016 р. утилізовано близько 5 тис. тонн боеприпасів, з них 107,6 тонни (643 032 од.) протипіхотних мін типу ПФМ-1. Усього протягом року утилізовано понад 5,7 тис. тонн боеприпасів (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8. Результати утилізації боеприпасів у 2014–2016 рр.

За напрямками	Утилізовано (знищено), тис. тонн		
	2014	2015	2016
За бюджетні кошти	0,771	1,966	0,585
За кошти виконавців робіт	0,293	0,856	0,161
Силами ЗСУ	1,43	–	–
Міжнародна допомога	4,087	6,013	4,979
Усього	6,581	8,835	5,725

У 2012–2016 рр. в рамках реалізації Імплементативної угоди утилізовано 24,640 тис. тонн боеприпасів (внесок міжнародної допомоги становив 7,013 млн євро (135,535 млн грн), внесок України – 34,376 млн грн).

Загалом за результатами виконання Державної програми утилізації у 2008–2016 рр. утилізовано близько 233,5 тис. тонн звичайних видів боеприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, що становить 51% від програмних показників (454,8 тис. тонн).

Утилізація компонентів рідкого ракетного палива

На початку 2016 р. на складах Збройних Сил зберігалось 442,1 тонни надлишкових компонентів рідкого ракетного палива, з яких 45 тонн було передано до Державного космічного агентства України для подальшої їх утилізації.

Незважаючи на зусилля Міністерства оборони щодо утилізації решти надлишкових компонентів ракетного палива, їх утилізацію здійснити не вдалося через відсутність у підприємств України ліцензій на право утилізації, тому жодних торгів з визначення виконавців робіт не відбулося.

З боку міжнародної спільноти заходів із надання фінансової та матеріально-технічної допомоги для утилізації надлишкових компонентів рідкого ракетного палива проведено не було (таблиця 3.9).

Таблиця 3.9. Результати утилізації компонентів рідкого ракетного палива у 2014–2016 рр.

За напрямками	Утилізовано, тонн		
	2014	2015	2016
Силами ЗСУ	53,09	–	–
За внутрішніми договорами	64,5	–	–
За міжнародними договорами	1 190,9	–	–
Передано на утилізацію до ДКАУ	–	–	45
Усього	1 308,49	–	45

Утилізація не придатних для подальшого використання і зберігання ракет, боеприпасів та компонентів ракетного палива залишається однією з не притаманних функцій Збройних Сил, що негативно впливає на хід їх реформування.

Рівень оснащення Збройних Сил озброєнням, військовою і спеціальною технікою та можливості системи матеріально-технічного забезпечення набули сталого розвитку і в цілому забезпечують основні потреби військ (сил). Триває адаптація системи матеріального забезпечення українського війська до стандартів НАТО.

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ
ВІЙСЬК (СИЛ)

ПІДСУМКИ ПІДГОТОВКИ
ВІЙСЬК (СИЛ)

МІЖНАРОДНІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ
СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Поширення бойового досвіду, підсилене істотним прогресом у розвитку навчально-матеріальної бази військових полігонів, забезпечили досягнення головної мети підготовки військ (сил) у 2016 р. – гарантування відсічі збройній агресії проти України її Збройними Силами та іншими складовими сил оборони.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Протягом 2016 навчального року Міністерство оборони забезпечило сталий ритм фінансування заходів підготовки військ (сил). При цьому обсяги виділених коштів порівняно з минулим роком зросли майже удвічі (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1. Фінансування підготовки Збройних Сил у 2014–2016 рр., млн грн

2014			2015			2016		
план	факт	%	план	факт	%	план	факт	%
307,0	307,0	100	885,9	885,9	100	1 718,2	1 718,2	100

Ураховуючи сучасні потреби військ (сил) та досвід минулих років, видатки розподілено за відповідними напрямками фінансування (таблиця 4.2). При цьому істотно збільшено асигнування на бойову підготовку, пропорційно підвищено рівень фінансування оперативної та фізичної підготовки. До переліку видатків включено забезпечення багатонаціональних навчань.

Таблиця 4.2. Фінансування складових підготовки Збройних Сил у 2016 р., млн грн

Складові підготовки	Призначено на рік			Виділено			% від плану
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	
Оперативна підготовка	3,0	–	3,0	3,0	–	3,0	100
Бойова підготовка	1 690,3	–	1 690,3	1 690,3	–	1 690,3	100
Фізична підготовка	18,8	–	18,8	18,8	–	18,8	100
Забезпечення БНН	6,1	–	6,1	6,1	–	6,1	100
УСЬОГО	1 718,2	–	1 718,2	1 718,2	–	1 718,2	100

У бойовій підготовці пріоритетним напрямком фінансування стало удосконалення навчальної матеріально-технічної бази підготовки Збройних Сил. За рахунок збільшення у 3,7 раза обсягу цільових призначень (у 2015 р. – близько 23,2 млн грн) значно підвищено спроможності польової бази підготовки. Такий підхід дав змогу розширити можливості полігонів і навчальних центрів та сприяв практичній спрямованості підготовки військ (сил). При цьому сформовано унікальну навчально-тренувальну базу для підготовки військових фахівців. Зокрема запроваджено функціонування навчального центру Сил спеціальних операцій (м. Бердичів), удосконалено навчальну базу Центру підготовки та вдосконалення на базі Міжнародного центру миротворчості та безпеки (м. Яворів) та військового полігону “Широколанівський”.

ПІДСУМКИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Головним завданням підготовки Збройних Сил у 2016 р. залишалося підвищення військами (силами) бойових спроможностей для виконання визначених завдань у ході антитерористичної операції.

Основні зусилля були спрямовані на забезпечення:

- підготовки військових частин бойового складу одночасно з прийомом особового складу оперативного резерву;
- готовності визначеного складу військ (сил) до участі в міжнародних (багатонаціональних) навчаннях, операціях (місіях) з підтримання миру і безпеки;
- планомірного переходу підготовки військ (сил) на стандарти НАТО.

Бойовий досвід, набутий під час проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, спонукав до подальшого розвитку нормативної бази підготовки військ (сил). Запроваджено нову Концепцію підготовки Збройних Сил України¹, яка визначає мету, принципи та складові підготовки. Відтепер в усіх органах військового управління, військах (силах) бойового складу та резервів, у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, наукових установах та навчальних центрах підготовку планують і проводять за єдиним форматом, адаптованим до провідних практик країн – членів НАТО.

Підготовка органів військового управління

На 2016 р. Генеральним штабом Збройних Сил визначено перелік основних завдань із підготовки органів військового управління для нарощування їх оперативних спроможностей щодо:

- планування застосування та здійснення управління угрупованнями військ (сил) зі стаціонарних та рухомих пунктів управління;
- виконання бойових завдань у взаємодії з військовими частинами (підрозділами) інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення;
- забезпечення необхідного рівня морально-психологічного стану, психологічної стійкості військовослужбовців, їх готовності до виконання покладених завдань та ефективного ведення бойових дій;
- підготовки особового складу оперативного резерву;
- всебічного забезпечення військ (сил) у різних умовах обстановки відповідно до обсягів наявних ресурсів.

Протягом року в органах військового управління Збройних Сил проведено 298 заходів оперативної підготовки. Найбільш вагомий внесок у розвиток оперативних спроможностей органів військового управління зроблено під час проведення:

- стратегічних командно-штабних навчань “Весняний грім – 2016” (*березень – квітень*) та “Рубіж – 2016” (*жовтень*);
- комплексу штабних навчань (*квітень – травень*);
- стратегічної командно-штабної воєнної гри (*червень*);
- комплексних штабних навчань “Літня гроза – 2016” та “Південний вітер – 2016” (*липень*);
- командно-штабного тренування (*вересень*).

Сукупність проведених заходів дала змогу удосконалити організацію стратегічного розгортання, планування контрнаступальної операції та рейдових дій угруповань військ (сил), визначити реальний склад сил і засобів оборони, мінімально необхідних для відсічі збройній агресії, розглянути варіанти їх застосування для виконання оперативних завдань за ймовірними сценаріями розвитку воєнно-стратегічної обстановки. Також перевірено готовність органів військового управління

¹ Спільний наказ Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України “Про затвердження Концепції підготовки Збройних Сил України” від 22.02.2016 № 95.

в нових організаційно-штатних структурах здійснювати планування та управляти угрупованнями військ (сил), організувати взаємодію на всіх рівнях.

Особливо важливим елементом оперативної підготовки стало стратегічне командно-штабне навчання “Рубіж – 2016”. Під час його проведення органи військового управління підтвердили спроможність здійснювати управління угрупованнями військ (сил) в ході стратегічної операції щодо відсічі збройній агресії. При цьому залучені військові частини виконали низку бойових завдань за призначенням.

Врізка 4.1. Практичні заходи, проведені під час навчання “Рубіж – 2016”

- Проведено 46 заходів бойової підготовки:
- тактичних навчань рот (батарей) – 7;
  - тактико-спеціальних навчань – 21;
  - тактико-спеціальних занять – 14;
  - льотних тактичних вправ – 4.

У ході навчання було розгорнуто 17 пунктів управління різних рівнів системи військового управління, залучено понад 7500 осіб. Усього проведено 46 практичних заходів (врізка 4.1) до яких було залучено 32 підрозділи, понад 1900 осіб та близько 650 од. озброєння та військової техніки (схема 4.1).

Схема 4.1. Стратегічне командно-штабне навчання з органами військового управління, військами (силами) Збройних Сил України “Рубіж-2016”

ЗАВДАННЯ, ЩО ВИКОНАНІ (ВІДПРАЦЬОВАНІ):

Ротні тактичні навчання механізованих, танкових підрозділів Сухопутних військ			Тактичні навчання підрозділів зенітних ракетних військ Повітряних Сил
Тактичні навчання артилерійських підрозділів Сухопутних військ			Тактичні навчання радіолокаційних підрозділів Повітряних Сил
Льотно-тактичні вправи ескадрилій армійської авіації Сухопутних військ			Тактико-спеціальні навчання підрозділів контролю радіоелектронної обстановки та РЕБ
Льотно-тактичні вправи винищувальних ескадрилій Повітряних Сил			Тактико-спеціальні навчання інженерних підрозділів оперативного забезпечення
Тактико-спеціальне навчання димового підрозділу			Тактико-спеціальне навчання зведеної топографічної групи оперативного забезпечення

Уперше в історії розвитку Збройних Сил підрозділи армійської авіації Сухопутних військ виконали льотно-тактичну вправу з бойовою стрільбою вночі, підрозділи інженерних військ обладнали мостову переправу довжиною понад 560 метрів.

Бойова підготовка військ (сил)

Продовження виконання Збройними Силами завдань в районах проведення антитерористичної операції з одночасним процесом їх підготовки спонукали до пошуку її нових форм та способів. Протягом 2016 р. проведено ряд досліджень, зокрема під час зборів з офіцерами різних категорій, сержантським (старшинським складом) та випускниками вищих військових навчальних закладів.

Запроваджено новий спосіб підготовки та підвищення рівня навченості особового складу, який залучено до участі в антитерористичній операції – мобільні тренувальні групи. До їх складу було включено кращих інструкторів, а основною формою роботи було проведення практичних занять безпосередньо на позиціях підрозділів у районах проведення АТО. Протягом року працювало 185 таких груп, що сприяло вдосконаленню навичок та умінь особового складу без відриву від виконання бойових завдань.

У бойовій підготовці головну увагу приділяли забезпеченню готовності військових частин і підрозділів щодо:

- своєчасного добування розвідувальної інформації для вогневого ураження противника із залученням підрозділів артилерійської розвідки, армійської авіації, підрозділів безпілотних авіаційних комплексів і РЕБ;
- застосування різних способів вогневого ураження опорних пунктів противника підрозділами артилерії (стрільба з розподілом ділянок (цілей) між батареями (настільна траєкторія, мортирна стрільба) та стрільба шкалою);
- завдання ударів підрозділами армійської авіації з кабрирування, виконання завдань на гранично малих висотах (до 5 метрів), ведення повітряних боїв та застосування всього комплексу озброєння вночі;
- ведення розвідки повітряного противника силами і засобами протиповітряної оборони у визначених дослідницьких районах;
- злагодження обслуг контрбатарейних станцій типу АН/ТРО та безпілотних авіаційних комплексів.

Загальна стабілізація оперативної обстановки в районах проведення антитерористичної операції сприяла зростанню інтенсивності бойової підготовки.

Врїзка 4.2. Протягом 2016 року підготовлено:

- у Сухопутних військах – 13 бригад;
- у Повітряних Силах – 210 екіпажів;
- у Військово-Морських Силах – три корабельні групи (корабельна група загороджень, тактична група охорони пункту базування, морський рятувальний загін), 28 кораблів (катерів) і суден забезпечення, одна бригада;
- у Високомобільних десантних військах – 4 бригади;
- у Силах спеціальних операцій – 13 підрозділів

Протягом року проведено понад 5 тис. заходів, що майже на 27 % більше, ніж у минулому році. Загалом з початку року у Збройних Силах проведено: 20 бригадних, понад 220 батальйонних, більше 640 ротних тактичних навчань, 10 льотно-тактичних навчань ескадрилій, понад 1 тис. бойових стрільб взводів, 36 тис. стрибків з парашутом (Додаток 5).

За підсумками року у Збройних Силах підготовлено 18 бригад, 376 авіаційних екіпажів, три корабельні групи, 28 кораблів (катерів) і суден забезпечення, 13 підрозділів спеціального призначення (врїзка 4.2).

Крім того, у рамках діяльності Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) підготовлено п'ять підрозділів рівня "батальйон" за стандартами НАТО.

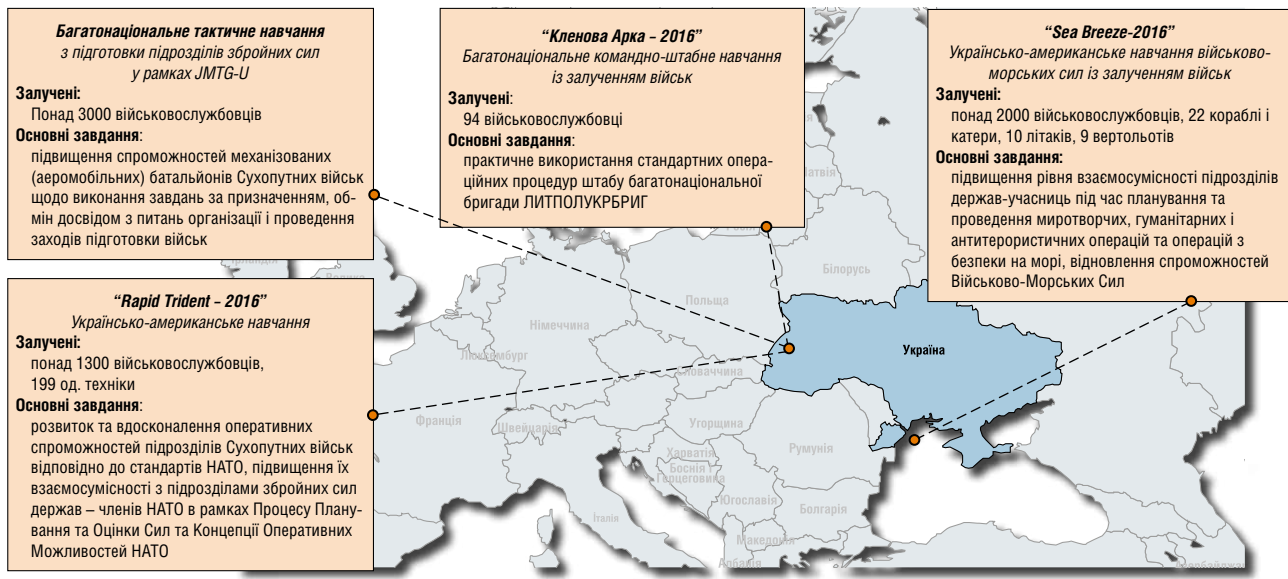
МІЖНАРОДНІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Головною метою участі підрозділів Збройних Сил України у багатонаціональних навчаннях 2016 р. було використання матеріальної бази, методик, стандартів підготовки та військового досвіду НАТО для підвищення власних бойових спроможностей, розвитку оперативної сумісності зі збройними силами Альянсу.

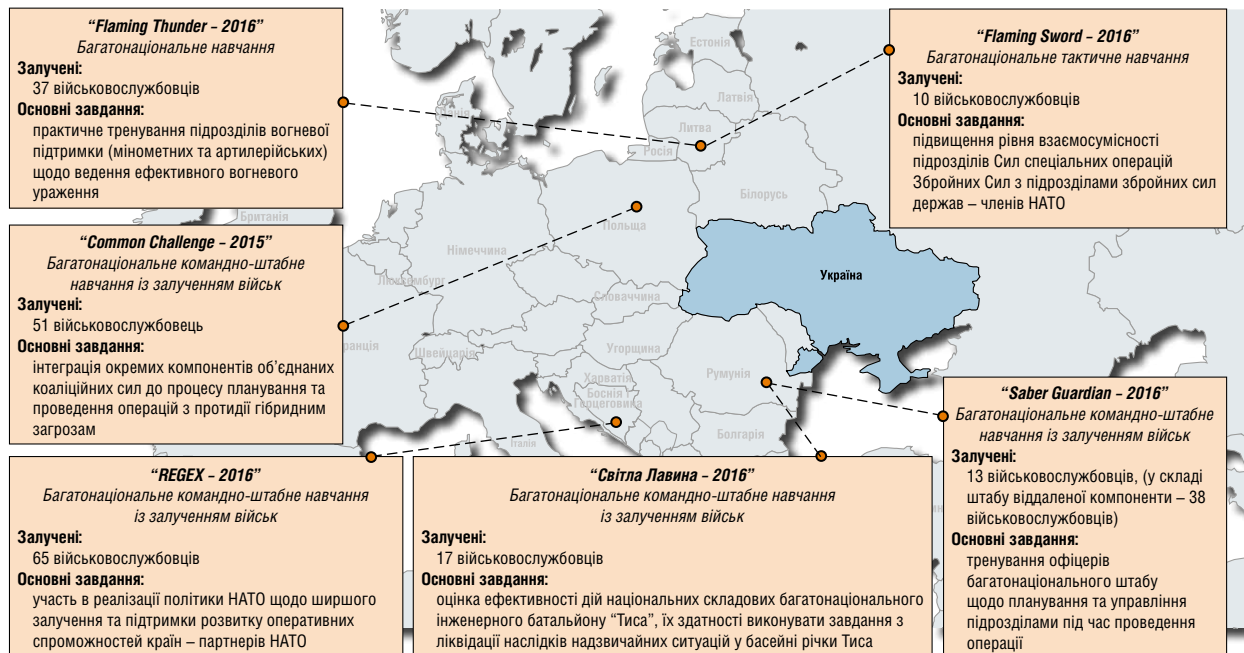
У 2016 р. підрозділи Збройних Сил взяли участь у 10 багатонаціональних навчаннях², із них 4 навчання проведено на території України³ та 6 навчань – поза її межами. Усього до навчань залучалося понад 6 тис. військовослужбовців Збройних Сил, близько 200 од. військової техніки, більше 20 кораблів, 10 літаків і 9 вертольотів (схема 4.2).

Схема 4.2. Багатонаціональні військові навчання за участю Збройних Сил України у 2016 р.

А. На території України або поблизу її кордонів

Б. Поза межами України

² Указ Президента України "Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2016 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2016 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 24.12.2015 № 721/2015.

³ Закон України "Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2016 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 25.12.2015 № 926-VIII.

Завдання, які виконували національні підрозділи під час міжнародних навчань, були спрямовані на набуття та удосконалення бойової майстерності особового складу, підвищення спроможностей щодо спільного виконання завдань разом з підрозділами армій держав – членів НАТО, а також нарощення функціональних спроможностей навчальних центрів Збройних Сил, насамперед новостворених.

Характерною ознакою багатонаціональних навчань цього року стала трансформація їх сценаріїв. На заміну тематиці миротворчих операцій, застосованій попередні роки, поширено тематику проведення стабілізаційних дій. Ураховуючи сучасні тенденції розвитку воєнно-політичної ситуації, запроваджено опрацювання питань щодо дій військ (сил) в умовах ведення гібридної війни.

Важливими рисами міжнародних навчань 2016 р. для вітчизняних підрозділів було активне використання систем імітаційного моделювання бойових дій. Це дало змогу поглибити вивчення і впровадження стандартів НАТО у функціональну діяльність українських військових та сприяло розвитку їх взаємосумісності.

Участь у багатонаціональних навчаннях сприяла практичному засвоєнню впроваджуваних в українському війську західних оперативних стандартів, сучасних практик та підходів.

Подальшого розвитку набула практика обміну досвідом, зокрема бойовим. Особливо цікавими для країн-партнерів були український досвід проведення військової реформи в умовах ведення бойових дій та протидії сучасним гібридним загрозам, питання створення та функціонування військово-польової інфраструктури.

Участь у реалізації Концепції оперативних можливостей НАТО

Істотних зрушень досягнуто у сфері міжнародного військового співробітництва, що пов'язана з участю у Програмі перевірки та зворотного зв'язку Концепції оперативних можливостей (КОМ) НАТО.

Протягом 2016 р. в рамках КОМ проведено три заходи з оцінювання рівня оперативної сумісності підрозділів Збройних Сил з відповідними підрозділами країн – членів НАТО. Крім того, механізми КОМ використано для поліпшення вишколу підрозділів та підвищення рівня індивідуальної навченості військово-службовців за фахом.

За підсумками проведених заходів три українських підрозділи (транспортний літак Іл-76МД, санітарний літак Ан-26 “Віта” з бригадою аеромедичної евакуації та фрегат “Гетьман Сагайдачний”) були оцінені за відповідними рівнями в рамках КОМ та можуть розглядатися як такі, що спроможні брати участь у навчаннях та операціях під проводом НАТО, а також залучатися до складу багатонаціональних військових формувань високої готовності (таблиця 4.3).

Для забезпечення реалізації КОМ у Збройних Силах протягом року підготовлено 40 фахівців з оцінювання, із них 6 фахівців першого рівня, 34 фахівці – другого рівня (за методиками CREVAL – 8, TACEVAL – 11, MAREVAL – 13, MEDEVAL – 2) і 2 фахівці з питань використання програмного забезпечення КОМ.

Протягом 2016 р. участь у багатонаціональних навчаннях та інші інструменти міжнародного військового співробітництва застосовано на користь підвищення оперативних спроможностей Збройних Сил, опанування ними передовими методиками підготовки та стандартами Альянсу.

Спільна підготовка Збройних Сил із військовими формуваннями інших складових сил оборони України за відповідними стандартами армій держав – членів НАТО дала змогу значно підвищити оперативні (бойові) спроможності щодо виконання завдань та ведення операцій (бойових дій) під час відсічі збройної агресії. Сформовані (переформовані) військові частини здійснили планове нарощування спроможностей за призначенням.

Таблиця 4.3. Результати участі Збройних Сил України у заходах перевірки та зворотного зв'язку Концепції оперативних можливостей НАТО

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна кількість оцінок	3	5	5	5	–	2	3
Кількість позитивних оцінок	3	5	5	5	–	2	3

РОЗДІЛ 5

КОМПЛЕКТУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ПІДСУМКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

ПІДСУМКИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІСТІВ В УМОВАХ
ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ Й АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ.
ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО РЕЗЕРВУ ПЕРШОЇ ЧЕРГИ

ПІДСУМКИ ПРИЗОВУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ
НА СТРОКОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА ТА НАУКА

КОМПЛЕКТУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Головні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил у сфері військової кадрової політики були спрямовані на підтримання належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу, зокрема військових частин (підрозділів) Збройних Сил, задіяних в антитерористичній операції, збереження та нарощування кадрового потенціалу переважно військовослужбовцями за контрактом, реформування та розвитку системи військової освіти, спрямованої на досягнення високого рівня практичної підготовки військових фахівців за досвідом участі Збройних Сил в антитерористичній операції, соціальний захист військовослужбовців та працівників.

ПІДСУМКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Для вирішення проблем оперативного і якісного комплектування Збройних Сил особовим складом, вдосконалення порядку проходження військової служби як під час особливого періоду, так і в мирний час, внесено зміни до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України¹ (схема 5.1).

Це дало змогу:

- удосконалити порядок призначення військовослужбовців на посади за новою спеціальністю з урахуванням практичного досвіду виконання обов'язків;

Схема 5.1. Повноваження посадових осіб та зміни в порядку проходження військової служби

Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України приведенно у відповідність до змін у законодавстві

Визначаються повноваження посадових осіб в особливий період щодо:

- надання посадовим особам** права прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом;
- розширення повноважень посадових осіб** щодо присвоєння чергових військових звань та звільнення військовослужбовців з військової служби;
- надання посадовим особам повноважень щодо присвоєння чергових військових звань та звільнення військовослужбовців з військової служби

Визначаються особливості порядку проходження військової служби:

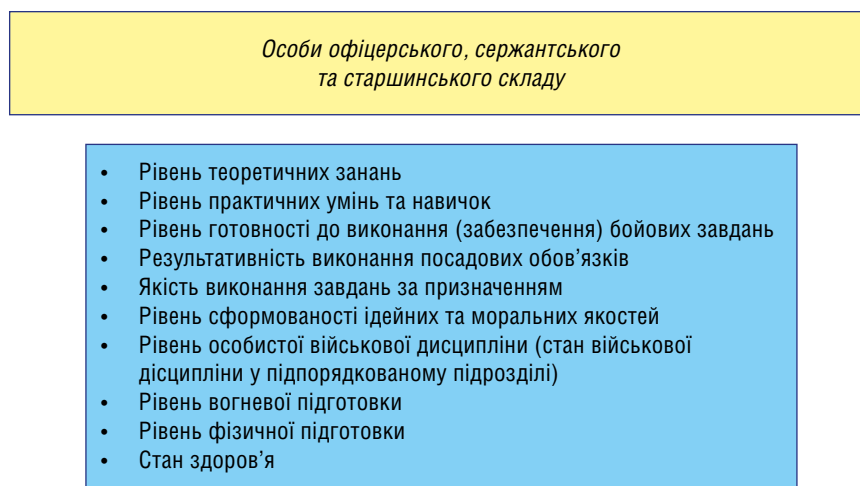
- запроваджується порядок атестування військовослужбовців в особливий період;
- запроваджується нова підстава призначення на нижчі посади за ініціативою військовослужбовця;
- уточнюється зміст контрактів про проходження військової служби

** – згідно з Переліком, викладеним в Указі Президента України

¹ Указ Президента України "Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України" № 503 від 14 листопада 2016 р.

- визначити строки вислуги офіцерського складу у військових званнях у военний час;
- визначити порядок відкликання військовослужбовців зі щорічних основних відпусток;
- удосконалити зміст контрактів про проходження громадянами України військової служби та проходження військової служби (навчання) курсантами військових навчальних закладів у частині щодо продовження дії контракту, у тому числі для курсантів військових коледжів, яких готують до проходження військової служби на посадах сержантського і старшинського складу;
- запровадити систему атестування військовослужбовців в особливий період. Критерії оцінювання службової діяльності, що застосовані в механізмі атестування військовослужбовців, дають змогу визначати рейтинг військовослужбовців, який враховується під час формування резерву кандидатів для просування по службі (схема 5.2).

Схема 5.2. Критерії оцінювання військовослужбовців в умовах особливого періоду

Також змінами до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України визначені (розширені) права та повноваження відповідних посадових осіб в особливий період: щодо призначення на посади офіцерського складу (відповідно до номенклатури), прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом для комплектування посад у бригадах, полках, окремих батальйонах і дивізіонах; присвоєння чергових військових звань та звільнення військовослужбовців з військової служби.

Оновленою Номенклатурою посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу² надані повноваження командувачу Сил спеціальних операцій, командувачам повітряних командувань щодо призначення на посади осіб офіцерського складу.

² Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Номенклатури посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу" № 238 від 4 травня 2016 р.

Впроваджено спрощену систему прийому громадян України на військову службу за контрактом³, яка має трирівневу послідовну та взаємозв'язану структуру з чітким розмежуванням повноважень (районний військовий комісаріат – обласний військовий комісаріат – військова частина).

Крім того, визначено порядок⁴ прийняття іноземців на військову службу за контрактом для осіб рядового, сержантського і старшинського складу відповідно до переліку посад, визначеного Генеральним штабом Збройних Сил України.

Напрями подальшого удосконалення системи кадрового забезпечення

Удосконалення системи кадрового забезпечення спрямоване на:

- подальше впровадження у військову кадрову політику сучасних принципів та підходів НАТО, зорієнтованих на побудову цілісної, прозорої, добросовісної системи управління персоналом у Збройних Силах та зниження корупційних ризиків у кадровій роботі;
- вдосконалення законодавчих та нормативно-правових актів, що визначають порядок комплектування і проходження військової служби всіма категоріями військовослужбовців у мирний час та в особливий період відповідно до завдань оборонної реформи;
- виконання заходів Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 рр. за напрямком створення сучасної системи кадрового менеджменту;
- оптимізацію структури кадрових підрозділів органів військового управління відповідно до перспективної системи управління Збройних Сил за принципом побудови “J1-структури” штабів НАТО;
- нормативне та методичне врегулювання рейтингового процесу формування резерву кандидатів для просування по службі;
- вдосконалення системи підготовки і підвищення кваліфікації фахівців кадрових органів Збройних Сил;
- розвиток професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил, посилення ролі та місця молодших командирів в управлінні підрозділами, удосконалення функціональної взаємодії між офіцерським і сержантським складом.

³ Наказ Міністерства оборони України “Про внесення змін до Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України” № 51 від 1 лютого 2016 р.

⁴ Указ Президента України “Про затвердження Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства” № 248 від 10 червня 2016 р.

ПІДСУМКИ
КОМПЛЕКТУВАННЯ
ЗБРОЙНИХ СИЛ

У 2016 р. основні зусилля були спрямовані на підтримання належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу, збереження та нарощування їх кадрового потенціалу, удосконалення порядку комплектування і проходження служби навченим особовим складом для забезпечення якісного виконання військовими частинами та підрозділами бойових завдань під час проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей.

Удосконалення системи кадрового забезпечення Збройних Сил

У 2016 р. відбулася трансформація головного кадрового органу Збройних Сил – Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України у “J-структуру”, прийняту в штабах збройних сил держав-членів НАТО, що дало змогу розширити спектр його функцій та повноважень.

До складу Головного управління персоналу зі складу Головного управління оборонного та мобілізаційного планування Генерального штабу Збройних Сил України передано мобілізаційне управління із завданнями забезпечення комплектування військ (сил) особовим складом запасу, організації призову резервістів, ведення військового обліку в органах військового управління та військових частинах.

Започатковано відповідні зміни щодо трансформації штабів видів та оперативних командувань у “J-структуру” за стандартами збройних сил держав-членів НАТО.

Тривають заходи з приведення організаційної структури системи управління кадровим забезпеченням у відповідність до “J1-структури” та створення у структурі кадрових органів єдиної управлінської вертикалі для досягнення спроможності гарантованого забезпечення потреби Збройних Сил у комплектуванні професійно підготовленим персоналом.

Започатковано оптимізацію співвідношення категорій офіцерського складу (за військовими званнями) до показників збройних сил держав-членів НАТО.

Результати комплектування Збройних Сил

Основні зусилля у 2016 р. були зосереджені на першочерговому комплектуванні особовим складом військових частин бойового складу Високомобільних десантних військ, Сил спеціальних операцій, розвідки, частин та підрозділів сухопутної компоненти, а також комплектуванні основних командних посад (командирів бригад (полків), батальйонів (дивізіонів), рот (батареї), взводів).

За результатами проведеної роботи:

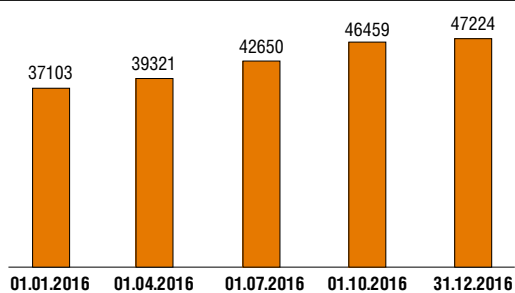
- прийнято на військову службу за контрактом понад 69 тис. осіб (7,5 тис. офіцерів та 61,5 тис. солдатів і сержантів);

- завершено звільнення близько 75 тис. військово-службовців, призваних під час часткової мобілізації (7,7 тис. офіцерів та 67,3 тис. солдатів і сержантів). Із зазначеної чисельності звільнених військово-службовців зараховано до оперативного резерву понад 58 тис. осіб;
- на посади офіцерського складу призначено 1,8 тис. сержантів, які мають вищу освіту, практичний та бойовий досвід;
- проведено призов на строкову військову службу близько 30 тис. громадян України, у тому числі до Збройних Сил – близько 16 тис. осіб.

Результати комплектування Збройних Сил військовослужбовцями військової служби за контрактом особами офіцерського складу

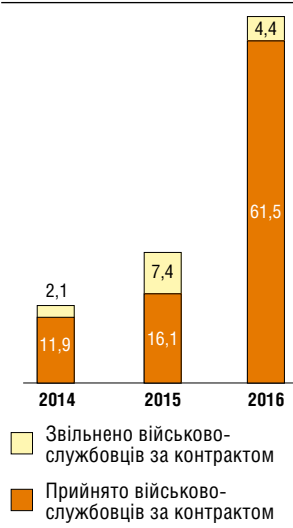
Схема 5.3. Динаміка зміни облікової чисельності військово-службовців військової служби за контрактом офіцерського складу у 2016 р., осіб

Протягом 2016 р. на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу прийнято 7,5 тис. осіб, у тому числі з запасу – 4,2 тис. осіб, що перебільшує аналогічний показник 2015 р. в 5 разів. На первинні посади призначено 2,9 тис. офіцерів.

У цілому за рахунок прийняття на військову службу за контрактом, проведення випусків офіцерів після завершення навчання у військово-навчальних закладах, а також призначення на офіцерські посади сержантів з вищою освітою та практичним бойовим досвідом, облікова чисельність цієї категорії військово-службовців протягом 2016 р. збільшилася на 10,1 тис. осіб, тобто більш ніж на 27% (схема 5.3).

Схема 5.4. Динаміка прийняття (звільнення) військово-службовців на військову службу за контрактом Збройних Сил у 2014–2016 рр., на кінець року, тис. осіб

Результати комплектування Збройних Сил військовослужбовцями військової служби за контрактом особами рядового та сержантського (старшинського) складу

Протягом 2016 р. на військову службу за контрактом прийнято близько 61,5 тис. солдатів і сержантів (схема 5.4).

Збільшити обсяги залучення громадян на військову службу за контрактом вдалося, насамперед завдяки підвищенню рівня грошового забезпечення, спрощенню процедури укладання контрактів, упорядкуванню термінів проходження військової служби, налагодженню дієвої взаємодії з органами державної влади, проведенню потужної рекламної кампанії з популяризації військової служби за контрактом у Збройних Силах.

Крім того, поліпшенню стану комплектування військовослужбовцями за контрактом сприяло внесення змін до нормативно-правових актів з таких питань:

- унормування порядку прийняття на військову службу іноземців та осіб без громадянства;
- перегляду підходів щодо залучення жінок на військову службу та призначення їх не тільки на штабні, а й на командні та бойові посади (стрілець, кулеметник, гранатометник, посади у мінометних обслугах та екіпажах бойових машин, командир відділення, командир групи, інструктор)⁵.

⁵ Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження змін до тимчасових переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу та військово-службовців-жінок і тарифних переліків посад вищезазначених військово-службовців" № 292 від 3 червня 2016 р.

ВИКОРИСТАННЯ
РЕЗЕРВІСТІВ В
УМОВАХ ОСОБЛИ-
ВОГО ПЕРІОДУ Й
АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
ОПЕРАЦІЇ.
ФОРМУВАННЯ
ВІЙСЬКОВОГО
РЕЗЕРВУ ПЕРШОЇ
ЧЕРГИ

Для забезпечення швидкого доукомплектування бойових військових частин у разі відкритої збройної агресії проти України створено потужний військовий оперативний резерв першої черги Збройних Сил.

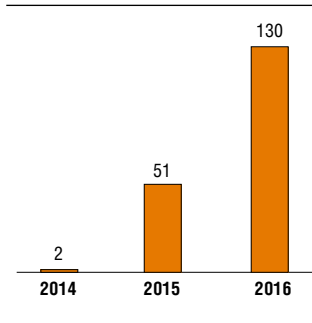
Створення оперативного резерву дало змогу зберегти потенціал підготовлених мобілізованих військовослужбовців, які набули бойового досвіду в районі проведення антитерористичної операції та були звільнені з військової служби.

Протягом 2014–2016 рр. чисельність військового оперативного резерву Збройних Сил першої черги зросла з близько 2 тис. до 130 тис. резервістів (схема 5.5).

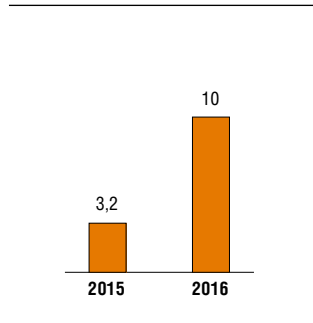
Уперше за історію сучасних Збройних Сил у 2016 р. проведено масштабні навчальні збори з резервістами оперативного резерву десяти бойових бригад, у ході яких свою професійну навченість відновили близько 10 тис. резервістів. Особливістю цих зборів стало залучення до кожної із бригад близько 1 тис. резервістів одночасно (схема 5.6).

Ураховуючи досвід, набутий під час проведення шести черг часткової мобілізації та застосування Збройних Сил в антитерористичній операції, у 2016 р. удосконалено структуру військового резерву людських ресурсів, впорядковано питання комплектування людськими ресурсами, зокрема резервістами, військових частин Стратегічного резерву Збройних Сил та організаційного ядра підрозділів територіальної оборони⁶.

Схема 5.5. Чисельність резервістів Збройних Сил у 2014–2016 рр., тис. осіб

Схема 5.6. Результати підготовки резервістів для Збройних Сил, тис. осіб

ПІДСУМКИ ПРИЗОВУ
ГРОМАДЯН УКРАЇНИ
НА СТРОКОВУ
ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

На виконання Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» Президент України за поданням Генерального штабу Збройних Сил України на 2016 р. визначив⁷:

- строки проведення призову громадян України на строкову військову службу;
- вимоги щодо призову на строкову військову службу придатних за станом здоров'я до військової служби громадян України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 20 років, та старших осіб, які не досягли 27-річного віку.

Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України⁸ у 2016 р. на строкову військову службу призвано 30 125 осіб, у тому числі:

- до Збройних Сил України – 15 923 особи (52,9%);
- до Національної гвардії України – 8 912 осіб (29,6%);
- до Державної прикордонної служби України – 3 690 осіб (12,2%);
- до Державної спеціальної служби транспорту – 1 600 осіб (5,3 %).

⁶ Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 р. № 607 «Про затвердження структури військового резерву людських ресурсів»» № 474 від 27 липня 2016 р.

⁷ Указ Президента України «Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу у 2016 році» № 122/2016 від 29 березня 2016 р.

⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у травні – червні 2016 року» № 311-р від 20 квітня 2016 р.
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні – листопаді 2016 року» № 684-р від 22 вересня 2016 р.

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА
ТА НАУКА

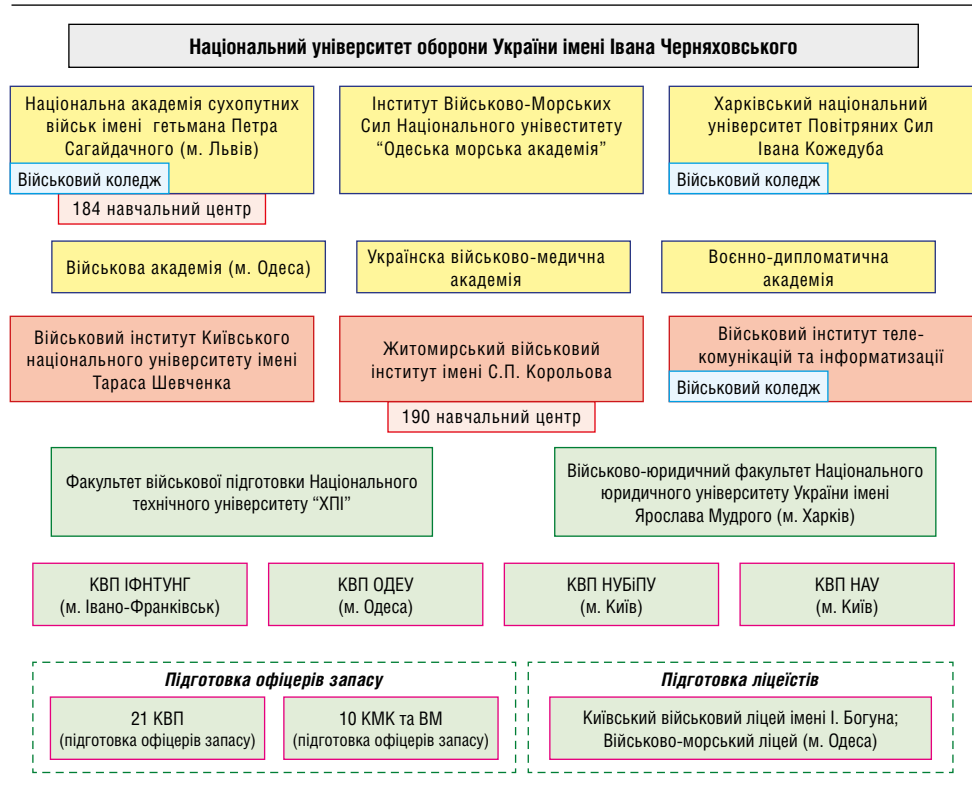
Розвиток військової освіти та науки в 2016 р. відбувався в умовах проведення антитерористичної операції, реалізації курсу на європейську інтеграцію та поглиблення партнерства з НАТО і був спрямований на досягнення високого рівня підготовки військових фахівців усіх ступенів освіти та вирішення актуальних наукових завдань військового будівництва і застосування Збройних Сил.

Система військової освіти забезпечила потреби Збройних Сил та інших військових формувань у висококваліфікованих офіцерських кадрах.

Система військової освіти

Мережа вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів (ВНП ВНЗ), військових навчальних закладів включає: 2 університети, 4 академії, 3 військових інститути, 3 факультети, 25 кафедр військової підготовки (КВП), 10 кафедр медицини катастроф та військової медицини (КМК та ВМ) та 2 військових ліцеї (у містах Київ та Одеса) (схема 5.7).

Схема 5.7. Система військової освіти станом на кінець 2016 р.

У складі ВВНЗ функціонують науково-дослідні центри за відповідними напрямами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Для оптимізації мережі ВВНЗ створено 8 кафедр військової підготовки.

Харківському університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба Указом Президента України надано статус Національного вищого навчального закладу⁹.

Удосконалення змісту підготовки військових фахівців у 2016 р. було зосереджено на:

- реалізації курсу військової освіти на європейську інтеграцію та поглиблення партнерства з НАТО, переходу до підготовки військових фахівців усіх ступенів і ланок управління за стандартами НАТО;

⁹ Указ Президента України "Про надання Харківському університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба статусу національного" № 270/2016 від 24 червня 2016 р.

- дослідженні дій військових фахівців різних категорій у ході проведення АТО із застосуванням соціологічних опитувань для визначення шляхів подальшого підвищення якості підготовки фахівців у ВВНЗ;
- імплементацію в освітній процес положень Закону України “Про вищу освіту”, нормативно-правових документів з безпекової та оборонної політики держави;
- впровадження в освітній процес ВВНЗ досвіду проведення АТО на сході України – внесення змін у програми тактичних, тактико-спеціальних, військово-технічних навчальних дисциплін; збільшення часу на практичні заняття з бойового застосування озброєння та військової техніки; зміна підходів до загальновійськової, психологічної та фізичної підготовки;
- запрошення до проведення навчальних занять із курсантами фахівців з військових частин, задіяних у районі АТО; посилення творчих зв’язків із військовими навчальними закладами європейських країн НАТО тощо;
- формування змісту підготовки військових фахівців на засадах компетентнісного підходу, приведення його у відповідність до державних і галузевих стандартів вищої освіти, сучасного воєнного мистецтва, бойового застосування Збройних Сил України за визначеними варіантами, обставинами, ситуаціями, узагальненого досвіду проведення миротворчих, антитерористичних операцій, а також планів, процедур і дій багатонаціональних штабів в операціях НАТО;
- спрямування освітнього процесу ВВНЗ на формування та розвиток у військових фахівців таких знань і здатностей під час виконання посадових обов’язків: лідерства, активності; творчого підходу; гнучкості; критичного аналізу; умінь знаходити й узагальнювати інформацію, обмінюватися нею; знань соціальних процесів; витримки у критичних ситуаціях; готовності узяти відповідальність за прийняте рішення, сприйняття критики; забезпечення єдності ґрунтовного вивчення обставин, прийняття рішення, підготовку особового складу, всебічності забезпечення, організації виконання дій, та їх аналізу.

Основними напрямками використання та нарощення елементів матеріально-технічної бази ВВНЗ в інтересах підвищення якості підготовки військових фахівців були:

- забезпечення пріоритетного постачання до ВВНЗ нових і модернізованих зразків озброєння та військової техніки, імітаційно-тренувальних комплексів, сучасної комп’ютерної техніки і засобів зв’язку;
- забезпечення інформатизації системи військової освіти, поліпшення інформаційного забезпечення підготовки військових фахівців утворенням у ВВНЗ комп’ютерних інформаційних інфраструктур з виходом на зовнішні комп’ютерні інформаційні мережі, Internet;
- створення комплексу сучасних засобів навчання, розроблення навчально-методичної літератури, у тому числі електронних підручників і посібників, навчально-лабораторного обладнання для ВВНЗ; перетворення бібліотек ВВНЗ в інформаційні центри, постійне оновлення фонду навчальної та наукової літератури.

Підвищення кваліфікації військовослужбовців (офіцерського та сержантського складу), науково-педагогічних працівників ВВНЗ та державних службовців Міністерства оборони, Збройних Сил має на меті безперервну підготовку та забезпечення перспектив просування по службі військовослужбовців і державних службовців, отримання ними знань, умінь і практичних навичок для виконання обов’язків за посадами.

Кваліфікацію офіцерського складу, науково-педагогічних працівників та державних службовців підвищують у Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського та у ВВНЗ на постійно діючих курсах.

Кваліфікацію сержантського (старшинського) складу підвищують у військових коледжах сержантського (старшинського) складу (відділеннях військової підготовки цивільних коледжів) перед призначенням на вищі посади та для підвищення їх професійного рівня.

Кваліфікацію військових лікарів і провізорів підвищують в Українській військово-медичній академії.

В основу програм підвищення кваліфікації покладено максимальне забезпечення відповідності змісту навчання виконанню функціональних обов'язків за відповідними посадами. Терміни навчання – від 1 тижня до 3 місяців.

Мовна підготовка з іноземних мов здійснюється в Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського та ВВНЗ на курсах мовної підготовки з терміном навчання 3–4 місяці.

Для зменшення видатків та підвищення ефективності системи підвищення кваліфікації планується запровадити дистанційне навчання у ВВНЗ.

У 2016 р. курсову підготовку пройшли близько 3,2 тис. осіб.

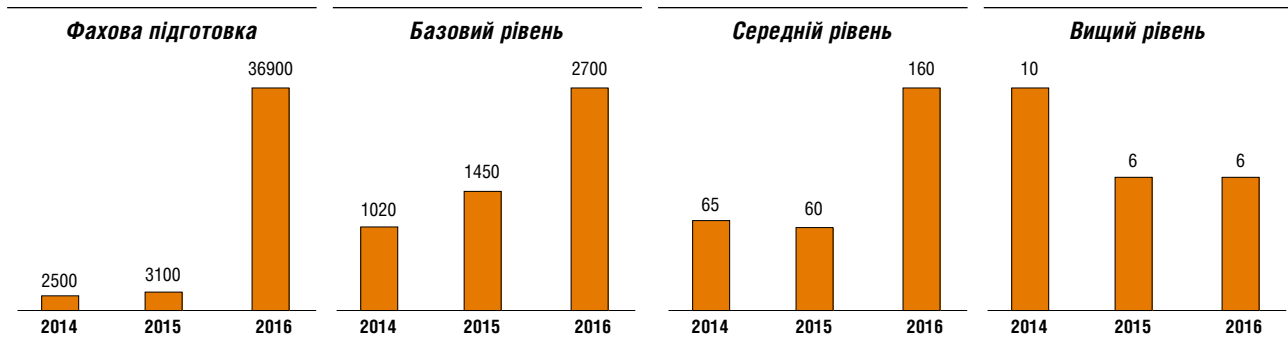
Підготовка кадрів

Основною умовою професіоналізації Збройних Сил є забезпечення укомплектованості посад рядового, сержантського і старшинського складу військовослужбовцями військової служби за контрактом, які мають відповідний рівень підготовки (освіти).

Заходи щодо підготовки персоналу дали змогу створити умови для підтримання належного рівня укомплектованості військових частин, збереження та нарощування кадрового потенціалу.

Протягом 2016 р. підготовлено та відправлено до військ (сил) 39 766 осіб рядового та сержантського складу військової служби за контрактом (схема 5.9):

Схема 5.9. Результати підготовки рядового, сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом за рівнями підготовки у 2014 – 2016 рр., осіб

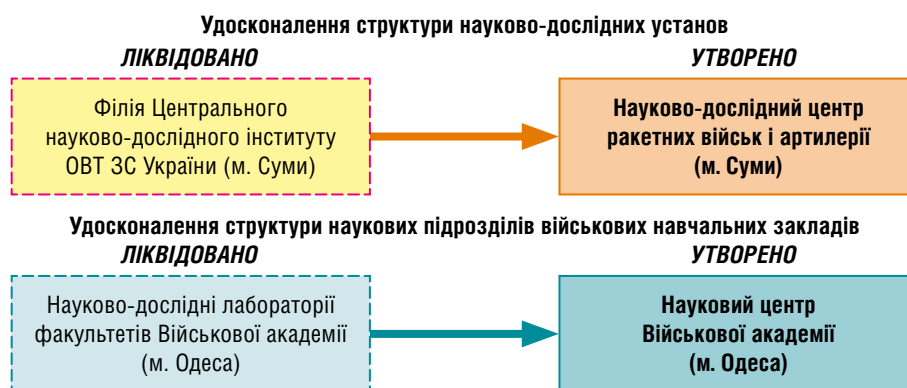
- у навчальних центрах – 39 600 осіб, з них із фаховою підготовкою – 36 900 осіб; з базовим рівнем підготовки – 2 700 осіб;
- військових коледжах – 166 осіб, з них із середнім рівнем – 160 осіб; з вищим рівнем – 6 осіб.

Таким чином, система військової освіти у 2016 р. набула практичного спрямування в підготовці військових фахівців усіх ступенів освіти відповідно до потреб Збройних Сил з урахуванням досвіду антитерористичної операції.

Система воєнної науки

Протягом 2016 р. удосконалено існуючу мережу військових науково-дослідних установ відповідно до потреб Збройних Сил. Для підвищення ефективності наукової роботи в Сухопутних військах Збройних Сил утворено Науково-дослідний центр ракетних військ і артилерії¹⁰ шляхом реорганізації філії Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил, а також розпочато створення Наукового центру Військової академії (м. Одеса)¹¹ (схема 5.8).

Схема 5.8. Зміни в системі воєнної науки на кінець 2016 р.

У 2016 р. система воєнної науки в основному забезпечила потреби наукового супроводження заходів підготовки та застосування військ (сил) Збройних Сил, у тому числі з урахуванням специфіки застосування військ (сил) в АТО.

Завдання наукової і науково-технічної діяльності науково-дослідні установи та наукові підрозділи ВВНЗ вирішували виконанням 238 науково-дослідних (дослідно-конструкторських) робіт за такими пріоритетними напрямками:

- дослідження питань щодо реалізації стратегії розвитку сектору безпеки і оборони держави, оцінювання та прогнозування воєнно-політичної обстановки, ризиків, викликів і загроз національній безпеці України у воєнній сфері, удосконалення управління обороною держави в мирний час і в особливий період;
- дослідження перспектив розвитку воєнного мистецтва, специфіки збройної боротьби, форм і способів її ведення, особливостей застосування військ (сил) за досвідом антитерористичної операції;
- проведення фундаментальних і прикладних досліджень за напрямками розвитку авіаційної, бронетанкової техніки, кораблебудування, безпілотних авіаційних комплексів та високоточної зброї.

Воєнна наука забезпечила наукове супроводження заходів реформування і розвитку Збройних Сил та розвитку озброєння і військової техніки в умовах особливого періоду.

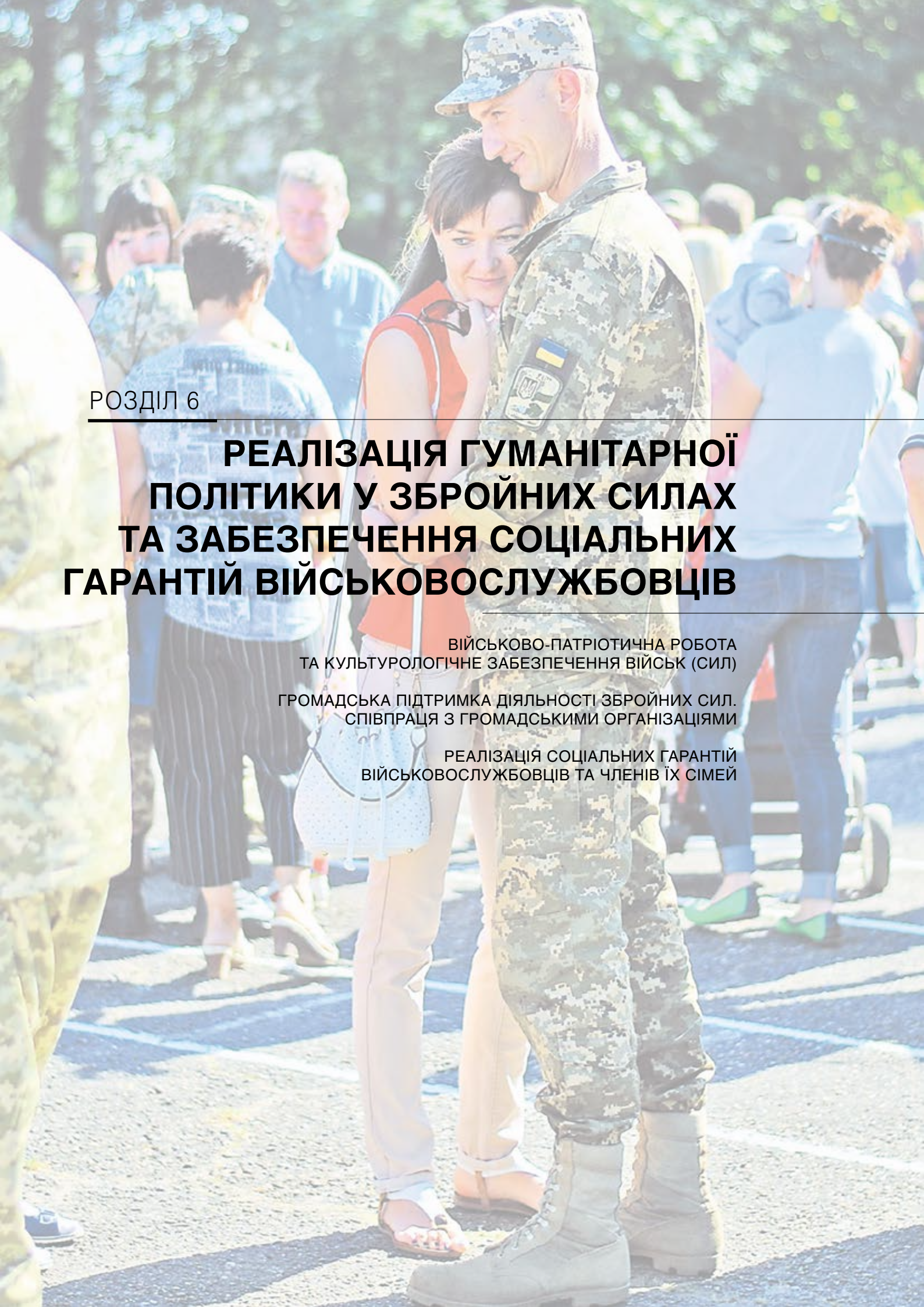
Військові частини та підрозділи Збройних Сил у цілому укомплектовані підготовленим та мотивованим до військової служби особовим складом, спроможним виконувати завдання за призначенням. Пріоритетом у підготовці військовослужбовців було отримання практичних навичок для ведення бойових дій.

Здійснено накопичення кадрового потенціалу Збройних Сил за рахунок підготовлених військовослужбовців, які набули досвід в ході виконання завдань антитерористичної операції. Створено потужний військовий оперативний резерв Збройних Сил першої черги.

¹⁰ Наказ Міністерства оборони України "Про заходи щодо утворення Науково-дослідного центру ракетних військ і артилерії" № 14 від 13 січня 2016 р.

¹¹ Наказ Міністерства оборони України "Про утворення Наукового центру Військової академії" № 675 від 12 грудня 2016 р.

A soldier in a digital camouflage uniform and cap is embracing a woman in a red top and light-colored pants. They are standing in a crowd of people outdoors, with trees and other people in the background. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

РОЗДІЛ 6

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНА РОБОТА
ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

ГРОМАДСЬКА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ.
СПІВПРАЦЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Демократичні процеси розвитку українського суспільства, інтеграція України в європейську систему гуманістичних цінностей, складна суспільно-політична ситуація, пов'язана з неприхованою агресією Росії, її втручанням у внутрішні справи нашої країни, що призвела до анексії Кримського півострова та бойових дій на Сході України, зумовлюють необхідність посилення гуманітарної складової в системі ідеологічної і, в першу чергу, військово-патріотичної роботи з особовим складом Збройних Сил, вшанування героїв, вчинки яких викликають почуття гордості та поваги.

ВІЙСЬКОВО- ПАТРІОТИЧНА РОБОТА ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)

Основні зусилля у 2016 р. були спрямовані на виховання особового складу на прикладах мужності та героїзму учасників антитерористичної операції (АТО) на території Донецької та Луганської областей, підтримання належного морально-психологічного стану та високого бойового духу військовослужбовців.

Підсумки військово-патріотичної роботи та культурологічного забезпечення

Протягом року відбулися такі заходи (схема 6.1):

- відкрито 285 пам'ятних знаків (пам'ятників, меморіальних дошок), 51 пам'ятна стела, меморіали та алеї слави, перейменовано 67 об'єктів місцевої інфраструктури (площ, вулиць, провулків), навчальних закладів;
- присвоєно статус “Почесний громадянин міста” 93 військовослужбовцям Збройних Сил;
- забезпечено радіоінформування суспільства в рамках програми “Український простір” (52 радіопрограми та 104 повтори) про приклади героїзму та мужності військовослужбовців Збройних Сил, інформаційне наповнення контенту радіопрограм радіостанції “Армія FM”, випуск 4-томного видання “Війна за правду на полі історії”, видання трьох випусків бойового бюлетеня (газети) “Народжені вільними”;
- проведено зйомки чотирьох роликів щодо рекламування військової служби за контрактом у Збройних Силах, зйомки сюжетів для документального фільму “Дебальцеве”, комплекс інформаційних заходів до другої річниці подій, які відбувались у Донецькій та Луганській областях;
- підготовлено понад 400 матеріалів про героїчні вчинки військовослужбовців-учасників АТО в газетах “Голос України”, “Урядовий кур'єр” і регіональних засобах масової інформації;
- двадцять будинків офіцерів Збройних Сил організували проведення 49 турів у районах проведення АТО (319 концертних виступів і мистецьких заходів), 248 виступів на полігонах і навчальних центрах, 48 виступів у госпіталях і цивільних закладах охорони здоров'я.

Таким чином, досягнуто розширення спектра форм і методів військово-патріотичної роботи, культурологічного забезпечення військ (сил) та підвищення їх ефективності з урахуванням набутого досвіду¹.

¹ Наказ Генерального штабу Збройних Сил України “Про організацію діяльності високомобільних груп внутрішніх комунікацій у військових частинах, підрозділах Збройних сил України” № 472 від 3 грудня 2015 р.

Схема 6.1. Заходи військово-патріотичної роботи та культурологічного забезпечення військ (сил) у 2016 р.

Присвоєно почесні найменування:

- ім'я Василя Нікіфорова – літаку Су-27;
- ім'я Олександра Белого – літаку Іл-76 МД;
- ім'я Юрія Олефіренка – середньому десантному кораблю

Зараховано навічно 332 військовослужбовці до списків військових частин та вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України

Уперше в 2016 р. організовано проведення Конкурсу бригадної (полкової) пісні, де презентовано 34 музичні твори:

- I місце – вокально-інструментальний ансамбль 95 одшбр;
- II місце – вокальний колектив 30 омбр
- III місце – представник 24 омбр

Запроваджено нову форму культурологічної роботи з особовим складом, який виконує завдання в АТО, – застосування високомобільних груп внутрішніх комунікацій “Бета”, сформованих з особового складу будинків офіцерів та військових частин. Організовано роботу 11 груп “Бета”, які провели близько 300 концертних виступів

Відзначення державними нагородами військовослужбовців

У 2016 р. за мужність і героїзм, високий професіоналізм особового складу, виявлені під час захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України, звання “Герой України” присвоєно 8 військовослужбовцям, із них 5 – посмертно (додаток 7), державними нагородами України нагороджено 12 419 осіб (у тому числі посмертно – 2095, пораних – 5004) (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1. Кількість військовослужбовців Збройних Сил, відзначених державними нагородами України у 2016 р.

Державні нагороди		Усього	З них посмертно
Герой України		8	5
Орден Богдана Хмельницького	I ступеня	9	6
	II ступеня	51	2
	III ступеня	1412	306
Орден “За мужність”	I ступеня	5	3
	II ступеня	34	3
	III ступеня	4469	1746
Орден “За заслуги” III ступеня		4	–
Орден княгині Ольги III ступеня		11	–
Орден Данила Галицького		175	2
Медаль “За військову службу Україні”		806	5
Медаль “За бездоганну службу” III ступеня		51	–
Медаль “Захиснику Вітчизни”		5322	17
Почесні звання України		62	–
РАЗОМ		12 419	2095

ГРОМАДСЬКА
ПІДТРИМКА
ДІЯЛЬНОСТІ
ЗБРОЙНИХ СИЛ.
СПІВПРАЦЯ З
ГРОМАДСЬКИМИ
ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Основні зусилля в питаннях співпраці з інститутами громадянського суспільства спрямовувалися на забезпечення громадської підтримки дій Збройних Сил, формування в суспільстві їх позитивного іміджу, підвищення престижу військової служби, популяризації героїчних дій військовослужбовців, які виконують бойові завдання в районах проведення АТО.

Громадські заходи на підтримку діяльності Збройних Сил у 2016 р.

Для інформування українського суспільства про діяльність Міністерства оборони та Збройних Сил здійснювалося консультування з громадськістю на засіданнях **Громадської ради при Міністерстві оборони України** (засіданнях правління).

Під час консультацій обговорювалися питання:

- перспектив і проблем реформування Міністерства оборони та Збройних Сил;
- стану реалізації державної політики щодо забезпечення соціального захисту ветеранів, учасників АТО, членів їх сімей та членів сімей загиблих військовослужбовців;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації військовослужбовців, які брали участь в АТО;
- військово-патріотичного виховання особового складу Збройних Сил і молоді та висвітлення цих заходів у засобах масової інформації, а також щодо проведення спільних заходів, спрямованих на формування в українському суспільстві героїчного образу військовослужбовців Збройних Сил – учасників АТО;
- ефективного інформаційно-психологічного забезпечення Збройних Сил;
- забезпечення житлом військовослужбовців – учасників АТО, військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та членів їх сімей;
- проблемних питань комплектування Збройних Сил військовослужбовцями військової служби за контрактом;
- проведення заходів з обміну “полоненими” в районі проведення АТО;
- стану медичного та санаторно-курортного забезпечення військово-службовців – учасників бойових дій, ветеранів війни, військової служби та членів їх сімей.

Громадські організації, які є членами Громадської ради, реалізували комплекс заходів, спрямованих на підтримку Збройних Сил, найважливішими з яких є:

- сприяння реалізації прав та соціальних гарантій військовослужбовців – учасників АТО, задоволення їх суспільних, економічних, культурних інтересів і потреб, проведення спільних заходів, спрямованих на соціальну, психологічну та фізичну реабілітацію учасників АТО та членів сімей загиблих військовослужбовців Збройних Сил. Укладено меморандуми про співпрацю між Міністерством оборони та громадською організацією “Об’єднання учасників АТО “Українці – Разом!” і “Спілкою учасників АТО України”;
- представники Всеукраїнської громадської організації ім. М. І. Пирогова “Військова медицина України” систематично проводять інформаційно-роз’яснювальну роботу серед ветеранів щодо залучення громадських активістів, меценатів до процесу створення мережі реабілітаційних центрів за рахунок небюджетних коштів;

- громадська організація “Запорізький міський конгрес інвалідів” започаткувала та реалізує проекти “Продовольча допомога сім’ям військовослужбовців, постраждалим внаслідок бойових дій”, “Ми не поруч, ми разом”. У рамках реалізації проектів “Тризуб”, “Тризуб FM”, “Радіорозвідка”, “Чистюля” надається гуманітарна допомога Запорізькому військовому госпіталю, Запорізькому обласному та об’єднаному міському військовим комісаріатам, Дніпропетровському обласному військовому комісаріату;
- благодійна організація “Зерно любові” кожні 10 днів відвідує хворих у хоспісі при лікарні № 10 в м. Києві. За підтримки цієї організації проводяться заходи щодо соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців у військовому госпіталі м. Клевані Рівненської області та надання психологічної, психотерапевтичної та соціальної допомоги військовослужбовцям, що повернулися з району проведення АТО, членам їх сімей;
- активісти волонтерського руху “Громадський конвой” доставляють обладнання та майно до місць проведення бойових дій, закупають позашляховики;
- Всеукраїнський союз громадських об’єднань учасників бойових дій, ветеранів військової служби та правоохоронних органів “Всеукраїнський союз” за участю творчих колективів для підняття бойового духу військовослужбовців і залучення цивільного населення до українського культурного надбання провів благодійні концерти на Сході України, присвячені 25-й річниці Збройних Сил.

Діяльність консультативно-дорадчих органів при Міністерстві оборони

Врізка 6.1. Консультативно-дорадчі органи при Міністерстві оборони

- Громадська рада при Міністерстві оборони України (схема 6.2);
- Координаційна рада з питань розвитку козацтва в Україні;
- Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України;
- Проектний офіс Ради реформ Міністерства оборони України
- Рада волонтерів при Міністерстві оборони України

До співпраці Міністерства оборони з громадськістю залучаються консультативно-дорадчі органи, створені при Міністерстві оборони (врізка 6.1).

Громадська підтримка діяльності Збройних Сил у 2016 р. сприяла активізації проведення реформ у військах (силах), забезпеченню демократичного цивільного контролю над оборонним відомством, розвитку діалогу між органами державної влади та місцевого самоврядування і організаціями громадянського суспільства, передусім з питань забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Активну участь у діяльності оборонного відомства беруть представники **Проектного офісу Ради реформ Міністерства оборони України**² (Проектний офіс реформ).

Для забезпечення системної участі Проектного офісу реформ в упровадженні оборонної реформи в Україні його представники включені до складу підкомітетів та робочих груп Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України (Комітет реформ)³.

Так, протягом 2016 р. представники Проектного офісу реформ брали участь у реалізації проектів:

- посилення демократичного контролю за Збройними Силами в рамках спільного проекту Координатора проектів ОБСЄ;
- реформування Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України, розроблення Стратегічного оборонного бюлетеня України (СОБ), зокрема, у частині реформи закупівель, логістики та медицини;
- співпраці з Агенцією НАТО з підтримки та постачання (АНПП) з метою покращення матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил;
- реформи системи продовольчого забезпечення та харчування Збройних Сил, зокрема, експериментального впровадження харчування військово-службовців у двох військових частинах;
- автоматизації обліку потреб та запасів у сфері речового забезпечення Збройних Сил;
- реформи військової медицини, проведення спільно з експертами НАТО аналізу (DOTMLPFI) медичного забезпечення сил оборони, створення єдиної медичної інформаційної системи (МІС) “Е-здоров’я”, підготовки інструкторів з тактичної медицини за стандартом Combat medic (68W);
- удосконалення системи освіти, зокрема, пілотних курсів дистанційного навчання, концепції пілотного проекту Школи оборонного менеджменту.

Детальніше про діяльність Проектного офісу реформ викладено на офіційному веб-сайті Міністерства оборони.

Протягом 2016 р. **Рада волонтерів при Міністерстві оборони України**⁴ (Рада волонтерів), волонтерські організації тісно співпрацювали з керівництвом, структурними підрозділами Міністерства оборони, Генерального штабу, командуванням військових частин (підрозділів) Збройних Сил з метою поліпшення оснащення та матеріально-технічного забезпечення військ (сил) (врізка 6.2). Речове,

продовольче та медичне забезпечення, децентралізоване постачання продовольства, допомога пораненим та підтримка сімей військовослужбовців – лише деякі приклади напрямів допомоги, яку громадськість надавала і продовжує надавати Збройним Силам.

Врізка 6.2. У листопаді 2014 р. за ініціатииви волонтерів, яку підтримав Міністр оборони України була створена Рада волонтерів при Міністерстві оборони України (Рада волонтерів), до якої увійшли більше 40 представників відомих волонтерських організацій. Рада волонтерів до своєї роботи залучає експертів за основними напрямками діяльності Міністерства оборони.

² Наказ Міністерства оборони України “Про утворення Проектного офісу Ради реформ Міністерства оборони України” № 420 від 18 серпня 2015 р.

³ Наказ Міністерства оборони України “Питання Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України” № 374 від 20 липня 2016 р.

⁴ Наказ Міністерства оборони України “Питання утворення Ради волонтерів при Міністерстві оборони України” № 768 від 28 жовтня 2014 р.

Члени Ради волонтерів були включені до складу робочих груп Комітету реформ. Наразі в Комітеті реформ працюють 39 волонтерів за більш як 20-ма напрямками⁵.

Представники Ради волонтерів брали безпосередню участь у:

- роботі комісії з оцінки службової діяльності військовослужбовців та державних службовців апарату Міністерства оборони України⁶;
- діяльності робочої групи щодо перевірки нормативних документів Міністерства оборони, у тому числі проектів положень про Міністерство оборони та структурні підрозділи Міністерства оборони, в рамках пілотного проекту⁷.
- розробленні законопроектів, зокрема щодо удосконалення умов контрактної служби, упорядкування реєстрів військовозобов'язаних, нормативного врегулювання територіальної оборони⁸;
- здійсненні громадського контролю за діяльністю оборонного відомства, у тому числі шляхом впливу на кадрову політику апарату Міністерства оборони.

За ініціативи Ради волонтерів робочою групою розроблені та впроваджені Генеральним штабом Збройних Сил пропозиції щодо вдосконалення топогеодезичного та навігаційного забезпечення Збройних Сил⁹.

Триває робота представників Ради волонтерів щодо проекту автоматизованої системи “Бригада” відповідно до плану створення захищеної автоматизованої системи підтримки базових процесів функціонування військової частини (з'єднання) в умовах повсякденної діяльності.

За планом співпраці військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України та Ради волонтерів створені виїзні ремонтно-навчальні

групи з питань відновлення ОБТ, тренувальних комплексів, започаткована система прийомки відремонтованої військової техніки разом з волонтерами¹⁰.

Радою волонтерів ініційовано створення робочої групи з аналізу використання інформаційно-аналітичних і програмних систем управління мобілізаційними, людськими, фінансовими та матеріальними ресурсами Збройних Сил. Розроблено Дорожню карту створення інформаційної інфраструктури Міністерства оборони України¹¹.

Протягом 2016 р. Рада волонтерів працювала з питань організації системи психологічного супроводу військовослужбовців Збройних Сил. Зокрема, завдяки фінансовій підтримці Посольства Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в Україні в рамках проекту канад-

⁵ Наказ Міністерства оборони України “Питання Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України” № 374 від 20 липня 2016 р.

⁶ Наказ Міністерства оборони України “Про утворення комісії з розгляду кандидатів для призначення на посади в апарат Міністерства оборони України” № 69КП від 13 квітня 2016 р.

⁷ Наказ Міністерства оборони України “Про створення робочої групи для перевірки нормативних документів Міністерства оборони України” № 6 від 17 травня 2016 р.

⁸ Меморандум про співпрацю між Генеральним штабом Збройних Сил України та громадською організацією “Юридична Сотня” від 21 жовтня 2016 р.

⁹ Наказ начальника Головного управління оперативного забезпечення Збройних Сил України “Про створення робочої групи з питань удосконалення системи топогеодезичного та навігаційного забезпечення Збройних Сил України” № 148 від 29 червня 2016 р.

¹⁰ План співпраці військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України з громадською організацією “Товариство ветеранів АТО” та Радою волонтерів Міністерства оборони України щодо надання волонтерської допомоги з питань забезпечення та підготовки, затверджено командувачем Сухопутних військ Збройних Сил України 20 липня 2016 р.

¹¹ Затверджено Міністром оборони України 20 травня 2016 р.

ської неурядової організації Stabilization Support Services була реалізована тренінгова програма “Психологічна стійкість воїна” з урахуванням досвіду провідних армій світу з навчання 700 офіцерів відділень морально-психологічного забезпечення, психологів та курсантів військових ВВНЗ.

Важливим напрямком співпраці представників Ради волонтерів з підрозділами Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України є питання медичного забезпечення Збройних сил. Основними підсумками цієї роботи є:

- впровадження спільно з Міністерством охорони здоров'я нових стандартів майна підрозділів та індивідуального забезпечення, у тому числі – аптечки медичної загальновійськової індивідуальної, аптечки автомобільної загальновійськової, наплічника медичного загальновійськового санітара та санітарного інструктора¹²;
- підготовка військовослужбовців з тактичної медицини, реалізація програм з підготовки/допідготовки в рамках не державного фінансування, супровід заходів за програмами співробітництва Україна-НАТО.

Поширенню інформації про Міністерство оборони, Збройні Сили, доведенню загального розуміння про систему безпеки і оборони України до громадськості сприяло проведення на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського шести навчальних курсів за 7-денною програмою для волонтерів, які постійно працюють зі Збройними Силами. Крім того, для військовослужбовців та волонтерів впроваджено навчальний курс з організації системи стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України з громадськістю¹³.

Запровадження служби військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах

Врізка 6.3. Запровадження служби військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах

У 2016 р. відбулись такі заходи:

- затверджено Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України¹⁴;
- сформовано відділ взаємодії з військовими капеланами Центру морально-психологічного забезпечення Збройних Сил;
- визначено потребу у військових священиках (капеланах) у військових частинах Збройних Сил, медичних закладах Міністерства оборони, підготовлені зміни до штатів визначених військових частин;
- введено в дію алгоритм діяльності командирів щодо забезпечення щоденного служіння священнослужителів (капеланів) у військових частинах Збройних Сил, які виконують завдання в районі проведення АТО

Розвитку сучасного Українського війська сприяє постійне і своєчасне забезпечення релігійних і духовних потреб військовослужбовців Збройних Сил (врізка 6.3, схема 6.3).

Для цієї роботи залучають священнослужителів (військових капеланів).

Військові капелани набули досвіду служіння в районі бойових дій, мають тверді національно-патріотичні переконання, здатні зносити значні психологічні й фізичні навантаження, готові до душпастирського служіння в будь-яких умовах. У 2016 р. за значний особистий внесок в організацію та надання допомоги військовослужбовцям Збройних Сил, здійснення їх духовної та морально-психологічної підтримки відзнаками, медалями та

почесними грамотами Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил нагороджено 74 військових капеланів.

¹² Наказ Міністерства охорони здоров'я України “Про затвердження переліків лікарських засобів та медичних виробів, які повинні бути в складі аптечок медичних загальновійськових індивідуальних, аптечки автомобільної загальновійськової, наплічника медичного загальновійськового санітара та наплічника медичного загальновійськового санітарного інструктора” № 784 від 28 липня 2016 р.

¹³ Рішення начальника Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського на № 1989/з від 2 лютого 2016 р. “Щодо впровадження експериментального навчального курсу для волонтерів, що постійно працюють зі Збройними Силами України”.

¹⁴ Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії та Державній прикордонній службі” № 677-р від 2 липня 2014 р.

Наказ Міністерства оборони України “Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України” № 685 від 14 грудня 2016 р.

Схема 6.3. Структура служби військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах

Протягом 2016 р. у військових частинах, які виконують завдання в районі проведення АТО, здійснювали релігійне служіння понад 850 священнослужителів.

Традиційними стали військові паломництва. Україна у двадцятій раз була представлена на міжнародному військовому рівні у м. Лурд (Франція). Делегація України у травні 2016 р. була представлена 133 військовослужбовцями.

Понад 2 тис. наших воїнів взяли участь у паломництві до Зарваниці – найвідомішого Марійського духовного центру світу.

Ці заходи посилюють захист свободи світогляду та віросповідання військовослужбовців, а діяльність військових священників (капеланів) поліпшує

морально-бойовий дух військ, зменшує негативний вплив на морально-психологічний стан учасників АТО.

Співпраця з Радою у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України в інтересах задоволення духовних потреб військовослужбовців у 2016 р.

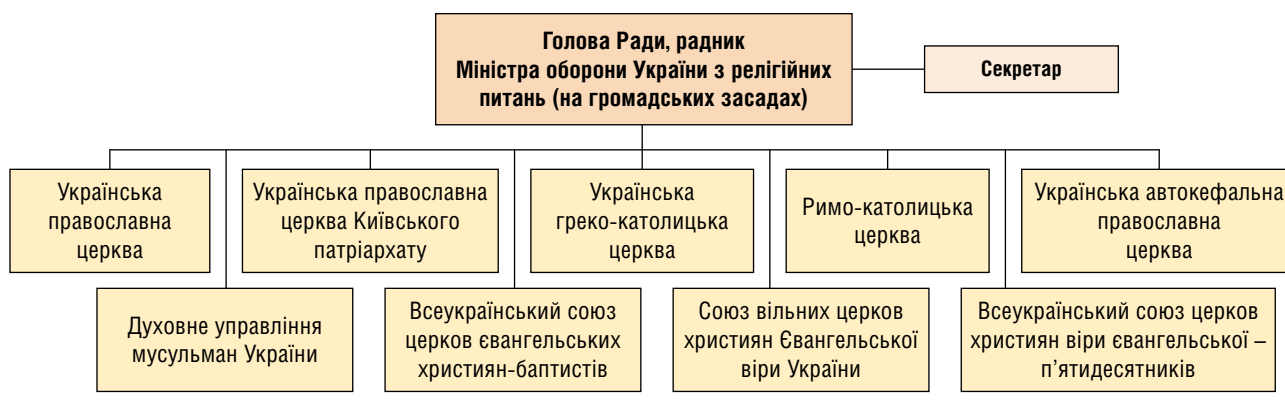
Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України (схема 6.4, таблиця 6.2) є представницьким міжконфесійним консультативно-дорадчим органом, що діє на громадських засадах¹⁵.

¹⁵ Наказ Міністра оборони України "Про затвердження Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України" № 115 від 17 березня 2009 р.

Голову Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України призначено радником Міністра оборони України з релігійних питань (на громадських засадах)¹⁶.

Пріоритетними напрямками діяльності Ради у 2016 р. було формування у Збройних Силах на багатоконфесійній основі служби військового духовенства (капеланської служби) і забезпечення задоволення релігійних потреб військовослужбовців, у тому числі в районах проведення АТО.

Схема 6.4. Склад Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України

Таблиця 6.2. Склад Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України (персональний)

Релігійна організація, церква	Члени Ради
Українська православна церква	- голова Синодального відділу УПЦ по взаємодії зі Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями України митрополит Білоцерківський та Богуславський УПЦ Августин (Маркевич); - заступник голови Синодального відділу УПЦ по взаємодії зі Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями України Валігурський Юрій Олексійович
Українська православна церква Київського патріархату	- голова Синодального управління військового духовенства УПЦ КП Іоан (Яременко); - протоієрей Тарас Мельник
Українська греко-католицька церква	- керівник Департаменту патріаршої курії УГКЦ у справах душпастирства силових структур України єпископ Сокальсько-Жовківський Михайл (Колтун); - протоієрей Любомир Яворський
Римо-католицька церква	- відповідальний за співпрацю з Міністерством оборони України єпископ-ординарій Харківсько-Запорізький Станіслав Широкоградюк; - отець Едуард Кава
Українська автокефальна православна церква	- голова комітету зв'язків зі Збройними Силами України та силовими структурами України – єпископ Вишгородський і Подільський УАПЦ Володимир (Черпак); - протоієрей Дмитро Каран
Духовне управління мусульман України	- відповідальний за взаємодію зі Збройними Силами України шейх Рустам Гафурі; - шейх Хасан (Маллакурбанов)
Всеукраїнський союз церков евангельських християн-баптистів	- відповідальний за співпрацю з Міністерством оборони України єпископ Михайло Михайлович Андрашко; - пастор Василь Хіміч
Союз вірних церков християн евангельської віри України	- відповідальний за співпрацю з Міністерством оборони України старший пастор Незалежної помісної церкви "Філадельфія" християн евангельської віри в м. Києві Василь Федорович Райчинець; - пастор Олександр Валентинович Корнієнко
Всеукраїнський союз церков християн віри евангельської – п'ятидесятників	- заступник голови Всеукраїнського союзу церков християн віри евангельської – п'ятидесятників по соціальному служінню пастор Рустам Нахімович Фатуллаєв; - пастор Мар'ян Романович Михайлишин

¹⁶ Наказ Міністерства оборони України "Про призначення радника Міністра оборони України з релігійних питань" № 164 КП від 11 серпня 2016 р.

РЕАЛІЗАЦІЯ
СОЦІАЛЬНИХ
ГАРАНТІЙ
ВІЙСЬКОВО-
СЛУЖБОВЦІВ ТА
ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Важливим фактором успішного виконання військовослужбовцями Збройних Сил завдань за призначенням, у тому числі під час АТО, є забезпечення високого рівня мотивації громадян до проходження військової служби, складовою якого є належний рівень соціальних гарантій для військовослужбовців та членів їх сімей. Питання підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців залишається пріоритетним в діяльності Міністерства оборони.

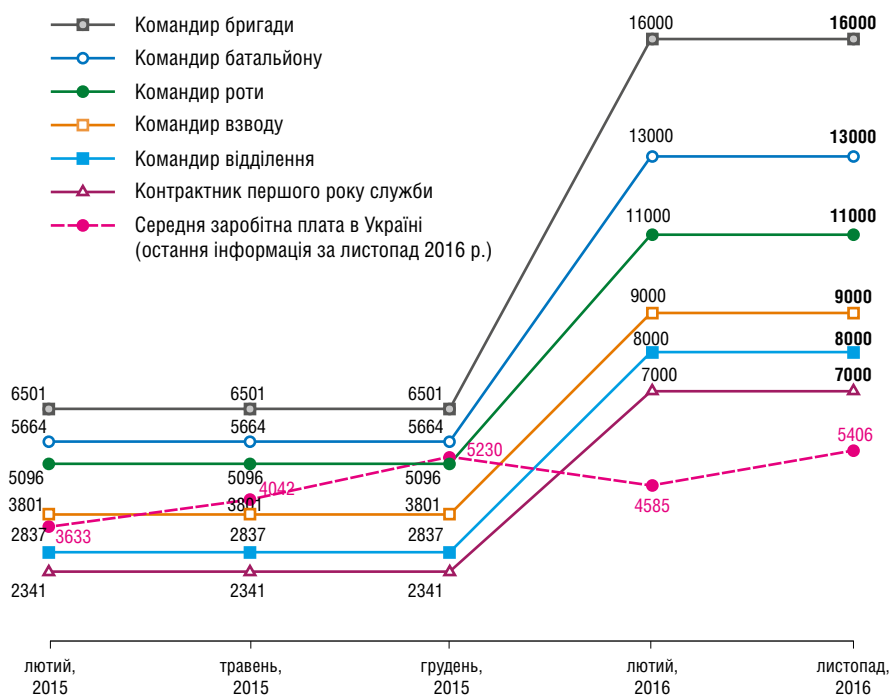

Стан грошового забезпечення військово-службовців

У 2016 р. порівняно з минулим роком удалося підвищити розмір грошового забезпечення військовослужбовців (схема 6.5). Збільшено розміри щомісячної премії військовослужбовцям Збройних Сил, що дало змогу суттєво підвищити розмір їх грошового забезпечення¹⁷. При цьому мінімальне грошове забезпечення контрактника першого року служби у 2016 р. становило 7000 грн (за інформацією Держкомстату середня заробітна плата в Україні у листопаді 2016 р. становила 5406 грн).

Передбачено розмір щомісячних виплат винагороди військовослужбовцям за безпосередню участь в АТО¹⁸:

Схема 6.5. Динаміка змін розмірів місячного грошового забезпечення військовослужбовців за основними типовими посадами (у військовій ланці в Сухопутних військах Збройних Сил) у 2015–2016 рр., грн

¹⁷ Наказ Міністерства оборони України "Про особливості виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України в 2016 році" № 44 від 27 січня 2016 р.

¹⁸ Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та поліцейських" (із змінами) № 18 від 20 січня 2016 р.

Інструкція про порядок та розміри виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду, затверджена наказом Міністерства оборони України № 67 від 10 лютого 2016 р., зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24 лютого 2016 р. за № 283/28413

- на першій лінії бойового зіткнення на глибину ротних опорних пунктів першого ешелону, виконання бойових завдань на території противника (території між позиціями військ противника та своїх військ) – 4200 грн;
- в інших місцях дислокації в межах визначеного району проведення АТО – 1200 грн.

Крім того, військовослужбовцям, які беруть безпосередню участь в АТО, передбачено збільшення винагороди:

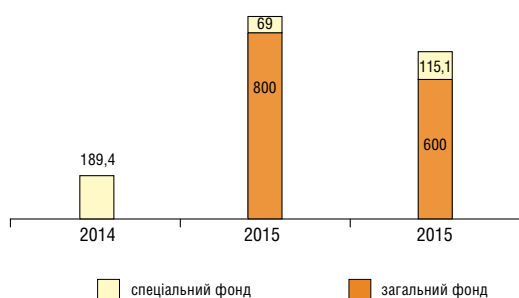
- за успішне виконання завдання – від 60 900 до 365 400 грн, виплачують на з'єднання, окрему військову частину, установу;
- за знищену (захоплену) техніку – від 12 180 до 243 600 грн, розподіляють між військовослужбовцями, які брали безпосередню участь у знищенні (захопленні) техніки, залежно від їх особистого внеску;
- за безпосередню участь у бойових діях – 1000 грн за кожен день участі.

Стан забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей, у тому числі постійним і службовим житлом

Будівництво (придбання) житла здійснюється на конкурсних засадах¹⁹.

У 2016 р. для будівництва (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил надійшло 715,1 млн грн²⁰, у тому числі за загальним фондом – 600,0 млн грн, за спеціальним – 115,1 млн грн (схема 6.6).

Схема 6.6. Стан фінансування будівництва (придбання) житла у 2014–2016 рр., млн грн

Протягом 2016 р. військовослужбовцям Збройних Сил та особам, звільненим з військової служби в запас або у відставку, розподілено 1101 квартиру, а саме:

- 725 квартир – у новобудовах;
- 150 квартир – поточного вивільнення (розподіл квартир, що звільняються);
- 226 квартир – виключено з переліку службового житла Міністерства оборони та надано для постійного проживання.

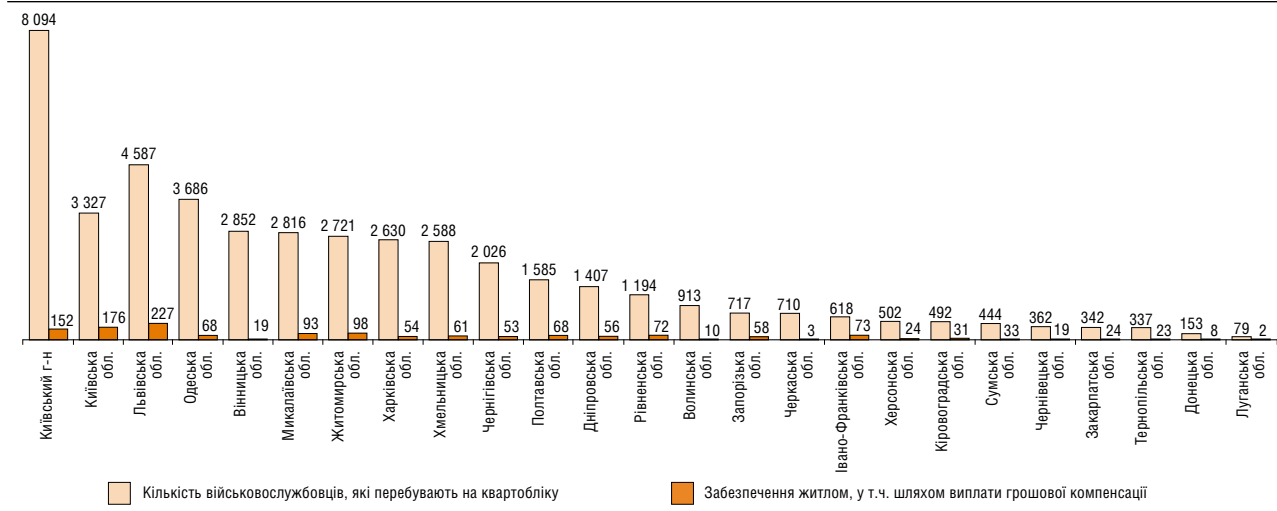
¹⁹ Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу” (із змінами) № 147 від 16 лютого 2011 р.

²⁰ Бюджетна програма 2101190 “Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України”.

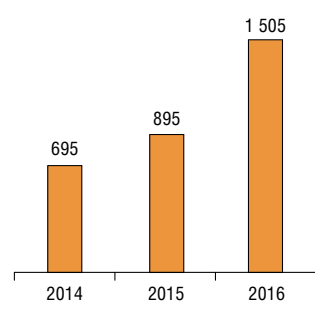

1101 квартира розподілена так: 584 – службові, 517 – постійні. Крім того, виплачено грошову компенсацію за належне для отримання жиле приміщення 404 сім'ям у сумі 154,2 млн грн. Усього забезпечено житлом 1505 сімей (схема 6.7).

Схема 6.7. Кількість безквартирних військовослужбовців та надання житла по регіонах України (на кінець року), осіб

Схема 6.8. Стан забезпечення житлом військовослужбовців, членів їх сімей у 2014–2016 рр.

Протягом останніх трьох років військовослужбовцям Збройних Сил виділено 2460 квартир, у тому числі 1321 службову, 1139 постійних та виплачено грошову компенсацію за належне для отримання жиле приміщення 635 сім'ям. Усього було забезпечено житлом 3095 сімей (схема 6.8).

У 2016 р. з фондів Міністерства оборони забезпечено житлом 406 учасників АТО, у тому числі 12 військовослужбовців, які отримали поранення (діаграма 6.1).

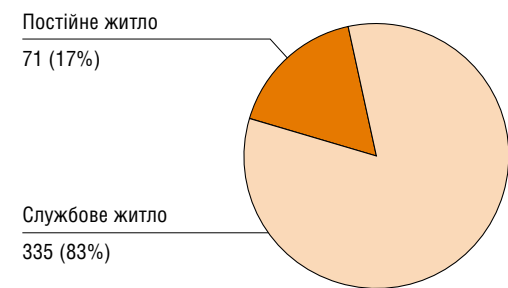
Протягом усього часу проведення АТО з фондів Міністерства оборони отримали житло 745 учасників АТО, у тому числі 39 військовослужбовців, що отримали тяжкі поранення.

У 2016 р. з різних джерел забезпечено житлом 52 сім'ї загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в АТО, з них (діаграма 6.2):

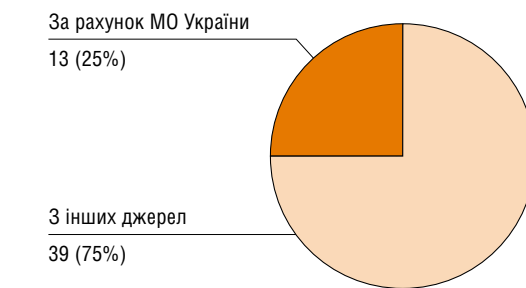
- з фондів Міністерства оборони – 13 сімей;
- від місцевих органів виконавчої влади – 1 сім'я;
- за рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції²¹ – 38 сімей.

Усього протягом проведення АТО з різних джерел забезпечено житлом 139 таких сімей.

Діаграма 6.1. Стан забезпечення житлом військовослужбовців – учасників АТО у 2016р., кількість, %

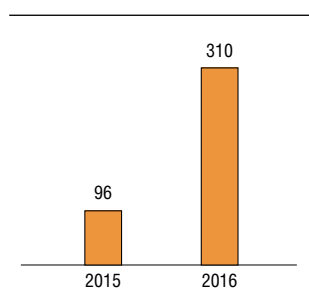

Діаграма 6.2. Стан забезпечення житлом сімей військовослужбовців Збройних Сил, які загинули в ході проведення АТО (на кінець року), кількість, %

²¹ Постанова Кабінету Міністрів України “Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей” (із змінами) № 719 від 19 жовтня 2016 р.

Схема 6.9. Стан забезпечення службовим житлом військово-службовців за контрактом у 2015–2016 рр., ліжка-місць

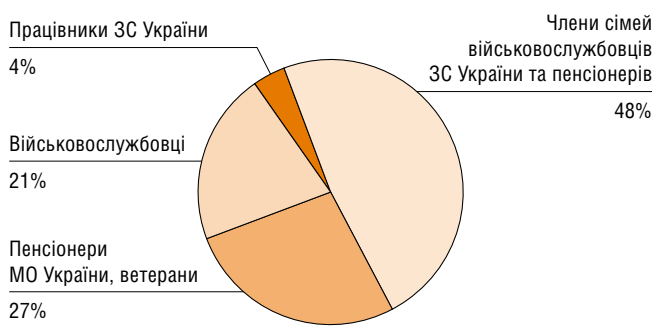
Створення фонду службового житла для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом

У період 2015–2016 рр. для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом (схема 6.9) відновлено 3 казарми на 406 ліжка-місць (у тому числі у 2016 р. 2 казарми на 310 ліжка-місць).

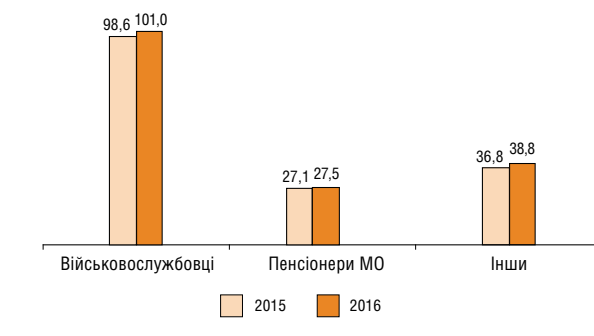
Медичне забезпечення військовослужбовців

На медичному забезпеченні в закладах охорони здоров'я Збройних Сил перебувають близько 1,2 млн осіб (діаграма 6.3), із них військовослужбовців – 250 тис., пенсіонерів Міністерства оборони (ветеранів військової служби, ветеранів війни, учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та інших) – 330 тис., членів сімей військовослужбовців-пенсіонерів Міністерства оборони – 585 тис., працівників Збройних Сил, які працюють у шкідливих умовах – 47 тис. У тому числі в 2016 р. пройшли стаціонарне лікування понад 167 тис. осіб (діаграма 6.4).

Діаграма 6.3. Соціальна структура пацієнтів військово-медичної служби у 2016 р., %

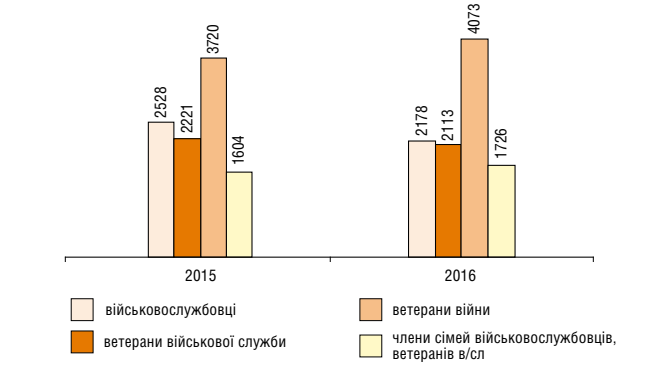

Діаграма 6.4. Кількість осіб, які пройшли стаціонарне лікування у військових лікувальних закладах у 2016 р. (порівняно з 2015 р.), тис. осіб

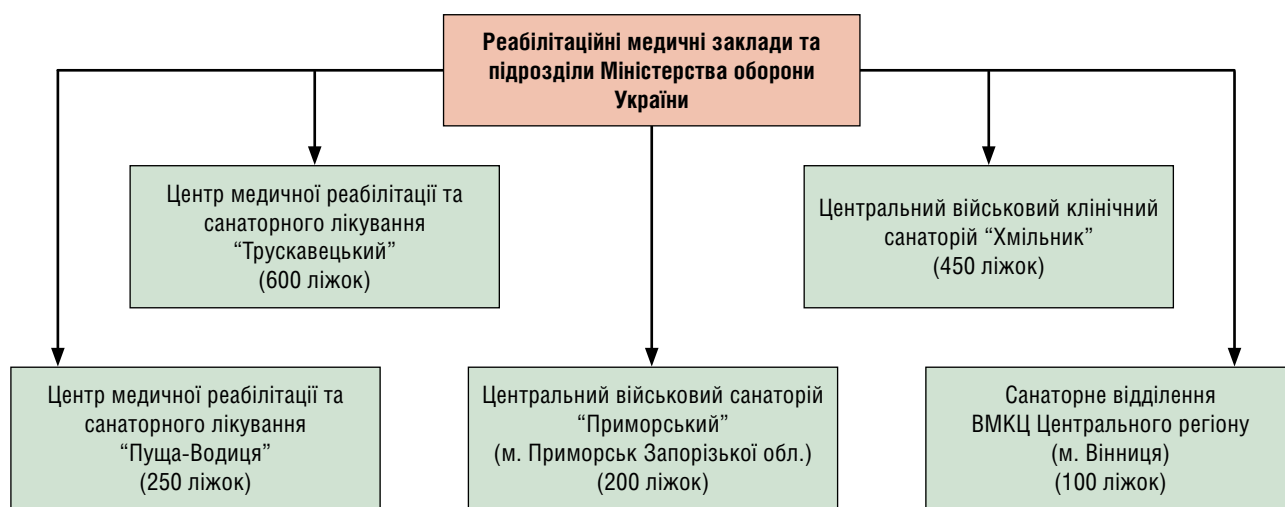
Для санаторно-курортного лікування та проведення медичної реабілітації (діаграма 6.5) військовослужбовців у Міністерстві оборони було чотири санаторно-курортні заклади загальною місткістю 1400 ліжок.

Діаграма 6.5. Кількість осіб, які пройшли лікування, оздоровлення та реабілітацію у центрах медичної реабілітації та санаторного лікування (санаторіях) Міністерства оборони у 2015–2016 рр.

У 2016 р. створено Центральний військовий санаторій “Приморський” (м. Приморськ Запорізької обл.) на 200 ліжок (схема 6.10).

Схема 6.10. Санаторно-курортні заклади Міністерства оборони (на кінець року)

Реалізація стратегії розвитку гуманітарної складової у Збройних Силах дає змогу забезпечити зміцнення бойового духу особового складу, сформувавши у нього почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу, духовно розвинути та підвищити мотивацію військовослужбовців до сумлінного виконання службових обов’язків, згуртувати військові колективи, створити і підтримати в них здоровий морально-психологічний клімат.

РОЗДІЛ 7

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО

БАГАТОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА
СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ
МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

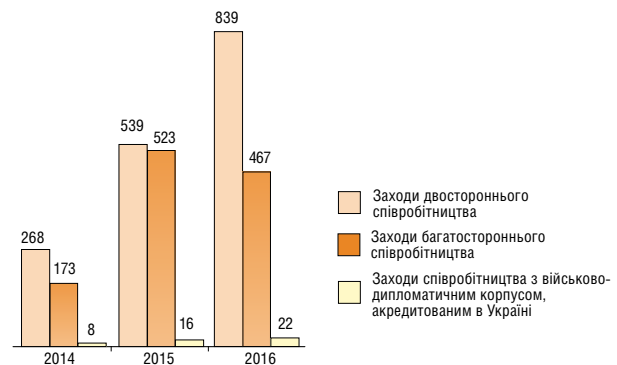
З огляду на складну безпекову ситуацію, пов'язану з веденням гібридної війни Російської Федерації проти України, яка в різних формах та з різним ступенем інтенсивності триває вже три роки, у 2016 р. міжнародне співробітництво оборонного відомства України спрямувалось на забезпечення розвитку спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил щодо адекватного реагування на загрози національній безпеці у військовій та інформаційній сферах, захист України, її суверенітету, територіальної цілісності та непорушності (недоторканності) кордонів, сприяння процесам європейської інтеграції України, забезпечення стратегічних комунікацій з оборонними відомствами держав-партнерів, зміцнення позитивного іміджу України та її Збройних Сил у світі, в тому числі завдяки підвищенню їх транспарентності.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Протягом 2016 р. проведено 1362 заходів міжнародного співробітництва (схема 7.1).

Схема 7.1. Кількісні показники міжнародного співробітництва у 2014 – 2016 рр.

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО

Основні зусилля двостороннього співробітництва Міністерства оборони та Збройних Сил у 2016 р. зосереджувалися на своєчасному та повному інформуванні міжнародної спільноти у цілому та керівництва оборонних відомств держав-партнерів зокрема щодо дій російських окупаційних військ на Сході України та у Криму. Керівництво Міністерства оборони та Збройних Сил здійснювало роботу щодо отримання політичної підтримки України на міжнародному рівні та залучення різних форматів міжнародної допомоги для розвитку оперативних спроможностей Збройних Сил України відповідно до стандартів і принципів НАТО.

У рамках міжнародного співробітництва протягом 2016 р. за участю Міністра оборони України було проведено 52 заходи на території України та 13 за її межами. За участю заступників Міністра оборони України – за кордоном 13 заходів та 56 заходів міжнародного співробітництва на території України.

Загалом упродовж 2016 р. у рамках двостороннього співробітництва з оборонними та військовими відомствами іноземних держав проведено 839 заходів. Більшість заходів було спрямовано на розвиток співробітництва з державами-членами НАТО та ЄС.

Співробітництво зі стратегічними партнерами України

Двостороннє співробітництво зі **Сполученими Штатами Америки** у 2016 р. характеризувалося високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях за участю керівництва Міністерства оборони, Збройних Сил України та представників оборонного відомства і агенцій США, Конгресу і Сенату США, Європейського командування збройних сил США та Посольства США в Україні. За участю керівництва оборонного відомства України було проведено 25 зустрічей.

Серед основних досягнень:

- поглиблення воєнно-політичного діалогу, підписання Концепції розвитку партнерства між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки на п'ятирічний період;
- отримання матеріально-технічної допомоги (обсяги міжнародної технічної допомоги США Збройним Силам України у 2016 р. становили понад 77 млн дол. Усього з 2014 р. США надано допомогу на суму близько 650 млн дол.);
- продовження роботи в Україні інструкторів у складі Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету з питань військового співробітництва та оборонного реформування;
- підготовка механізованих підрозділів, а також підрозділів Високомобільних десантних військ та Сил спеціальних операцій Збройних Сил України в рамках Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) (підготовлено п'ять батальйонів Збройних Сил України);
- робота в Україні стратегічного радника високого рівня в рамках діяльності Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України, надання консультативно-дорадчої допомоги 16 американськими радниками за різними функціональними напрямками;
- лікування та реабілітація поранених у ході антитерористичної операції військовослужбовців Збройних Сил України у лікувальних закладах США;
- продовження фахової та мовної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України у вищих військових навчальних закладах і центрах підготовки США.

Упродовж 2016 р. тривала плідна співпраця з Міністерством оборони **Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії**.

Свідченням позитивної динаміки цієї співпраці стало підписання у березні 2016 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони.

Продовжується активна робота британського стратегічного радника у складі Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України і представників Великої Британії у складі Багатонаціонального об'єднаного координаційного

комітету з питань військового співробітництва та оборонного реформування.

Протягом 2016 р. тривала курсова підготовка підрозділів Збройних Сил України на базі навчальних центрів та полігонів Збройних Сил України із залученням бри-

танських інструкторів (операція ORBITAL). Протягом роботи в Україні тренувальних груп було проведено близько 60 заходів тактичної курсової підготовки, на яких підготовлено понад 2500 українських військовослужбовців.

Ефективним також було співробітництво оборонних відомств **Канади** та України. Так, канадська сторона призначила стратегічного радника для роботи у складі Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Триває робота канадських представників у складі Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету з питань військового співробітництва та оборонного реформування. З вересня 2015 р. за сприяння Уряду та збройних сил Канади реалізується програма підтримки Збройних Сил України (операція UNIFIER), в рамках якої здійснюється підготовка підрозділів Збройних Сил України та інструкторів за різними спеціальностями.

У березні 2016 р. відбувся візит в Україну делегації Міністерства національної оборони Канади на чолі з Міністром національної оборони Канади Харджитом Саджаном. У ході візиту обговорено питання щодо стану та перспектив двостороннього співробітництва в оборонній сфері.

Співробітництво з країнами-сусідами та провідними країнами світу

Литовська, Латвійська та Естонська республіки стали одними з перших країн, які засудили анексію Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і російську агресію на Сході України та продовжують займати безкомпромісну позицію з цього приводу на міжнародній арені.

У 2016 р. відбулась низка двосторонніх зустрічей у ході офіційних візитів керівництва Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України до балтійських держав та керівників оборонних відомств Литовської, Латвійської та Естонської республік до України.

У 2016 р. в Україні тривала робота балтійських військових інструкторів у програмах підготовки українських військовослужбовців відповідно до стандартів НАТО.

Протягом 2016 р. проведено фізичну та психологічну реабілітацію понад 100 військовослужбовців Збройних Сил України у медичних закладах балтійських держав.

Тривала підготовка українських військовослужбовців у військових навчальних закладах балтійських держав.

Особливої уваги заслуговує перший в історії незалежної України обмін офіційними візитами міністрів оборони України та **Королівства Швеція** у 2016 р., під час якого було досягнуто домовленості про продовження діалогу на вищому військово-політичному рівні, зокрема сплановано візит начальника головного штабу оборони збройних сил Королівства Швеції в Україну у 2017 р.

Також протягом 2016 р. було продовжено обмін досвідом у галузі інженерної підготовки. Понад три роки реалізується співпраця між представниками Центру знешкодження вибухонебезпечних предметів та розмінування збройних сил Королівства Швеції (SWEDEC) та Центру розмінування Головного управління оперативного забезпечення Збройних Сил України (м. Кам'янець-Подільський) з питань здійснення координації діяльності зі знешкодження вибухонебезпечних предметів між уповноваженими органами, а також методики аналізу (узагальнення) практичного досвіду в обох країнах.

Активну участь у реформуванні оборонного сектору України бере **Королівство Норвегія**. Зокрема за підтримки норвезького Уряду Міністерство оборони

Королівства Норвегія реалізує в Україні три важливі для Міністерства оборони України проекти – Проект адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та перепідготовки офіцерів, звільнених в запас, Проект щодо зниження рівня корупції в системі управління персоналом Міністерства оборони України та Проект щодо розвитку системи дистанційного навчання.

У 2016 р. була успішно продовжена реалізація спільно з **Королівством Данія** проекту “Північний сокіл” (перевезення пального та вантажів з американської авіабази Туле на данську полярну станцію Норд на острові Гренландія для забезпечення життєдіяльності цієї станції). Зазначену співпрацю на взаємовигідних умовах планують продовжити у 2017 р.

Важливим напрямом співробітництва у 2016 р. стала організація та проведення представниками Міністерства національної оборони **Республіки Польща** для особового складу Збройних Сил України спеціалізованих курсів з питань планування та організації переміщення і транспортування військ і вантажів.

Генеральний штаб Збройних Сил України спільно з польськими колегами підписав Технічну угоду між Міністерством оборони України та Міністерством національної оборони Республіки Польща щодо реалізації заходів військової підготовки Збройних Сил України.

У 2016 р. польська сторона приєдналася до Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) та залучилась до підготовки підрозділів Збройних Сил України.

Протягом 2016 р. здійснювалося співробітництво з **Угорщиною, Чеською та Словацькою Республіками** в рамках регіональних проектів, тривала участь у діяльності багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”, спільні заходи підготовки військ, у тому числі участь у військових навчаннях.

Активізовано співробітництво у медичній сфері з угорським Військово-медичним центром передового досвіду. Українські військові лікарі взяли участь у курсі з питань надання невідкладної допомоги у разі польових поранень. Відбувся візит представників медичної служби Збройних Сил України в Угорщину на запрошення директора центру НАТО з удосконалення медичної майстерності. 10 українських військовослужбовців пройшли лікування та реабілітацію.

Двостороннє співробітництво між оборонними відомствами України та **Румунії** характеризувалося позитивною динамікою та високою результативністю. Так, у квітні 2016 р. відбувся візит Міністра оборони України генерала армії України Полторака С. Т. у Румунію у складі української делегації на чолі з Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України Порошенком П. О. Під час візиту було підписано угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії стосовно співробітництва у сфері військових перевезень.

Протягом 2016 р. активізовано воєнно-політичний діалог на рівні керівників оборонних відомств України та **Республіки Молдова**, під час зустрічей яких обговорено питання регіональної безпеки та розвитку співпраці в оборонній сфері, підкреслено

єдність двох країн у питаннях підтримки і зміцнення європейської безпеки та протидії російській агресії.

Плідним було співробітництво між міністерствами оборони України та **Федеративної Республіки Німеччина**. Протягом 2016 р. відбулася низка зустрічей на вищому рівні, зокрема візит до України парламентського державного секретаря Федерального міністерства оборони Федеративної Республіки Німеччина. У ході візиту було підписано угоду між Міністерством оборони України та Федеральним міністерством оборони Федеративної Республіки Німеччина щодо направлення німецьких військових консультантів до Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

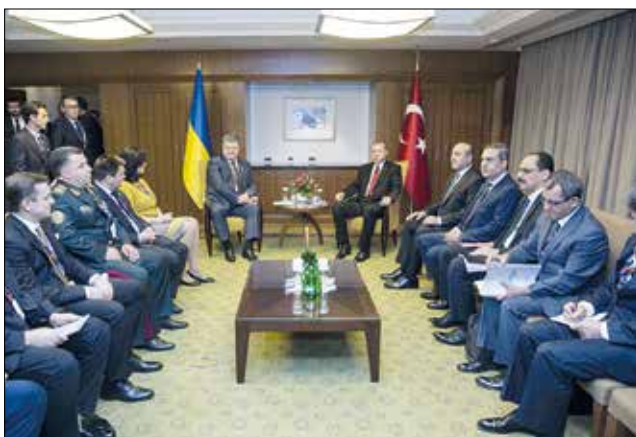
Крім цього, у 2016 р. було підписано меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Федеральним міністерством оборони Федеративної Республіки Німеччина про надання даних та послуг з кодифікації в рамках групи директорів з кодифікації НАТО.

Німецька сторона продовжує лікування поранених в АТО військовослужбовців Збройних Сил України у медичних закладах Бундесверу.

Щороку близько 30 військовослужбовців Збройних Сил України проходять навчання на фахових курсах у військових начальних закладах Німеччини за повної фінансової підтримки приймаючої сторони.

У рамках співробітництва з оборонним відомством **Французької Республіки** було проведено українсько-французькі двосторонні консультації для продовження діалогу з питань регіональної політики безпеки та стратегічного планування.

Відповідно до плану двостороннього співробітництва між збройними силами України та **Італійської Республіки** на 2016 р. проведено 37 заходів двостороннього співробітництва. Організовано лікування та реабілітацію військовослужбовців – учасників антитерористичної операції у лікувальних закладах Італійської Республіки.

Активно розвивається співпраця з Міністерством оборони **Турецької Республіки**. Протягом 2016 р. було підписано чотири міждержавні угоди у сфері військово-фінансового співробітництва, відбулося понад 20 плідних візитів та зустрічей, в тому числі на рівні глав оборонних відомств. Знаковою подією стало підписання відповідних угод стосовно виділення 3,1 млн дол. фінансової допомоги для Збройних Сил України в 2017 р. з боку Туреччини.

Завдяки інтенсифікації воєнно-політичного діалогу активізовано співпрацю між збройними силами України та **Грузії**. Так, у липні 2016 р. відбувся візит начальника Генерального штабу збройних сил Грузії в Україну, під час якого було підтверджено готовність

сторін до подальшого розвитку взаємовигідного двостороннього співробітництва, найбільш перспективними напрямами якого визначено вивчення та обмін досвідом з питань реформування і розвитку збройних сил, впровадження стандартів НАТО в повсякденну діяльність, вивчення досвіду підготовки сержантського корпусу у збройних силах Грузії, спільну участь у багатонаціональних навчаннях, розвиток співробітництва у військово-технічній галузі та у сфері військової освіти.

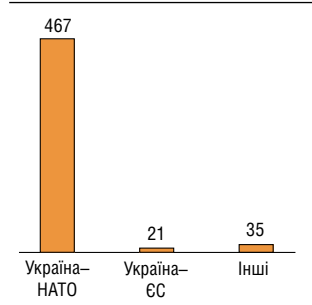
Оборонне відомство Грузії організувало проведення курсів реабілітації для українських військовослужбовців, які отримали поранення. Усього на базі медико-психологічного реабілітаційного центру Міністерства оборони Грузії пройшли реабілітацію 48 військовослужбовців Збройних Сил України.

Протягом 2016 р. також активізувалась співпраця з **Об'єднаними Арабськими Еміратами та Республікою Пакистан**. Так, у листопаді 2016 р. відбулося відвідування Міжнародної виставки "IDEAS-2016", а також проведення зустрічей з воєнно-політичним керівництвом Пакистану та Об'єднаних Арабських Еміратів.

Було налагоджено воєнно-політичний діалог між Україною та **Державою Кувейт**. В кінці серпня 2016 р. Міністр оборони України генерал армії України Полторак С.Т. зустрівся з начальником Генерального штабу збройних сил Держави Кувейт генерал-лейтенантом Мухаммедом Халід Аль-Хадером.

БАГАТОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Схема 7.2. Заходи багатостороннього співробітництва у 2016 р.

Основні зусилля Міністерства оборони України в контексті багатостороннього співробітництва та співробітництва в рамках міжнародних організацій та ініціатив, виходячи з довгострокової мети приєднання України до загальноєвропейської системи безпеки, спрямовувалися на досягнення Україною критеріїв, необхідних для набуття членства в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, а також на забезпечення рівноправного взаємовигідного співробітництва у військовій, воєнно-політичній та військово-технічній сферах з іншими зацікавленими партнерами (схема 7.2).

Співробітництво з Європейським Союзом. Участь Збройних Сил України у виконанні заходів порядку денного асоціації Україна – ЄС у 2016 р.

Протягом 2016 р. співробітництво між Україною та ЄС в оборонній сфері здійснювалось відповідно до пріоритетів, визначених Планом заходів виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині, що стосується Міністерства оборони України, та Робочим планом співробітництва Збройних Сил України та Секретаріату Ради ЄС (у сфері Спільної політики безпеки і оборони) за напрямками:

- розвитку військово-політичного діалогу між керівництвом Збройних Сил України та Європейського Союзу;
- залучення підрозділів Збройних Сил України до формування бойових тактичних груп ЄС;
- участі в ініціативі ЄС “Східне партнерство” (фахова підготовка);
- розвитку співпраці з Європейським оборонним агентством (ЄОА).

Протягом 2016 р. проводились зустрічі керівництва Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України з Головою Військового комітету ЄС, керівництвом ЄОА, представниками різних інституцій ЄС.

У 2016 р. проводилася підготовка сил та засобів Збройних Сил України до оперативного чергування у складі бойових тактичних груп ЄС: підрозділи Збройних Сил України залучалися до заходів з підготовки та безпосереднього чергування в БТГ “Хелброк”, країн Вишеградської четвірки та у складі литовського національного елемента забезпечення БТГ ЄС під проводом Великої Британії.

Представники Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України брали участь у заходах у рамках ініціативи ЄС “Східне партнерство”.

У рамках зазначеної ініціативи за підтримки Європейського коледжу безпеки і оборони проводилася підготовка військовослужбовців та працівників Збройних Сил України у сфері Спільної політики безпеки та оборони на орієнтаційних курсах з питань СПБО в Україні (м. Київ) і за кордоном (м. Брюссель, м. Мінськ та м. Тбілісі).

У жовтні 2016 р. на базі Навчально-наукового центру міжнародної миротворчої діяльності Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського було проведено Орієнтаційний курс з питань СПБО, участь в якому взяли 300 осіб.

Набуло розвитку співробітництво Міністерства оборони України з Європейським оборонним агентством.

Партнерство з НАТО, виконання заходів у рамках реалізації Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2016 р.

З перших днів агресивних дій Росії проти України НАТО послідовно дотримувалася чіткої позиції на цілковиту і беззастережну підтримку суверенітету і територіальної цілісності України, невизнання незаконної анексії Криму Росією і засудження насильства на Сході України, ініційованого Росією і підтримуваними нею найманцями та місцевими сепаратистами, припинення практичної цивільної і військової співпраці з Росією та надання максимальної можливої підтримки Україні.

У 2016 р. НАТО, засуджуючи агресивні дії Росії проти України, продовжувала демонструвати свою відданість Особливому партнерству з Україною та підтримувати реформування структур безпеки і оборони України у рамках діяльності Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня (СРГВР) і механізму Процесу планування і оцінки сил (ППОС), а також дорадчої місії при Представництві НАТО у Києві. Держави-члени НАТО сприяють трансформації оборонних і безпекових установ України у сучасну й ефективну організацію під належним цивільним і демократичним контролем, яка була б у змозі забезпечити надійне стримування агресії і захист від воєнних загроз.

Одним з найбільш важливих підсумків практичної взаємодії України та НАТО у 2016 р. стало завершення Комплексного огляду сектору безпеки і оборони, схвалення Концепції розвитку сектору безпеки і оборони та Стратегічного оборонного бюлетеня України, розробленого за підтримки експертів Альянсу. У Спільній заяві Комісії Україна – НАТО на рівні глав держав та урядів, прийнятій на саміті НАТО у Варшаві 9 липня 2016 р., союзники привітали ухвалення Стратегічного оборонного бюлетеня як дорожньої карти оборонної реформи України. Радники Альянсу беруть активну участь у діяльності робочих груп Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Крім того, експерти держав-членів НАТО залучалися до опрацю-

вання проекту Державної програми розвитку Збройних Сил України до 2020 р., проекту Логістичної доктрини та інших документів оборонної реформи.

Динаміка воєнно-політичного діалогу між Україною та НАТО досягла безпрецедентної інтенсивності.

Так, для проведення консультацій з НАТО щодо виконання планів оборонної реформи делегація України на чолі з Міністром оборони України взяла участь у двох засіданнях Комісії Україна – НАТО у березні та червні 2016 р.

Проведено два засідання Військового комітету Україна – НАТО (січень, травень) за участю начальника Генерального штабу Збройних Сил України, під час яких обговорювалися питання підвищення обороноздатності держави та розвитку спроможностей Збройних Сил України.

У 2016 р. представники Міністерства оборони України взяли участь у двох засіданнях Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня та у двох засіданнях Спільної робочої групи з питань оборонно-технічного співробітництва.

Заступник Міністра оборони України у листопаді взяв участь у засіданні Конференції національних директорів з озброєння.

Важливою віхою співробітництва Україна – НАТО стало затвердження Комплексного пакету допомоги для України (КПД) главами держав та урядів держав-членів Альянсу під час Саміту НАТО у Варшаві 9 липня 2016 року. КПД має на меті зміцнити, розширити і систематизувати підтримку України з боку НАТО, забезпечити спроможність України гарантувати свою безпеку і запрова-

джувати реформи національних структур безпеки на основі євроатлантичних стандартів і практик. Комплексний пакет допомоги охоплює 40 заходів цілеспрямованої допомоги у ключових галузях.

Значна частка допомоги НАТО та її держав-членів надається Україні через програми Трестових фондів НАТО (ТФ), що увійшли у КПД.

На цей час Міністерство оборони України як основний бенефіціар допомоги (міністерство-координатор реалізації програм ТФ) залучене до реалізації заходів п'яти ТФ, а саме:

- з модернізації системи зв'язку та автоматизації управління військами;
- зі зміни військової кар'єри на професійну цивільну;
- з логістики і стандартизації;
- з утилізації в Україні легких озброєнь (ЛО), стрілецької зброї (СЗ), звичайних боєприпасів та протипіхотних мін типу ПФМ-1;
- з питань розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям.

Крім того, Міністерство оборони України як неосновний отримувач допомоги бере участь у реалізації проектів ще трьох ТФ:

- з кіберзахисту;
- з медичної реабілітації (протезування) військовослужбовців;
- з перезахоронення радіоактивних відходів.

З метою підвищення ефективності використання допомоги ТФ створено відповідні міжвідомчі робочі групи (координаційні ради ТФ), які очолюють профільні заступники Міністра оборони України, участь в яких беруть, крім представників Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, експертів від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади України, радники від НАТО та представники волонтерських організацій.

Крім того, представники Міністерства оборони України беруть участь у Програмі НАТО з професійного розвитку і Програмі НАТО з розвитку доброчесності.

У 2017 р. першочергова увага буде концентрована на продовженні заходів оборонної реформи, реалізації проектів ТФ і програм Альянсу та проведенні багатонаціональних навчань, метою яких є підвищення бойової готовності підрозділів Збройних Сил України та підвищення рівня взаємосумісності військових підрозділів ЗС України з підрозділами держав-членів НАТО.

Міністерство оборони також здійснюватиме заходи, передбачені у відповідних розділах Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 р. Представники Міністерства оборони долучатимуться до проектів, організованих для відзначення 20-ї річниці підписання Хартії про Особливе Партнерство Україна – НАТО 9 липня 1997 р.

Виконання Індивідуальної програми партнерства між Україною і НАТО на 2016 р.

Індивідуальна програма партнерства є одним із основних механізмів практичної реалізації військового співробітництва між Збройними Силами України та Альянсом й досягнення необхідного рівня взаємосумісності з НАТО.

У 2016 р. в рамках Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО 399 представників Збройних Сил України взяли участь у 213 заходах військового співробітництва за кордоном (табл. 7.1).

Таблиця 7.1. Заходи військового співробітництва за кордоном

Заходи	Кількість заходів	Кількість учасників
Навчальні курси, стажування	115	167
Конференції, засідання, семінари, симпозиуми	70	87
Командно-штабні навчання	28	145
Усього	213	399

Основні зусилля співробітництва Збройних Сил України з НАТО в рамках Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО протягом 2016 р. було зосереджено на таких пріоритетних напрямках:

- створення та розвиток Сил спеціальних операцій Збройних Сил України;
- відновлення та розвиток оперативних спроможностей Військово-Морських Сил Збройних Сил України;
- удосконалення системи управління та зв'язку;
- подальший розвиток систем матеріально-технічного та тилового забезпечення (впровадження інтегрованої системи логістики) та впровадження системи медичного забезпечення відповідно до стандартів НАТО;
- розвиток спроможностей у галузі стратегічних комунікацій;
- впровадження стандартів НАТО.

Співробітництво в рамках інших міжнародних та регіональних безпекових організацій та ініціатив. Співробітництво з ООН та ОБСЄ

Протягом 2016 р. українські військовослужбовці брали активну участь у двох місіях **НАТО**: національний контингент (40 осіб) у складі Багатонаціональних сил “КФОР” у Косові, Республіка Сербія, та національний персонал (10 осіб) у складі Тренувально-дорадчої Місії НАТО “Рішуча підтримка” в Ісламській Республіці Афганістан.

У врегулюванні ситуації на Сході України важливу роль відіграє **ОБСЄ**, зокрема Спеціальна моніторингова місія (СММ), яку було розгорнуто у 2014 р. на прохання Уряду України. Основна мета діяльності СММ полягає у сприянні якнайскорішому припиненню військового протистояння, встановленню миру, стабільності та безпеки в нашій державі.

Слід зазначити, що крім головних завдань з проведення постійного моніторингу та звітування щодо виконання сторонами конфлікту положень Мінських угод, СММ фактично є єдиним міжнародним інструментом, за допомогою якого (на протигагу викривленої російській пропаганді) можливо здійснювати своєчасне надання світовій спільноті правдивої та неупередженої інформації стосовно подій, які реально відбуваються у зоні проведення антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Прагнучи до подальшої інтеграції в європейську спільноту, Україна розглядає діяльність у рамках регіонального співробітництва **Ради міністрів оборони Південно-Східної Європи** (РМО ПСЄ) як вагомий внесок у загальноєвропейську систему безпеки, що дає змогу підтримувати мир та стабільність у Південно-Східній Європі.

Заступник Міністра оборони України з питань європейської інтеграції взяв участь у ювілейному 20-му засіданні РМО ПСЄ у м. Рим, Італійська Республіка, та поінформував іноземні засоби інформації про факти анексії Росією Криму і триваючої російської агресії на Сході України.

Також представники Міністерства оборони України брали участь у засіданнях Координаційного комітету та Політико-військового керівного комітету РМО ПСЄ. Під час засідань обговорювали стан реалізації проектів у рамках діяльності РМО ПСЄ, військово-політичну ситуацію на Сході України у зв'язку з російською агресією та підбили підсумки діяльності Багатонаціональних миротворчих сил Південно-Східної Європи.

Стосовно **регіонального співробітництва**, то у 2016 р. було завершено процес набуття повних оперативних спроможностей Командуванням спільної литовсько-польсько-української військової частини та досягнуто готовності ЛИТПОЛУКРБРИГ до виконання завдань у складі міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки.

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Протягом 2016 р. близько 1 тис. військовослужбовців Збройних Сил України у складі трьох національних контингентів та національного персоналу взяли участь у 10 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (далі – МОПМБ) під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території 8 країн світу та у районі Аб'ей (схема 7.3). Результати виконання завдань українськими миротворцями отримали високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій.

Протягом 2016 р. було організовано та практично проведено три планових ротації національних контингентів та забезпечено участь 43 осіб національного персоналу у складі МОПМБ.

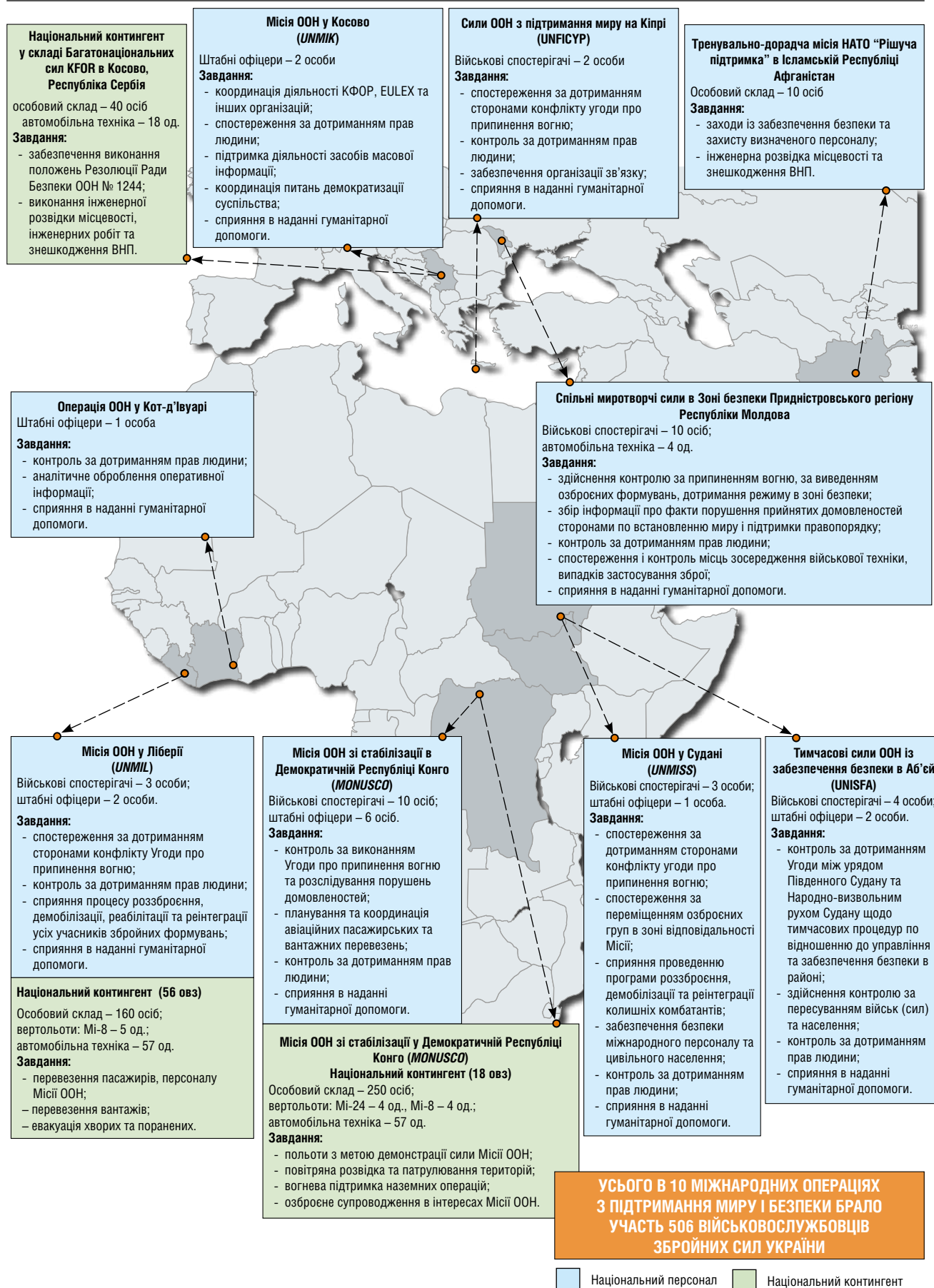
Водночас, зважаючи на стабілізацію ситуацій у Кот-д'Івуарі та Ліберії, відповідно до положень резолюцій РБ ООН № 2226, 2239 у 2016 р. було скорочено частину 56-го окремого вертолітного загону Місії ООН у Ліберії та авіаційну групу зі складу цього ж загону, яка виконувала завдання у складі Операції ООН у Кот-д'Івуарі.

Особовий склад національних контингентів та персоналу протягом 2016 р. успішно виконував визначені завдання у складі МОПМБ та з гідністю і честю представляв Збройні Сили України на міжнародній арені. Незважаючи на складну військово-політичну та соціально-економічну ситуацію в державі, вдалося забезпечити функціонування національних контингентів та персоналу на високому рівні, зберегти належний рівень представництва Збройних Сил України у складі МОПМБ із залученням мінімально необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів.

Схема 7.3. Участь національних контингентів і персоналу Збройних Сил України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, на кінець 2016 р.

**КОНТРОЛЬ НАД
ОЗБРОЄННЯМ**

Україна залишається послідовною прихильницею курсу глобального ядерного роззброєння і непоширення, повного та своєчасного виконання міжнародних зобов'язань у галузі контролю над озброєнням.

В умовах анексії Російською Федерацією АР Крим і збройного конфлікту, що триває на території окремих районів Донецької та Луганської областей, українська сторона вживає усіх можливих заходів для пошуку шляхів мирного врегулювання ситуації, що склалася. Зокрема, активно застосовують механізми міжнародних договорів у сфері контролю над озброєннями.

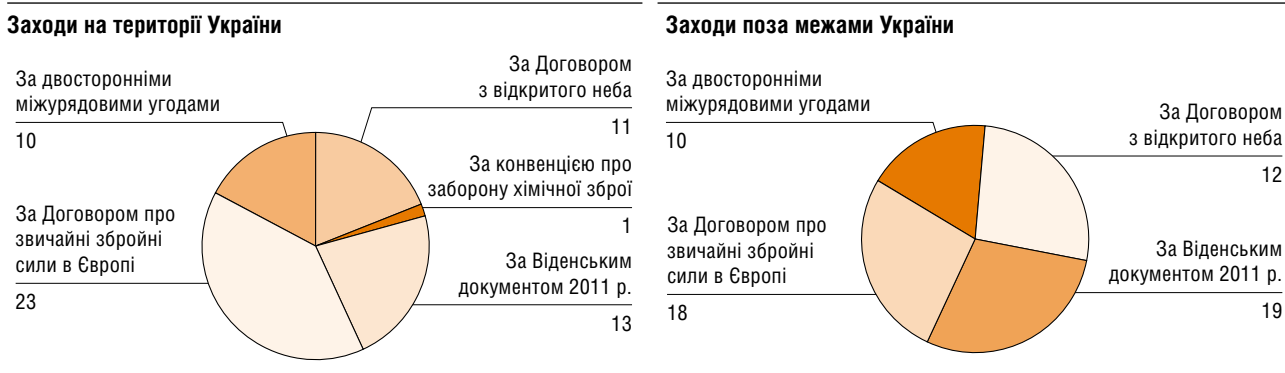

У цьому контексті важливим внеском Збройних Сил України до створення позитивного зовнішньополітичного іміджу держави виступає імплементація таких важливих документів, як Договір про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ), Договір з відкритого неба (ДВН), Віденський документ 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки ((ВД-2011), двосторонні міждержавні угоди (ДУ) про додаткові заходи зміцнення довіри та безпеки із суміжними державами (Словацькою Республікою, Республікою Польща, Республікою Білорусь, Угорщиною та Румунією), а також активна участь у зміцненні довіри і безпеки у

військово-морській сфері в регіоні Чорного моря.

Протягом 2016 р. на території України іноземні інспекційні групи виконали 58 контрольних заходів. Беручи участь у процесі контролю над озброєнням, Україна протягом року провела 59 контрольних заходів на території держав-учасниць міжнародних договорів (схема 7.4).

Схема 7.5. Кількісні показники верифікаційної діяльності на території України у 2016 р.

Протягом 2016 р. Україна продовжувала використовувати механізми Віденського документа і прийняла на своїй території шість додаткових контрольних заходів за розділом X зазначеного документа у південному і східному регіонах України з метою спостереження за розвитком воєнно-політичної обстановки у нашій державі та об'єктивного інформування міжнародної спільноти про реальну військову діяльність Збройних Сил та інших утворених відповідно до законів військових формувань України. Результати заходів були офіційно поширені серед держав-учасниць ОБСЄ під час засідань робочих органів цієї міжнародної організації у м. Відень, Австрія.

Крім того, для перевірки виконання міжнародних зобов'язань російською стороною представники Збройних Сил України спільно з інспекторами країн-членів НАТО протягом 2016 р. провели 4 місяці спостережних польотів на території Російської Федерації за Договором з відкритого неба.

У рамках виконання міжнародних зобов'язань України за Віденським документом на початку вересня 2016 р. в Україні перебували 77 представників держав–учасниць ОБСЄ та держав–партнерів з 35 країн. Вони відвідали авіаційну базу, сухопутний об'єкт та розглянули нові типи озброєння та військової техніки Збройних Сил України.

Україна сьогодні перебуває у центрі міжнародних процесів і трансформацій, які безпосередньо зачіпають її інтереси (створюють нові можливості або несуть в собі серйозні ризики та загрози). У зв'язку зі зміною міжнародної ситуації значно підвищились роль та статус контролю над озброєнням, змінились зміст та географія заходів довіри та безпеки.

Україна неухильно виконує взяті на себе міжнародні зобов'язання у галузі контролю над озброєнням і використовує передбачені міжнародними договорами та угодами механізми для поширення об'єктивної інформації про воєнну-політичну обстановку у державі та реальну військову діяльність Збройних Сил та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

У 2016 р. міжнародне співробітництво було спрямовано на розвиток спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил України щодо адекватного реагування на загрози національній безпеці держави у воєнній сфері, захисту її суверенітету, територіальної цілісності, максимальному сприянні європейської інтеграції України, підтримання миру та безпеки.

Основні зусилля зосереджувалися на подальшому розвитку відносин з ключовими державами-партнерами, зокрема США, Великобританією, Канадою, ФРН, Польщею, Литвою, Латвією, Естонією, Румунією та міжнародними організаціями, насамперед НАТО, ЄС, ООН.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

У 2016 р. Збройні Сили України наростили спроможності щодо виконання покладених на них завдань стосовно запобігання поширенню кризової ситуації, стримування збройного конфлікту, ізоляції району АТО на Сході України та відсічі збройній агресії проти України.

У 2017 р. діяльність Збройних Сил України буде спрямована на розвиток спроможностей для адекватного реагування на загрози національній безпеці у воєнній сфері, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державного кордону України, підтримки міжнародного миру і безпеки в умовах агресивних дій Російської Федерації із застосуванням форм і способів гібридної війни.

Пріоритетними завданнями Збройних Сил України на 2017 р. будуть:

- реформування апарату Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України відповідно до принципів і критеріїв, прийнятих у державах-членах НАТО;
- формування збалансованої системи розвитку Збройних Сил України, що ґрунтується на плануванні на основі спроможностей з урахуванням змін характеру воєнних конфліктів;
- нарощування бойових спроможностей, насамперед, військових частин бойового складу Збройних Сил України щодо виконання покладених на них завдань;
- покращення якісного складу військових частин бойового складу за рахунок комплектування військовослужбовцями військової служби за контрактом, забезпечення укомплектованості основних командних посад;
- створення стратегічного резерву, введення в дію Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних;
- відновлення справності, модернізація, розроблення та закупівля сучасних зразків озброєння, військової та спеціальної техніки, забезпечення ними Збройних Сил України;
- реформування системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України в рамках єдиної системи логістики і постачання сил оборони як у мирний час, так і в особливий період із запровадженням сучасних систем і технологій для оперативного і повного забезпечення потреб військ (сил);
- охорона життя і здоров'я військовослужбовців, медична допомога, лікування і медична реабілітація поранених військовослужбовців-учасників антитерористичної операції для повернення їх до виконання обов'язків військової служби або забезпечення їх соціальної та трудової адаптації;
- забезпечення соціальних прав і гарантій військовослужбовців та членів їх сімей, нормативно-правове врегулювання питань підвищення рівня їх соціального захисту.

Реалізація пріоритетних завдань буде здійснюватися шляхом планового виконання визначених на 2017 р. заходів Стратегічного оборонного бюлетеня України.

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЯКІ ПРИЙНЯТІ (ВИДАНІ) У 2016 р.

Нормативно-правовий акт	Дата прийняття та реєстраційний номер
Законодавство України	
“Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони”	16 червня 2016 р. № 1420-VIII
“Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони”	2 листопада 2016 р. № 1720-VIII
Постанови Верховної Ради України	
“Про внесення зміни до пункту 3 Постанови Верховної Ради України “Про додаткові заходи щодо зміцнення обороноздатності та безпеки держави”	6 грудня 2016 р. № 1768 - VIII
Укази Президента України	
“Про затвердження військово-адміністративного поділу України”	5 лютого 2016 р. № 39/2016
“Про присвоєння імені Василя Нікіфорова літаку Су-27 (бортовий номер 50) 831 гвардійської бригади тактичної авіації Повітряних Сил України”	10 лютого 2016 р. № 43/2016
“Про шефську допомогу військовим частинам Збройних Сил України, Національної гвардії України та Державної прикордонної служби України”	11 лютого 2016 р. № 44/2016
«Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”»	14 березня 2016 р. № 92/2016
“Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу у 2016 році”	30 березня 2016 р. № 122/2016
“Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277”	15 квітня 2016 р. № 160/2016
«Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України»	6 червня 2016 р. № 240/2016
“Про Положення про проходження військової служби у Збройних Силах України іноземцями та особами без громадянства”	10 червня 2016 р. № 248/2016
“Про присвоєння імені Юрія Олефіренка середньому десантному кораблю “Кіровоград” 5 бригади надводних кораблів Південної військово-морської бази Військово-Морських Сил Збройних Сил України”	2 липня 2016 р. № 290/2016
“Про проведення параду військ з нагоди відзначення 25-ї річниці незалежності України”	22 липня 2016 р. № 307/2016
“Про День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України”	26 липня 2016 р. № 311/2016
“Про внесення змін до Указу Президента України від 30 жовтня 2000 року № 1173”	22 серпня 2016 р. № 344/2016
“Про затвердження Положення про територіальну оборону України”	23 вересня 2016 р. № 406/2016
“Про відзначення державними нагородами України”	27 жовтня 2016 р. № 476/2016
“Про присвоєння А. Ткачу звання Герой України”	13 жовтня 2016 р. № 449/2016
“Про присвоєння В. Гарматію звання Герой України”	13 жовтня 2016 р. № 448/2016
“Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня захисника України”	12 жовтня 2016 р. № 442/2016
“Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України”	14 листопада 2016 р. № 503/2016
“Про присвоєння імені Олександра Белого літаку Іл.-76МД (бортовий номер 76683) бригади транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України”	30 листопада 2016 р. № 529/2016
“Про Положення про військовий квиток осіб рядового, сержантського і старшинського складу та Положення про військовий квиток офіцера запасу”	30 грудня 2016 р. № 582/2016

Нормативно-правовий акт	Дата прийняття та реєстраційний номер
Розпорядження Президента України	
“Про делегацію України для участі у переговорах із Республікою Польща щодо укладення Угоди між Україною та Республікою Польща про співробітництво у сфері оборони”	27 січня 2016 р. № 20/2016-рп
Постанови КМУ	
“Про внесення зміни до пункту 13 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 р. № 65”	4 лютого 2016 р. № 84
“Про внесення змін до пункту 32 Положення про ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”	11 лютого 2016 р. № 71
“Про внесення зміни до пункту 1-1 Порядку надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями”	10 березня 2016 р. № 201
“Про внесення змін у додаток до Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах”	10 березня 2016 р. № 195
“Про затвердження Порядку відшкодування витрат, пов'язаних з перевезенням військовослужбовців та членів їх сімей, їх особистого майна залізничним, повітряним, водним і автомобільним (за винятком таксі) транспортом”	2 березня 2016 р. № 155
“Про внесення змін до Порядку визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення”	16 березня 2016 р. № 183
“Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”	16 березня 2016 р. № 179
“Про затвердження Порядку виплати військовослужбовцям Збройних Сил, Національної гвардії, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації і Управління державної охорони грошової компенсації вартості за неотримане речове майно”	16 березня 2016 р. № 178
“Про внесення зміни у додаток 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 780”	23 березня 2016 р. № 222
“Питання підготовки території держави до оборони”	23 березня 2016 р. № 214
“Про затвердження Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року”	30 березня 2016 р. № 284-6
“Про внесення змін до пункту 8 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу”	6 квітня 2016 р. № 273
“Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави”	8 червня 2016 р. № 362
“Про внесення зміни до пункту 2 Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив”	1 липня 2016 р. № 402
“Питання підготовки військових фахівців для потреб Військово-Морських Сил Збройних Сил”	13 липня 2016 р. № 433
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині виготовлення бронетранспортерів БТР-4Е”	14 липня 2016 р. № 431
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення РСЗВ БМ-21 “Град”, 122 мм СГ 2С1 “Гвоздика” та 152 мм СГ 2С3 “Акація”	14 липня 2016 р. № 430
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення БРДМ-2”	14 липня 2016 р. № 425
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення БМП-1, БМП-2, БРМ-1К та БРЕМ-2”	14 липня 2016 р. № 428
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення танків Т-64 та Т-80”	14 липня 2016 р. № 427
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення танків Т-72Б (Б1, БВ, Б1В)”	14 липня 2016 р. № 426
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення автомобілів Урал-4320 (43202, 43203, 4420, 44202), КЕТ-Л (КТ-Л, МТП-А1-1), КамАЗ-4310 (43101, 43105, 43106) та КамАЗ-5320 (53212, 5410, 54112, 5511)”	14 липня 2016 р. № 432
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення автомобілів МАЗ-537, МТ-ЛБ-АТ (МТ-ЛБ, МТ-Лбу), КТ-Т (МТП-А4-1) та причепів до МАЗ-5247 (ЧМЗАП-9990)”	14 липня 2016 р. № 429
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення літаків Л-39”	14 липня 2016 р. № 423
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення ракет 5В55Р до ЗРК С-300”	14 липня 2016 р. № 422
“Деякі питання підвищення обороноздатності і безпеки держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у частині ремонту та відновлення вертольотів Мі-8МТ та авіаційних двигунів типу ТВ3-117”	14 липня 2016 р. № 424
“Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою “Видатки для Головного управління розвідки Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави”	22 липня 2016 р. № 450
“Про внесення змін до норм харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань”	22 липня 2016 р. № 470
“Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 року № 607”	27 липня 2016 р. № 474

Нормативно-правовий акт	Дата прийняття та реєстраційний номер
“Про внесення змін до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2008 р. № 873”	23 серпня 2016 р. № 525
“Про внесення змін до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення”	8 вересня 2016 р. № 602
“Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2007 р. № 153 і від 29 березня 2002 р. № 401”	8 вересня 2016 р. № 619
“Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 р. № 5 та від 5 квітня 2014 р. № 85”	14 вересня 2016 р. № 638
“Про внесення зміни в додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2007 р. № 1294”	22 вересня 2016 р. № 649
“Про внесення змін до норм харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань”	3 жовтня 2016 р. № 696
“Про внесення змін до пункту 7 постанови Кабінету Міністрів України від 22 травня 2000 р. № 829”	5 жовтня 2016 р. № 680
“Деякі питання військово-транспортного обов’язку”	5 жовтня 2016 р. № 690
“Про внесення змін до Положення про Міністерство оборони України”	19 жовтня 2016 р. № 730
“Питання харчування військовослужбовців Управління державної охорони”	19 жовтня 2016 р. № 737
“Про затвердження переліку товарів, виконаних робіт, наданих послуг за кодами згідно з Державним класифікатором продукції та послуг ДК 016:2010, вартість яких на період проведення антитерористичної операції включається до інших витрат звичайної діяльності або на вартість яких не проводиться коригування фінансового результату до оподаткування”	26 жовтня 2016 р. № 758
“Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу”	26 жовтня 2016 р. № 769
“Деякі питання надання медичної допомоги у військово-медичних закладах і взаєморозрахунків за неї між військовими формуваннями”	2 листопада 2016 р. № 782
“Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення сім’ям військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх”	30 листопада 2016 р. № 884
“Про внесення зміни до пункту 5 постанови Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2007 р. № 1294”	30 листопада 2016 р. № 883
“Про внесення змін у додатки 4 і 12 до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2016 р. № 64-1”	30 листопада 2016 р. № 886-22
“Деякі питання виконання військово-адміністративних функцій органами військового управління на тимчасово окупованій території України”	7 грудня 2016 р. № 906
“Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов’язаних”	7 грудня 2016 р. № 921
“Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”	28 грудня 2016 р. № 1012
“Про внесення зміни до пункту 30 Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників”	28 грудня 2016 р. № 1005
“Деякі питання закупівлі продуктів харчування Міністерством оборони”	28 грудня 2016 р. № 1026
Розпорядження КМУ	
“Про проведення дострокових випусків курсантів (слухачів) випускних курсів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів у 2016 році”	11 лютого 2016 р. № 83-р
“Про внесення зміни до розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2009 р. № 382”	24 лютого 2016 р. № 116-р
“Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про безоплатну передачу майна”	2 березня 2016 р. № 140-р
“Про погодження передислокації військової частини А2708 та управління військової частини А3767 Повітряних Сил Збройних Сил України”	10 березня 2016 р. № 194-р
“Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2015 р. № 108”	23 березня 2016 р. № 222-р
“Про внесення змін до плану проведення перевірок відповідно до Закону України “Про очищення влади”	30 березня 2016 р. № 248-р
“Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у травні – червні 2016 року”	20 квітня 2016 р. № 311-р
“Про розподіл коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2101190 “Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України на 2016 рік”	11 травня 2016 р. № 352-р
“Про визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2014 р. № 415”	11 травня 2016 р. № 356-р
“Про проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил”	24 червня 2016 р. № 452-р
“Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2016 рік”	24 червня 2016 р. № 444-р

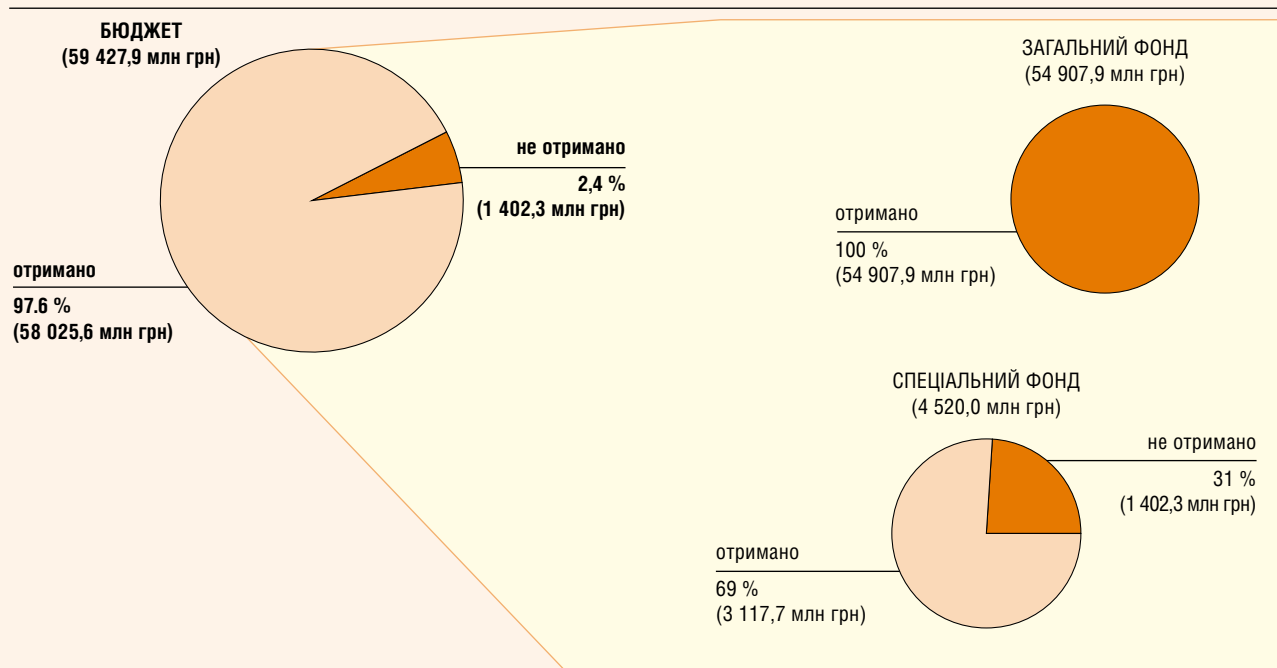
Нормативно-правовий акт	Дата прийняття та реєстраційний номер
“Про передачу частини будівлі у м. Одесі до сфери управління Міністерства оборони”	1 липня 2016 р. № 464-р
“Про внесення зміни до плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” у 2015 році”	6 липня 2016 р. № 477-р
“Про передачу цілісного майнового комплексу позаміського запасного пункту управління до сфери управління Міністерства оборони України”	22 липня 2016 р. № 535-рп
“Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Індонезія про співробітництво в оборонній галузі”	22 липня 2016 р. № 532-р
“Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2009 року № 520”	27 липня 2016 р. № 554-р
“Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.05.2016 № 352”	14 вересня 2016 р. № 709-р
“Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони”	22 вересня 2016 р. № 704-р
“Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні – листопаді 2016 року”	22 вересня 2016 р. № 684-р
“Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 544-р”	26 жовтня 2016 р. № 782-р
“Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони України на 2016 рік”	2 листопада 2016 р. № 804-р
“Про підписання Угоди між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання”	2 листопада 2016 р. № 801-р
“Про погодження передачі будівель у м. Костянтинівці в державну власність з віднесенням їх до сфери управління Міністерства оборони”	2 листопада 2016 р. № 799-р
“Про підписання Імплементативного протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки щодо співробітництва в галузі географічної інформації”	9 листопада 2016 р. № 813
“Про погодження передачі нерухомого майна у м. Краматорську у державну власність із віднесенням його до сфери управління Міністерства оборони”	9 листопада 2016 р. № 815-р
“Про передачу нерухомого майна в м. Василькові”	16 листопада 2016 р. № 853-р
“Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2004 року № 945-рп”	16 листопада 2016 р. № 846-рп
«Про подання до Верховної Ради України проекту Закону України “Про припинення дії Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Російської Федерації про ліквідацію та порядок повернення авіаційної техніки, що знаходиться на ремонтних підприємствах Міністерства оборони України і Міністерства оборони Російської Федерації”»	23 листопада 2016 р. № 872-р
“Про підписання Генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони”	30 листопада 2016 р. № 906-р
“Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 травня 2016 р. № 352”	7 грудня 2016 р. № 936-р
“Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії стосовно співробітництва у сфері військових перевезень”	7 грудня 2016 р. № 939-р
“Про затвердження Плану заходів зі створення в Міністерстві оборони відомчої підсистеми інтегрованої міжвідомчої інформаційно-телекомунікаційної системи щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають кордон, на 2017 рік”	7 грудня 2016 р. № 933-р
“Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Індонезія про співробітництво в оборонній галузі”	21 грудня 2016 р. № 1003-р
“Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про військово-фінансове співробітництво та Протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про втілення фінансової допомоги”	28 грудня 2016 р. № 1065-р
“Про відчуження автомобілів військової частини А0515”	28 грудня 2016 р. № 1058-р

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ У 2016 р.

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2016 р.” на потреби Збройних Сил передбачалося 59 427,9 млн грн (2,63 % валового внутрішнього продукту), у тому числі за загальним фондом – 54 907,9 млн грн (92,4 % видатків), за спеціальним – 4 520,0 млн грн (7,6 %).

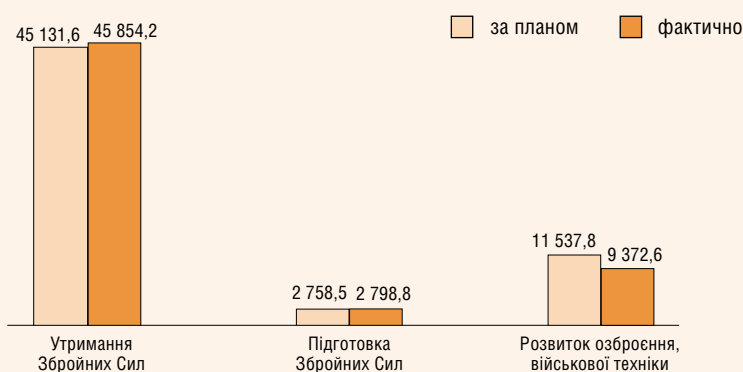
Протягом 2016 р. Міністерство оборони отримало 58 025,6 млн грн (2,57 % ВВП) або 97,6 % річних призначень, з них за загальним фондом – 54 907,9 млн грн (100 % призначень), за спеціальним – 3 117,7 млн грн (69 %) (схема 1).

Схема 1. Фінансування Збройних Сил у 2016 р., %

Фінансування Збройних Сил за функціональним призначенням у 2016 р. наведено у схемі 2.

Схема 2. Фінансування за функціональним призначенням у 2016 р., млн грн

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ, СТРУКТУРА ТА БОЙОВИЙ СКЛАД ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 1. Структура Міністерства оборони України, на кінець року

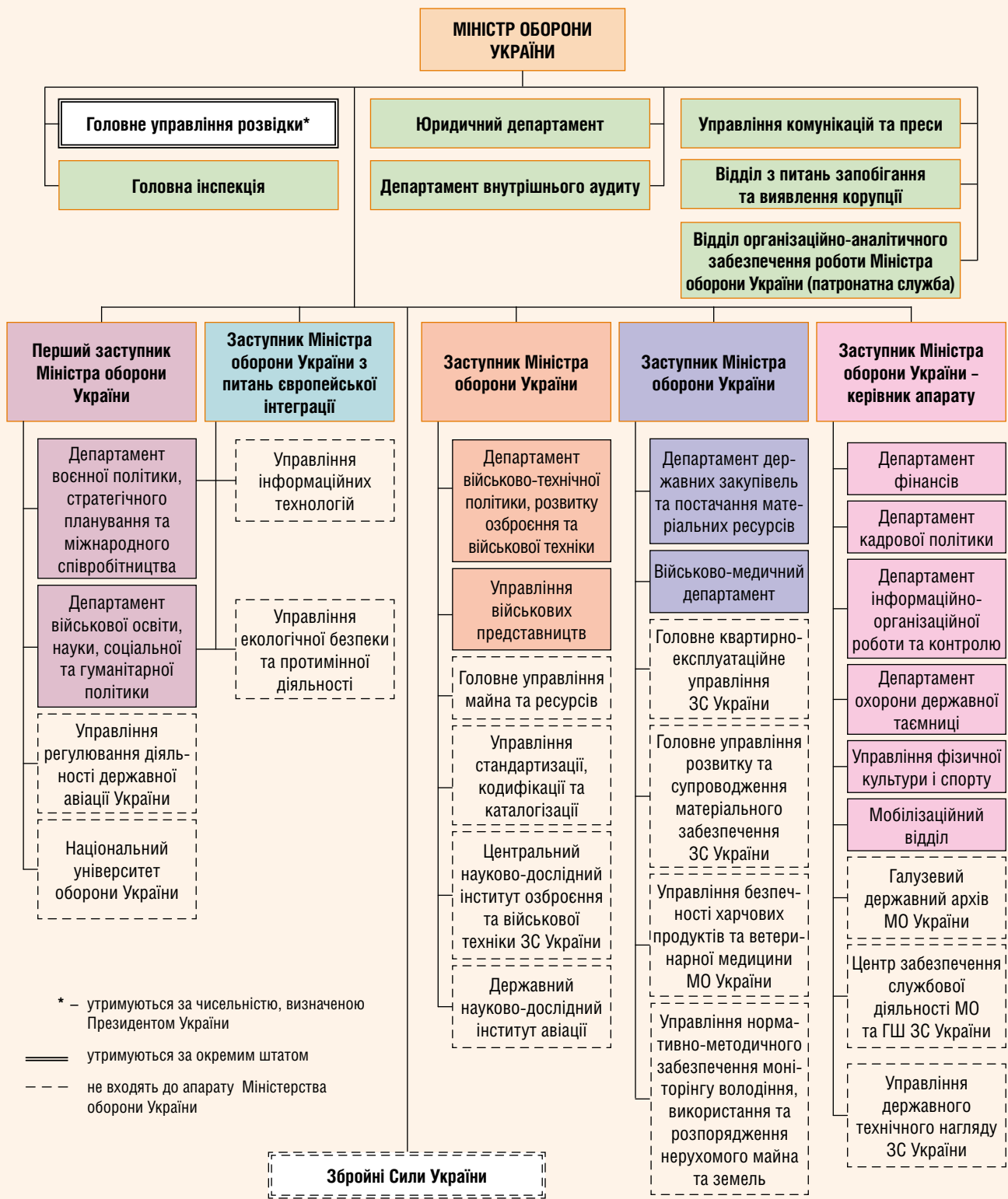

Схема 2. Структура Генерального штабу ЗС України, на кінець року

Схема 3. Структура Збройних Сил, на кінець року

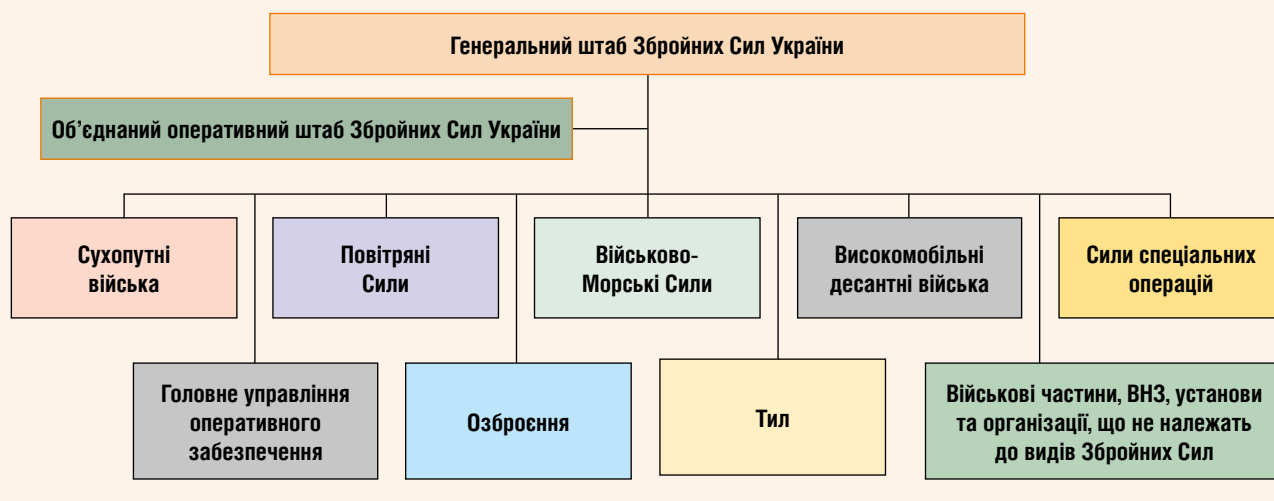

Схема 4. Чисельність Збройних Сил у 2014-2016 роках, на кінець року, тис. осіб

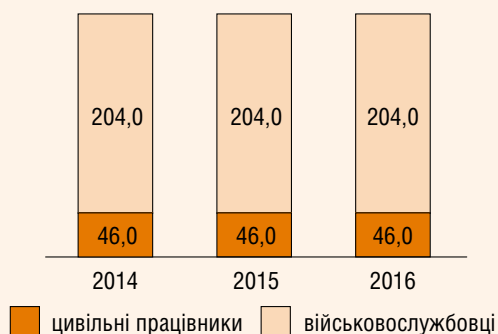

Схема 5. Організаційна структура Сухопутних військ, на кінець року

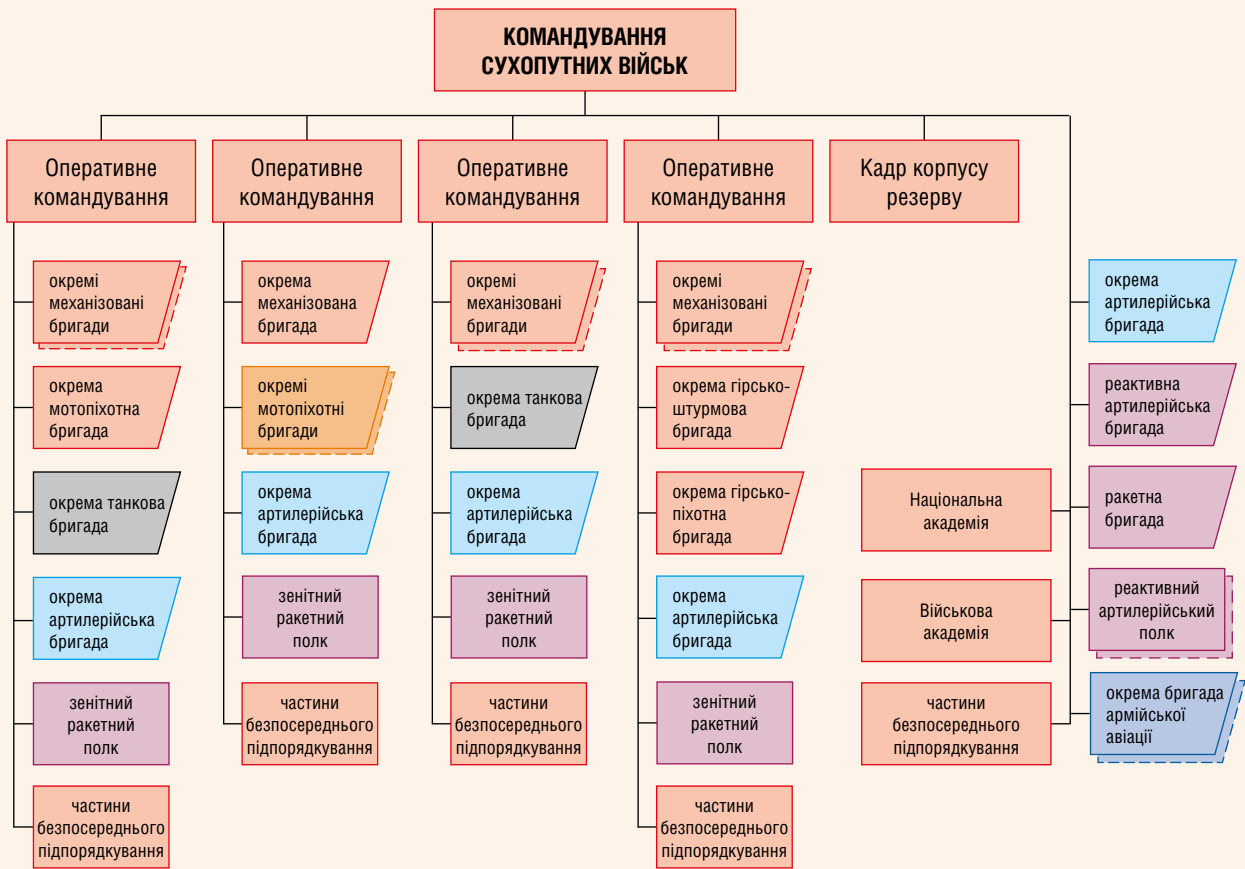

Схема 6. Організаційна структура Повітряних Сил, на кінець року

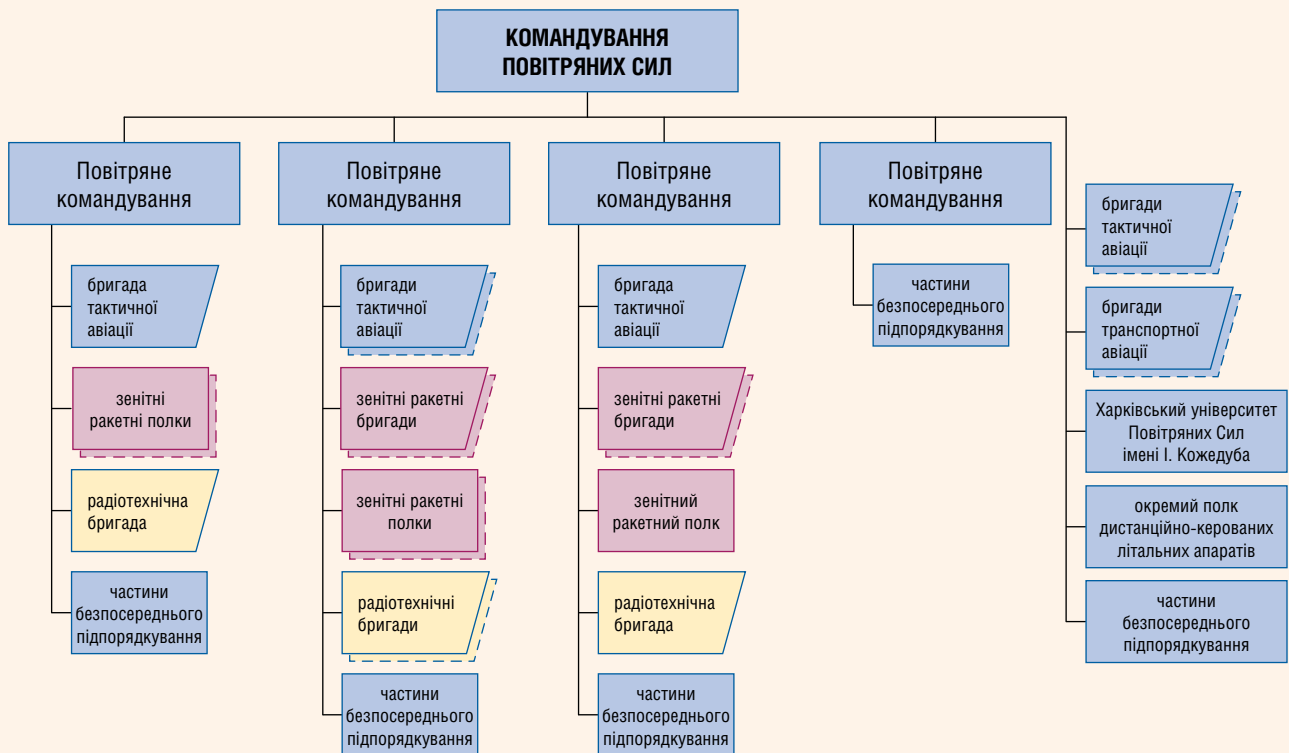

Схема 7. Організаційна структура Військово-Морських Сил, на кінець року

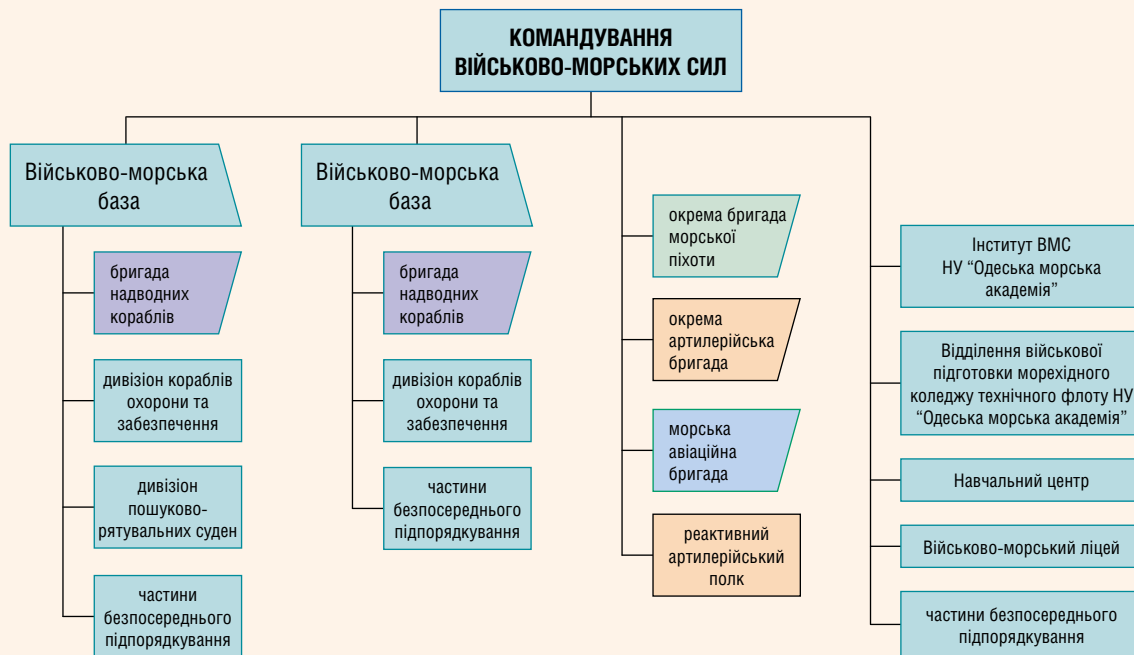

Схема 8. Організаційна структура високомобільних десантних військ, на кінець року

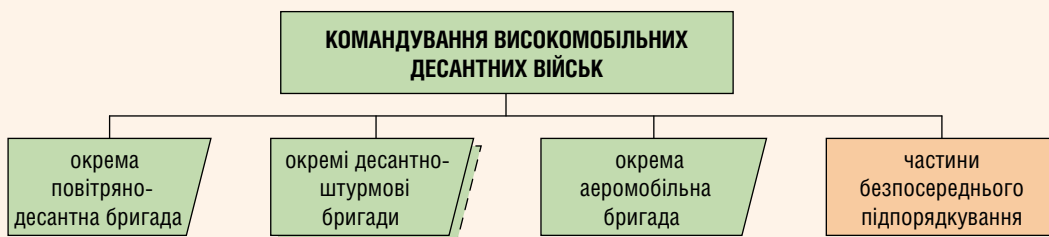
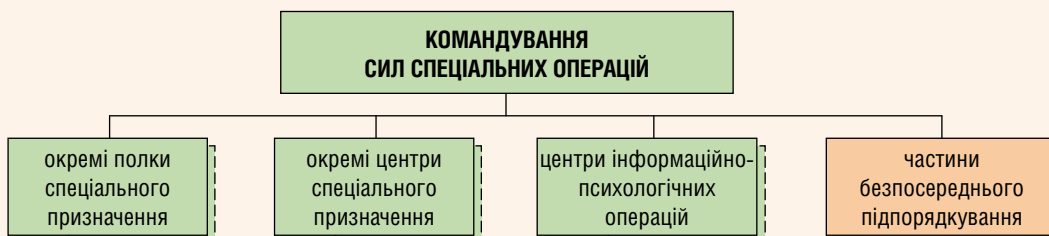

Схема 9. Організаційна структура Сил спеціальних операцій, на кінець року

ОСНАЦЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ У 2016 р.

	ВИПРОБУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ ОВТ	ПРИЙНЯТТЯ НА ОЗБРОЄННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ОВТ	ЗАКУПІВЛЯ ОВТ, од. (компл.)	МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПODOВНЕННЯ РЕСУРСУ ОВТ
ОВТ ДЛЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	<ul style="list-style-type: none"> 155-мм самохідна гаубиця; міномет калібру 120 мм М120-15; 30-мм автоматична гармата ЛВГ-30; легкий переносний ракетний комплекс "Корсар"; комплекс автоматизованого управління артилерійськими підрозділами "Оболонь-А"; броньована ремонтно-евакуаційна машина БРЕМ-4РН; броньована санітарно-евакуаційна машина БММ-1С; броньована медична машина МТ-ЛБ-С; автомобіль підвищеної прохідності КРАЗ-63221 з кузовом-фургоном; автомобіль МАЗ-6316, 6317; підствольний гранатомет типу ГП-25; 30-мм автоматичний гранатомет КБА.117; кулемет КМ-7,62; тактичні комплекти до стрілецької зброї калібрів 5,45 мм та 7,62 мм; снайперські гвинтівки UAR-10 та UBR-008 калібру 7,62 мм; спеціальний автомат "Вулкан" калібрів 5,45 мм та 7,62 мм; тепловізор "Archer" 	<ul style="list-style-type: none"> броньована санітарно-евакуаційна машина БММ-4С; броньована ремонтно-евакуаційна машина БРЕМ-4РМ; машина штабна МШ; причіп штабний ПШ; наземний радіолокатор ближньої дії 112L1 виконання 2 "Борсук-А"; єдиний піхотний кулемет Маяк КМ-7,62; єдиний піхотний кулемет Маяк КМ-7,62Т зі стволом до кулемета ПКТ 	<ul style="list-style-type: none"> босприпаси різного призначення – 127,6 тис.; протитанкові засоби ураження – 612; артилерійські системи різних калібрів – 473; автоматичні гармати – 49; кулемети – 144; снайперські гвинтівки – 6; тепловізійні прилади – 485; наземні радіолокатори ближньої дії – 60; автоматизовані комплекси розвідки – 46; тактичні ножі – 4,5 тис.; навчально-тренувальні стенди – 10; бронетранспортери – 36; бойові машини піхоти – 7; бойові колісні машини – 10; засоби динамічного захисту танків – 17,5 тис.; комплексні динамічні тренажери – 16; автомобільна техніка сімейства КРАЗ, МАЗ – 352; броньовані медичні машини – 22 	<ul style="list-style-type: none"> модернізація реактивної системи залпового вогню 9К58 "Смерч"; модернізація реактивної системи залпового вогню БМ-21 "Град"
ОВТ ДЛЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ	<ul style="list-style-type: none"> бойовий вертоліт Мі-24 (за повним варіантом модернізації); легкий багатоцільовий вертоліт; керована авіаційна ракета з активною РЛГСН; тактичний безпілотний авіаційний комплекс; зенітний ракетний комплекс (ЗРК) середньої дальності; переносний зенітний ракетний комплекс; радіолокаційна станція (РЛС) з автоматичним дистанційним управлінням на вежах; рухомий автоматизований командний пункт для військ ППО СВ 	<ul style="list-style-type: none"> стаціонарні комплекси засобів автоматизації командних пунктів автоматизованої системи управління авіацією та ППО вертоліт Мі-2МСБ 	<ul style="list-style-type: none"> модернізовані літаки – 8; модернізовані вертольоти – 4; десантно-транспортні вертольоти – 4; комбіновані пристрої викиду хибних цілей – 84; станції оптико-електронного придушення – 6; безпілотні авіаційні комплекси – 5; радіолокаційні станції – 14 	<ul style="list-style-type: none"> модернізація літаків до виду Су-25М1, Су-25М1К, Су-27-1М, Су-27-УБ, МиГ-29МУ1, Л-39М, Л-39М1; модернізація вертольотів до виду Мі-2МСБ; Мі-8МСБ-В; Мі-24ПУ1; модернізація РЛС до виду ЗРК С-300ПС; модернізація ЗСУ-23-4 "Шилка"; модернізація ЗРК "Оса-АКМ"; модернізація ЗРК "Бук-М1"
ОВТ ДЛЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ	<ul style="list-style-type: none"> малий броньований артилерійський катер проекту 58155; протикорабельний ракетний комплекс корабельного базування 	<ul style="list-style-type: none"> малий броньований артилерійський катер проекту 58155 	<ul style="list-style-type: none"> пристрої радіомоніторингу систем зв'язку – 5 	<ul style="list-style-type: none"> модернізація фрегата "Гетьман Сагайдачний"
СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ОВТ	<ul style="list-style-type: none"> міна сигнальна звуко-світлова; реактивний піхотний вогнемет; базова цифрова радіорелейна станція; командно-штабна машина на базі БТР різних типів та БМП-1 	<ul style="list-style-type: none"> автоматизована станція оптико-електронних перешкод СПЕ-1; міна сигнальна звуко-світлова СМ-У; спеціальна апаратна СА-10У 	<ul style="list-style-type: none"> переносні передавачі перешкод – 20; системи радіоелектронної протидії – 3; засоби (апаратура) захисту інформації – 306; радіорелейні станції – 56; цифрові радіостанції – 180; апаратура споживачів супутникових навігаційних систем – 300; сканерно-плотерні системи – 10; навігаційні та геодезичні комплекси – 12; фільтруючі протигази – 1 тис. дозиметри – 500; комплекси метеорологічні мобільні – 4; міни сигнальні звуко-світлові – 5 тис.; ручні димові гранати – 10 тис.; екскаватори – 5; мобільні лазне-пральні комплекси – 7 	<ul style="list-style-type: none"> засоби зв'язку

РЕЗУЛЬТАТИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2016 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Таблиця 1. Підготовка органів військового управління

Найменування заходів	Кількість заходів	
	Заплановано на рік	Проведено
Спільне командно-штабне навчання	2	2
Спільна командно-штабна воєнна гра	1	1
Командно-штабне навчання	16	16
Командно-штабне тренування	56	56
Спільне штабне тренування	116	116
Роздільне штабне тренування	84	84
Тренування чергових сил з ППО	4	4
Тренування з розгортанням ПУ	19	19
РАЗОМ	298	298

Таблиця 2. Підготовка органів управління видів Збройних Сил

Найменування заходів	Кількість заходів	
	Заплановано на рік	Проведено
Сухопутні війська		
Командно-штабне навчання	4	4
Командно-штабне тренування	14	14
Спільне штабне тренування	14	14
Тренування з розгортанням ПУ	5	5
Повітряні Сили		
Командно-штабне навчання	5	5
Командно-штабне тренування	9	9
Спільне штабне тренування	13	13
Тренування чергових сил з ППО	4	4
Тренування з розгортанням ПУ	6	6
Військово-Морські Сили		
Командно-штабне тренування	4	4
Спільне штабне тренування	12	12
Тренування з розгортанням ПУ	3	3

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 3. Бойова підготовка механізованих і танкових військ Сухопутних військ

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Бригадні тактичні навчання	17	15	88,2
Батальйонні тактичні навчання	155	99	63,9
Ротні тактичні навчання	465	415	89,2
Бойові стрільби взводів	1 395	908	65,1
Бойові стрільби відділень	4 185	3 281	78,4
Стрільби з озброєння танків	265	810	305,7
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	1 095	1 754	160,2
Стрільби зі стрілецької зброї	4 299	6 779	157,7
Водіння танків	350	578	165,1
Водіння бойових машин	1 550	1 325	85,5
Водіння автомобілів	1 524	1 502	98,5
Стрибки з парашутом	4 058	2 212	54,5

Таблиця 4. Льотно-тактична підготовка і застосування армійської авіації Сухопутних військ

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	4	4	100
Льотно-тактичні вправи	3	17	566,7
Практичне бомбометання	347	347	100
Практичні стрільби по наземним цілям	210	210	100
Середній наліт на один екіпаж	50 год. 00 хв.	54 год. 42 хв	109,4

Таблиця 5. Льотно-тактична підготовка і застосування авіації Повітряних Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	11	5	45,5
Льотно-тактичні вправи	–	76	100
Практичні стрільби по наземним цілям	1 308	304	23,2
Практичне бомбометання	1 991	466	23,4
Десантування повітряних десантів	302	352	116,6
Середній наліт на один екіпаж	50 год. 00 хв	46 год. 23 хв	92,8

Таблиця 6. Виконання курсів бойової підготовки кораблями (катерами) Військово-Морських Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання	
Артилерійські стрільби по морських цілях	82	109	132,9	
Артилерійські стрільби по повітряних цілях	67	43	64,2	
Мінні вправи	прийомка мін	2	6	300
	постановка мін	4	5	125
Підривні бойові вправи	5	3	60	
Стрільби ЗРК	–	4	100	
Середня наплаваність кораблів (катерів), діб	20	18	90	

Таблиця 7. Льотно-тактична підготовка і застосування авіації Військово-Морських Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	1	1	100
Льотно-тактичні вправи	334	46	13,8
Практичне бомбометання	23	23	100
Десантування повітряних десантів	6	6	100
Середній наліт на один екіпаж	31 год. 00 хв.	34 год. 58 хв.	112,8

Таблиця 8. Бойова підготовка підрозділів військ берегової оборони Військово-Морських Сил

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Бригадні тактичні навчання	1	1	100
Батальйонні тактичні навчання	13	7	53,8
Ротні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	45	39	86,7
Бойові стрільби взводів	46	28	60,9
Бойові стрільби відділень	144	26	18,1
Стрільби з озброєння танків	35	13	37,1
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	130	25	19,2
Стрільби зі стрілецької зброї	700	313	44,7
Водіння танків	20	5	25
Водіння БМП (БТР)	30	33	110
Водіння автомобілів	60	21	35
Стрибки з парашутом	6087	3377	55,5

Таблиця 9. Бойова підготовка Високомобільних десантних військ

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Бригадні тактичні навчання	6	4	66,7
Батальйонні тактичні навчання	34	19	55,9
Ротні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	194	31	15,9
Бойові стрільби взводів	308	108	35,1
Бойові стрільби відділень	991	182	18,4
Стрільби з озброєння танків	84	152	180,9
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	1558	475	30,5
Стрільби зі стрілецької зброї	6983	2648	37,9
Водіння танків	96	168	175
Водіння бойових машин	1005	198	19,7
Водіння автомобілів	2524	575	22,8
Стрибки з парашутом	47616	17218	36,2

Таблиця 10. Підготовка підрозділів Сил спеціальних операцій

Найменування заходів	Заплановано на рік	Проведено	% виконання
Тактико-спеціальні навчання	38	23	60,5
Стрільби зі стрілецької зброї	860	746	86,7
Водіння автомобілів	48	31	64,6
Стрибки з парашутом	12804	9285	72,5

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНІ НАВЧАННЯ ЗА УЧАСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2016 р.

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Загальна чисельність сил, озброєння та військової техніки
На території України або поблизу її кордонів				
Багатонаціональне тактичне навчання з підготовки підрозділів збройних сил у рамках JMTG-U	01 січня – 20 грудня (за принципом ротаций)	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.), полігони ЗС України	Підвищення спроможностей механізованих (аеромобільних) батальйонів Сухопутних військ щодо виконання завдань за призначенням, обмін досвідом з питань організації і проведення заходів підготовки військ	Від України – більше 3000 військовослужбовців зі штатним озброєнням та військовою технікою. Від країн-партнерів – більше 2500 осіб з озброєнням та військовою технікою
Sea Breeze – 2016 Українсько-американське командно-штабне навчання із залученням військ	18 – 31 липня	Акваторія Чорного моря	Підвищення рівня взаємосумісності підрозділів держав-учасниць під час планування та проведення миротворчих, гуманітарних і антитерористичних операцій та операцій з безпеки на морі, відновлення спроможностей Військово-Морських Сил	Від України – більше 2000 військовослужбовців, 22 кораблі, 10 літаків, 9 вертольотів. Від країн-партнерів – до 1000 осіб, 4 кораблі
Rapid Trident – 2016 Українсько-американське тактичне навчання	27 червня – 08 липня	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Розвиток та вдосконалення оперативних спроможностей підрозділів Сухопутних військ відповідно до стандартів НАТО, підвищення їх взаємосумісності з підрозділами ЗС держав-членів НАТО в рамках процесу планування та оцінки сил та Концепції оперативних можливостей НАТО	Від України – більше 1300 військовослужбовців, 199 одиниць техніки. Від країн-партнерів – 490 осіб з озброєнням та військовою технікою
Кленова Арка – 2016 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	07 – 18 листопада	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Практичне використання стандартних операційних процедур штабу багатонаціональної бригади ЛИТПОЛУКРБРИГ	Від України – 94 військовослужбовці. Від країн-партнерів – 106 осіб
Поза межами України				
Flaming Sword – 2016 Багатонаціональне тактичне навчання	01 – 20 травня	Литовська Республіка	Підвищення рівня взаємосумісності підрозділів Сил спеціальних операцій Збройних Сил з підрозділами ЗС держав-членів НАТО	Від України – 10 військовослужбовців
Anaconda – 2016 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	07 – 17 червня	Республіка Польща	Інтеграція окремих компонентів об'єднаних коаліційних сил до процесу планування та проведення операцій з протидії гібридним загрозам	Від України – 51 військовослужбовець
Saber Guardian – 2016 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	26 липня – 07 серпня	Румунія	Тренування офіцерів багатонаціонального штабу щодо планування та управління підрозділами під час проведення операції	Від України – 13 військовослужбовців, (у складі штабу віддаленої компоненти – 38 військовослужбовців)
Flaming Thunder – 2016 Багатонаціональне навчання	01 – 12 серпня	Литовська Республіка	Практичне тренування підрозділів вогневої підтримки (мінометних та артилерійських) щодо ведення ефективного вогневого ураження	Від України – 37 військовослужбовців
Світла Лавина – 2016 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	19 – 23 вересня	Румунія	Оцінка ефективності дій національних складових багатонаціонального інженерного батальйону "Тиса", їх здатності виконувати завдання з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в басейні річки Тиса	Від України – 17 військовослужбовців
REGEX – 2016 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	17 – 28 жовтня	Боснія і Герцеговина	Участь в реалізації політики НАТО щодо ширшого залучення та підтримки розвитку оперативних спроможностей країн – партнерів НАТО	Від України – 65 військовослужбовців

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ЯКИМ У 2016 р. ПРИСВОЄНО ЗВАННЯ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

Прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Номер і дата Указу Президента України
КОВАЛЬЧУК Андрій Трохимович	начальник штабу – перший заступник командувача Високомобільних десантних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 23.08.2016 № 347/2016
ЧИБІНСЬВ Валерій Вікторович	командир роти снайперів в/ч А0224 Високомобільних десантних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 23.08.2016 № 348/2016
БРАНОВИЦЬКИЙ Ігор Євгенович (помертно)	навідник аеромобільно-десантного взводу аеромобільно-десантної роти в/ч В1611 Високомобільних десантних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 23.08.2016 № 349/2016
КОЛОДІЙ Сергій Володимирович (помертно)	командир механізованої роти механізованого батальйону в/ч А1302 оперативного командування "Південь" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 23.08.2016 № 350/2016
ЛАВРЕНКО Олександр Миколайович (помертно)	командир танкової роти танкового батальйону в/ч А1302 оперативного командування "Схід" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 09.09.2016 № 388/2016
ГАРМАТІЙ Володимир Михайлович (помертно)	командир взводу управління гаубичної самохідно-артилерійської батареї гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону бригадної артилерійської групи в/ч А2331 оперативного командування "Північ" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 13.10.16 № 448/2016
ТКАЧУК Андрій Сергійович	начальник штабу – перший заступник командира парашутно-десантного батальйону в/ч А1126 Високомобільних десантних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 13.10.2016 № 449/2016
ЯРОВИЙ Микита Олександрович (помертно)	командир механізованої роти механізованого батальйону в/ч В2970 оперативного командування "Схід" Сухопутних військ Збройних Сил України	Указ Президента України від 30.12.2016 № 581/2016

ЗМІСТ

Вступне слово Міністра оборони України	3
Розділ 1 Підсумки реформування Збройних Сил у 2016 р. та участі в антитерористичній операції	5
Розділ 2 Система управління Збройними Силами, їх структура, чисельність	23
Розділ 3 Підсумки розроблення, модернізації, постачання, відновлення й утилізації озброєння та військової техніки, матеріально-технічного забезпечення	31
Розділ 4 Підготовка військ (сил)	43
Розділ 5 Комплектування персоналом Збройних Сил	51
Розділ 6 Реалізація гуманітарної політики у Збройних Силах та забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців	63
Розділ 7 Міжнародне співробітництво, миротворча діяльність, контроль над озброєнням	79
Заключна частина	94
Додатки	95

БІЛА КНИГА 2016

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Міністерство оборони України, 2017

Дизайн і макет ФОП Москаленко О.М., 2017

Віддруковано з готового оригінал-макета
у Державному Видавництві "Преса України"
03047, м.Київ-47, пр-т. Перемоги, 50

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №310 від 11.01.2001р.
Замовлення №0216118

Наклад 2500 прим.
